

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA PLÁNOVÁNÍ KRAJINY A SÍDEL

Česká zemědělská
univerzita v Praze

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Krajina bývalého vojenského prostoru
Milovice – Mladá**

Vedoucí práce: prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Diplomantka: Bc. Košítková Petra

2024

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Petra Košátková

Regionální environmentální správa

Název práce

Krajina bývalého vojenského prostoru Milovice – Mladá

Název anglicky

Landscape of Former Military District of Milovice – Mladá

Cíle práce

Kulturní krajina, utvářená po staletí člověkem, představuje významnou součást našeho, evropského i světového kulturního dědictví. V souladu s Úmluvou Rady Evropy o krajinně a dalšími dokumenty státy usilují o identifikaci a ochranu hodnot krajiny na svém území pomocí nástrojů vycházejících z jejich národních specifik. V podmínkách ČR je dosavadním výsledkem tohoto úsilí mj. řada různých typologií. V roce 2020 byla MK ČR certifikována metodika Typologie historické kulturní krajiny ČR (Ehrlich a kol., 2020) zaměřená na vymezení typů na základě kulturně historické hodnoty území, čímž rozvíjí v dosud chybějícím detailu národní nástroje přispívající k naplňování Úmluvy. Mezi těmito typy byl vymezen i typ č. 27 Krajina vojenských prostorů či č. 30 Krajina vysídlených území. Cílem DP je vymezení a vyhodnocení celku historické kulturní krajiny (HiKK) bývalého vojenského újezdu Milovice – Mladá s využitím uvedené metodiky, následně diskuze o aplikovatelnosti dané metodiky v konkrétním území a nad možnostmi uplatnění výsledků v oboru SPP a v ÚAP (jev č. 11, příp. 13a, 17a či 17b).

Metodika

DP bude vycházet z Metodických pokynů pro zpracování diplomové práce na FŽP (nařízení děkana 02/2020) a z Pravidel zadávání, zpracování, odevzdávání, archivace a zveřejňování bakalářských a diplomových prací na ČZU (směrnice rektora 5/2019). V rešeršní části se zaměří především na problematiku kulturní krajiny, se zaměřením na její typy, možnostmi její ochrany a využitelností různých archivních pramenů (mapových, leteckých snímků atd.) pro identifikaci a prezentaci těchto hodnot. Praktická část bude v návaznosti na uvedenou metodiku (Ehrlich a kol., 2020) podrobně analyzovat vybrané území bývalého vojenského újezdu Milovice – Mladá. Vedle terénních průzkumů a studia regionální literatury bude vycházet z analýzy dochovaných archivních map a leteckých snímků. Výsledky budou prezentovány mapovými výstupy v prostředí GIS, textovými komentáři a fotografickou přílohou. Závěry budou vztaženy k případné praktické využitelnosti výsledků. Diskuze se zaměří na zhodnocení aplikovatelnosti uvedené metodiky v oblasti SPP a ÚP.

Doporučený rozsah práce

dle nařízení děkana 02/2020 Metodický pokyn pro zpracování DP na FŽP

Klíčová slova

kulturní krajina; historická krajina; militární krajina; krajina vysídlených území; typologie krajiny; Úmluva Rady Evropy o krajině; státní památková péče; územní plánování

Doporučené zdroje informací

- EHRlich, M., KUČA, K. et al. (2020): Typologie historické kulturní krajiny České republiky, Praha: NPÚ.
KUČA, K. (ed.) et al. (2020): Historické kulturní krajiny České republiky. Průhonice: VÚKOZ.
KUPKA, J. VOREL, I. (2017): Analýza historické krajinné struktury na krajské úrovni. TZB-info, č. 19
KUPKA, J. (2010): Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny. Praha: ČVUT.
KUPKA, J. (2017). SDG 15: Sustainable Development of the Landscape and its Cultural Identity. In Agenda 2030 in the Czech Republic : Vision and Oportunity. Ostrava: KEY Publishing, s. 89-101.
KUPKA, J. (2019). Římov – South Bohemian Jerusalem. Acta Geoturistica 10(1), s. 51-60.
Regionální literatura, recentní literatura k popisu přírodní charakteristiky, archivní mapy
SEDLÁČEK, J.; SALAŠOVÁ, A. (2016): GIS analysis in cultural landscape protection. In: Proceedings of the Third European SCGIS Conference "Geoinformation technologies for natural and cultural heritage conservation". Sofie: Space Research and Technology Institute BAS. s. 176-182.
-

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – FŽP

Vedoucí práce

prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra plánování krajiny a sídel

Elektronicky schváleno dne 23. 1. 2023

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 1. 2023

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 28. 01. 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma: „Krajina bývalého vojenského prostoru Milovice – Mladá“ vypracovala samostatně pod vedením prof. Ing. arch. ThLic. Jiřího Kupky, Ph.D. a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů. Jsem si vědoma, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla. Jsem si vědoma, že odevzdáním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby. Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Milovicích dne .....

.....

podpis autora práce

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce panu prof. Ing. arch. ThLic. Jiřímu Kupkovi, Ph.D. za jeho cenné rady a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu během studia.

Abstrakt, klíčová slova

Abstrakt

Diplomová práce je vypracována dle certifikované metodiky *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* (Ehrlich a kol., 2020) zpracované na základě *Úmluvy Rady Evropy o krajině*. Tato práce se zabývá analýzou historické kulturní krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá a zaniklé obce Mladá, konkrétně typem č. 27: Krajina vojenských prostorů a typem č. 30: Krajina vysídlených území. Úvodní literární rešerše představuje různá chápání krajiny a její definice. Následně se zaměřuje na přetváření krajiny z historického hlediska včetně vlivů, které ji nejvíce ovlivnily a s představením jednotlivých typologií. V praktické části je postupováno podle pokynů ve zmiňované metodice. Podrobná analýza území bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá a zaniklé obce Mladá zahrnuje charakteristické znaky a vymezené jednotky, včetně celku historické kulturní krajiny a překryvu současné památkové péče s návrhy nového vymezení státní památkové péče a územních analytických podkladů společně s mapovými přílohami vytvořenými v programu *ArcGIS*.

Klíčová slova: kulturní krajina, historická krajina, militární krajina, krajina vysídlených území, typologie krajiny, Úmluva Rady Evropy o krajině, státní památková péče, územní plánování

Abstract, Keywords

Abstract

This thesis is elaborated according to the certified methodology of the *Typology of Historical Cultural Landscape of the Czech Republic* (Ehrlich et al., 2020) formulated based on the *Council of Europe Landscape Convention*. It addresses the analysis of the historical cultural landscape of the former military training area Milovice – Mladá and the vanished village of Mladá, specifically focusing on types No. 27: Landscape of Military Areas and No. 30: Landscape of Displaced Territories. The introductory literature review introduces various understandings of landscape and its definitions. Subsequently, it focuses on the transformation of landscape from a historical perspective, including the influences that have most affected it, along with the presentation of individual typologies. The practical part follows the instructions outlined in the mentioned methodology. The detailed analysis of the former military training area Milovice – Mladá and the vanished village of Mladá includes characteristic features and delineated units, including the entire historical cultural landscape and overlapping with current monument care proposals along with proposals for new delineation of state monument care and spatial analytical data, together with map attachments created in the ArcGIS program.

Keywords: cultural landscape, historical landscape, military landscape, landscape of displaced territories, landscape typology, Council of Europe Landscape Convention, state monument care, spatial planning

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíle práce	3
3	Literární rešerše	4
3.1	Krajina a kulturní krajina.....	4
3.2	Ochrana historické kulturní krajiny.....	10
3.3	Znaky a hodnoty historické kulturní krajiny	12
4	Charakteristika studijního území	23
5	Metodika	24
5.1	Identifikace území	24
5.2	Použité podklady a jejich zpracování.....	24
5.3	Terénní průzkum	27
5.4	Mapové výstupy	28
6	Současný stav řešené problematiky	29
7	Výsledky	31
7.1	Bližší specifikace území	31
7.2	Administrativní a územní údaje k vymezení celku historické kulturní krajiny.....	32
7.3	Přírodní poměry.....	34
7.4	Historie města Milovice	35
7.5	Obec Mladá	37
7.6	Vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá.....	42
7.7	Současný stav území.....	49
7.8	Jednotky a celek historické kulturní krajiny.....	50
7.8.1	Jednotka historické kulturní krajiny č. 1: Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá	50
7.8.2	Jednotka historické kulturní krajiny č. 2: Krajina zaniklé obce Mladá.....	86

7.8.3	Celek historické kulturní krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá	102
8	Diskuse.....	121
9	Závěr a přínos práce.....	124
10	Přehled literatury a použitých zdrojů.....	126
11	Seznam obrázků, tabulek a map	142

Seznam zkratk

BVVP – Bývalý vojenský výcvikový prostor
ČR – Česká republika
ČSSR – Československá socialistická republika
ČSÚ – Český statistický úřad
DP – Diplomová práce
FS ČSFR – Federální shromáždění České a Slovenské federativní republiky
GIS – Geografický informační systém
HA – Hektar
HiKK – Historická kulturní krajina
HiKK ČR – Historická kulturní krajina České republiky
CHKO – Chráněná krajinná oblast
JZD – Jednotné zemědělské družstvo
KRAPR-NAKI – Krajina prakticky-Národní kulturní identita
KČT – Klub českých turistů
KM – Kilometry
M2 – Metr čtverečný
M3 – Metr krychlový
MJ – Mimo jiné
MK – Ministerstvo kultury
MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky
NAKI – Národní kulturní identita
NAPŘ – Například
NATURA 2000 – Celoevropská soustava chráněných území
NPÚ – Národní památkový ústav
ORP – Obec s rozšířenou působností
PRIVUM –Privatizace vojenského újezdu Mladá
SPP – Státní památková péče
SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
SÚ ORP – Sídlní útvar obce s rozšířenou působností
SV – Svatý
TZV – Takzvaně
ÚAP – Územně analytické podklady
UNESCO – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
ÚP – Územní plán
ÚSGK – Ústřední správa geodézie a kartografie
VHÚP – Vojenská historický ústav Praha
VKP – Významný krajinný prvek
VVP – Vojenský výcvikový prostor
VUKOZ – Výzkumný ústav Silvia Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví

1 Úvod

V České republice se nachází šest bývalých vojenských újezdů a čtyři stále aktivní (Lípa a kol., 2015). V době obsazení Československé republiky sovětskou armádou všechny tyto újezdy dočasně užívala sovětská armáda. Možné zhodnocení stavu krajiny bylo až po jejich navrácení Československé republice v roce 1991 (Černá, 2021). Po sovětské armádě zůstala v krajině řada ekologických zátěží v podobě černých skládek, kontaminované půdy a vody, velké množství nevybuchlé munice. Průzkum však přinesl i nečekané výsledky, nejednalo se jen o měsíční krajinu, jak se předpokládalo, ale i o cenné plochy biotopů, které se vyvíjely desítky let bez zásahu člověka (Losík & Hájková, 2007). Bývalý vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá byl založen v roce 1904 a vystřídalo se zde několik armád. Nejdříve zakládající rakousko-uherská, československá, německá a sovětská. Po odchodu sovětské armády byl vojenský újezd zrušen k datu 31. 12. 1991 (Zaniklé krajiny ©2024). V důsledku založení vojenského prostoru došlo ke zrušení obce Mladá, která stála uprostřed plánovaného vojenského prostoru. Obec Mladá byla převážně zemědělského charakteru a po jejím zrušení se změnila i krajina na militární (Čapková & Tatarová, 2004).

Krajina je výsledkem působení přírodních vlivů a především člověka, kdy své okolí přeměňoval kácením lesů, zemědělskou činností, zástavbou, dopravní infrastrukturou a v pozdější době rozvojem průmyslu. Krajina byla postupně měněna z přírodní na kulturní. Veškeré lidské činnosti zanechávaly v krajině určité stopy, které jsou patrné dodnes a lze hovořit o hodnotách historické kulturní krajiny. Tyto hodnoty zahrnují stavby jako jsou hrady a zámky, barokní parky, sakrální stavby, ale i přírodní prvky, jako jsou plužiny a aleje (Löw & Míchal, 2003). Historická kulturní krajina představuje významnou součást světového dědictví a identity, proto je důležité ji chránit a zachovat pro další generace. K ochraně krajiny a k vymezení vlastních kulturních krajin se zavázala Česká republika v *Úmluvě Rady Evropy o krajině* v roce 2000 (Úmluva Rady Evropy o krajině, ©2000), proto v České republice vzniká řada programů a nástrojů.

Ochrana charakteristických kulturních krajin v České republice je jednou z priorit nejen v koncepčních dokumentech resortu Ministerstva kultury, ale i v řadě celostátních politik. Ministerstvo kultury České republiky financuje od roku 2012 programy na ochranu a péči o historické kulturní krajiny (VUKOZ, v. v. i. ©2023).

Jedním z těchto programů byl i *Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI)*, prostřednictvím kterého byl financován výzkumný projekt *Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky* (kód projektu DG16P02M034). Na základě tohoto projektu zpracoval Ehrlich a kol. (2020) metodiku *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* s osvědčením Ministerstva kultury č. 203. Metodika rozděluje krajinu do 34 typů, mezi těmito typy byl vymezen i typ č. 27: Krajina vojenských prostorů či č. 30: Krajina vysídlených území.

2 Cíle práce

Kulturní krajina, utvářená po staletí člověkem, představuje významnou součást našeho evropského i světového kulturního dědictví. V souladu s *Úmluvou Rady Evropy o krajině* a dalšími dokumenty usilují státy o identifikaci a ochranu hodnot krajiny na svém území pomocí nástrojů vycházejících z jejich národních specifik. V podmínkách ČR je dosavadním výsledkem tohoto úsilí mj. řada různých typologií. V roce 2020 byla MK ČR certifikována metodika *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* (Ehrlich a kol., 2020) zaměřená na vymezení typů z hlediska kulturně historické hodnoty území, čímž rozvíjí v dosud chybějícím detailu národní nástroje přispívající k naplňování Úmluvy. Mezi těmito typy byl vymezen i typ č. 27: Krajina vojenských prostorů či typ č. 30: Krajina vysídlených území.

Cílem DP je vymezení a vyhodnocení celku historické kulturní krajiny (HiKK) bývalého vojenského újezdu Milovice – Mladá s využitím uvedené metodiky, následně diskuze o aplikovatelnosti dané metodiky v konkrétním území a nad možnostmi uplatnění výsledků v oboru SPP a v ÚAP (jev č. 11, příp. 13a, 17a či 17b).

3 Literární rešerše

Literární rešerše je zaměřena na popis a různé definice krajiny. Téma kulturní krajiny plynule navazuje na téma krajiny, představuje její hlavní faktory, které ji utvářejí a jsou pro ni klíčové. V této diplomové práci je popsán i historický vývoj krajiny a hlavní změny, které krajinu formovaly určitým směrem. Hlavní část v této rešerši je věnována popisu znaků a hodnot historické kulturní krajiny České republiky, její typologii, ochraně a plánování.

3.1 Krajina a kulturní krajina

Krajina je prostor kolem nás, v kterém žijeme s mnoha definicemi a různými pohledy vnímání. Původem je starogermánská z období raného středověku označující pozemek obdělávaný jedním hospodářem (Sklenička, 2003). Zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, uvádí: *krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky*. Krajina je středem zájmů mnoha oborů např. lesnictví, zemědělství, geografie a krajinného plánování. Způsoby vnímání krajiny jsou různé, může to být esteticky, odborně, kulturně, morfologicky nebo umělecky. *Lidé mohou mít ke krajině i citový vztah, například v které žijí, nebo kterou rádi navštěvují* (Forman & Godron, 1993). Troll (1950) definuje krajinu jako část zemského prostoru, která tvoří prostorovou jednotu určitého charakteru podle vnějších a vnitřních vztahů polohy a na geograficky přirozených hranicích přecházejí v krajiny s jiným charakterem. Jackson a kol. (1979) se zabývají krajinou v devíti esejích, přestože se jedná o sedm nezávislých autorů, nahlíží shodně na krajinu jako na odborný termín používaný umělci, vědci, architektky, geografky i historiky. Bobek & Schmithüsen (1949) společně chápou geografické složení krajiny ze tří složek: abiotické, biotické a duchovní. Stručně se dá říci, že krajina je dílem přírody a člověka. Příroda přetváří krajinu pomocí vodstva, např. vodních toků, dále pomocí rostlinstva i živočichů. Kromě tohoto přírodního základu je vše ostatní umělé, vytvářené člověkem, jeho činností nebo naopak nečinností a lhostejností definované jako kulturní krajina (Giro, 2016).

Kulturní krajina je věrným obrazem stavu společnosti, působí na ni politické rozhodnutí, technologický a ekonomický vývoj, demografické a vlastnické vztahy, technické a výrobní inovace, bezprostředně odrážející se ve způsobu využití země. Každý historický úsek tiskne do krajiny charakteristické rysy, které se zobrazí

na krajinné scénérii, tak i v detailech drobných artefaktů, jako jsou cesty, stavby v krajině, meze a aleje. Podle Lipského (1999) se člověk stal již dávno nejdynamičtějším krajino tvorným činitelem. Podobný názor na kulturní krajinu zastává i Hájek (2019), kulturní krajinu vidí jako obraz kultury lidí, kteří v krajině žili nebo žijí v současnosti. Hájek (2019) i Jackson a kol. (1979), shodně vidí každou krajinu jako kus Země, která je domovem člověka a on neustále pracuje na životaschopném vztahu k přírodě. Přizpůsobuje ji svým potřebám, dá se říct, že člověk domestikuje Zemi.

Trendy krajiny se liší mezi západními a východními státy Evropy (Bastian & Steinhardt, 2002). Rozdíly jsou viditelné i v rámci regionálních skupin a mezi regiony v rámci jedné země, na tyto rozdíly upozorňuje i Krönert a kol. (2001). Například Českou republiku společně s ostatními postkomunistickými zeměmi ovlivnily politické události v zemi. Naopak Lipský (2000) vidí změny v krajině hlavně ve vztahu k základním principům krajinné ekologie, struktury, funkce a dynamice (změnách v čase) krajiny. Hlavním rysem každé krajiny je její prostorová heterogenita vyjádřená krajinnou strukturou s rozhodujícím vlivem na funkční vlastnosti krajiny. Jakákoliv změna v krajinné struktuře, prostoru i v čase mění průběh energomateriálových toků v krajině. Mění se ekologická stabilita, s tím související průchodnost a obydlenost krajiny a další vlastnosti a charakteristiky. Struktura, funkce a dynamika krajiny jsou společně úzce provázané systémem zpětných vazeb. Dynamika změn krajiny má různé časové dimenze. Antropogenní procesy působí na rozdíl od přírodních procesů na krajinu velmi rychle. Přímé procesy jsou např. povrchová těžba, kácení lesa, orba, zástavba, anebo obecně přímé disturbance. Mezi nepřímé procesy lze považovat vodní eroze, sukcese, produkci biomasy, koloběh látek a toků energií a pedogenezi. Bližší popis faktorů ovlivňující krajinu již není předmětem této diplomové práce.

Krajina je velmi důležitým tématem, k jehož pochopení a poznání přispívají práce významných krajinných ekologů, ale také geografů či historiků jako jsou například Lipský (2000), Bičík (2010), Löw & Míchal (2003), Chrastina (2009), Forman & Godron (1993), Kupka (2010), Nedbal a kol. (2008) a řada dalších autorů.

Historický vývoj české kulturní krajiny

Podle Šantrůčkové a kol. (2018) je typické pro historickou kulturní krajinu úzké sepetí až prolínání přírodních a kulturních hodnot. Tuto krajinu vidí jako výsledek dlouhodobého působení člověka v krajině a postupné kultivování původní přírodní krajiny. Nejdynamičtějším krajinotvorným činitelem v kulturní krajině je člověk, který rozhoduje o způsobech využívání země a o prostorovém rozmístění ekosystému v krajině (Lipský & Kvapil, 2000).

První velké změny v krajině zaznamenáváme pravěkými zemědělci ve **starším pravěku – neolitu** v období 6 000–5 000 let př. n. l., kdy byli konfrontováni s lesnatým prostředím. Odlesňování bylo bezesporu nejvýznamnějším antropogenním procesem, který měnil krajinu a ve svém důsledku přinesl i procesy přirozené, např. eroze a akumulace vod. Názory na rozsah a průběh se různí, jeden náhled na změnu krajiny je, že les podléhal poměrně rychlé aktivitě člověka, vznikaly velké odlesněné plochy, které se neustále zvětšovaly (Neustupný, 1985), jednalo se o nevratný proces (Ellenberg, 2009). Druhý názor zastávají Pott (1992) i Smetánka (2010), kteří vidí v odlesňování vznik poměrně stabilních drobných mozaik lesa a bezlesí. Změnami lesních a nelesních pozemků se podrobněji zabývá Dreslerová & Sádlo (2000), kteří tyto změny střídání v horizontu desítek let nazývají jako „pohyblivé mozaiky“. Podrobnější studie ovlivňování změn krajiny v důsledku odlesňování již není tématem této diplomové práce, myšlenkou je nastínit nejzásadnější vlivy měnící krajinu v určitém období lidského vývoje.

Na neolit navazuje **eneolit** (pozdní doba kamenná), který je datován cca 3 000 let př. n. l. V Evropě je tato doba spojená se zpracováním mědi, takže se pro něj používá i název doba měděná – „chalkolit“. V zemědělství se začínala objevovat primitivní orba, jednalo se o revoluční změnu využívání krajiny, která se stala základem pro dlouhodobě stabilizovaný katastr (Sklenička, 2003). Vznikaly stabilní osady, les byl stále více ničen vypalováním a vypásáním porostů (Gojda, 2000).

Ke značnému rozšiřování obdělávané půdy došlo v důsledku relativního přelidnění teprve v **pozdní době bronzové**, zhruba před 2 000–750 př. n. l. Odlesnění svahů se projevilo intenzivní vodní erozí a odnosem půd a jejich hromadění v údolnicích, důsledkem bylo přetváření krajiny se vznikem strží (Loužek, 1973; Stehlík, 1981). Změnami lesních pozemků od doby bronzové se ve své studii zabýval

i Chrastina a kol. (2016), konkrétně v průmyslové krajině města Nováky na Slovensku. Dalším důvodem změny krajiny a jejího odlesňování byl začátek těžby rudy, nejvíce v Krušnohoří a Zlatohradsku, vznikala první města (Löw & Míchal, 2003).

S rozvojem železných nástrojů v **době železné** cca 750 př. n. l. až po přelom letopočtu se stále zvětšoval podíl zemědělské půdy na úkor lesa, přecházelo se na intenzivní zemědělství (Ponting, 1992). Druhou významnou příčinou masivního kácení byla zvýšená spotřeba palivového dříví pro výrobu železa (Lipský, 2000). Vznikají první trvalé zemědělské obvody zvané „plužiny“, které nejvíce ovlivnily krajinu ve středověku (Černý, 1979).

Strukturovaná krajina pod vlivem Římanů v období 1 000–5 000 n. l. je charakteristická významným ochlazováním a změnou klimatu s průměrnou roční teplotou 8–10°C. Vlivem rozvoje zemědělství docházelo v Evropě k nárůstům populace mezi lety 1 000–1 200 n. l. Projevila se velká migrace obyvatel do stabilních sídel (Cílek, 2005), teorie o důvodech stěhování národů se stále mění a není v nich jednota. Löw & Míchal (2003) se přiklánějí k souhře dvou přírodních faktorů, první příčinou byly patrné cyklické klimatické změny a druhou úpadek římské civilizace a ta měla za následek nejistotu v životně důležitém obchodě s obilím. Klíčovým momentem pro počátek strukturované krajiny byl vznik soukromého vlastnictví půdy a za účelem výběru daní vzniklo první zaměření půdy na pravidelné dílce – centuriace (Sklenička, 2003).

Kolonizace českých zemí ve středověku započala již příchodem Slovanů v 5.–6. století. Ještě v 11. století byla větší část Čech a Moravy pokryta nepropustnými hvozdy, ale vlivem přelidnění dosud osídlených oblastí ve 12. století docházelo k tzv. vnitřní kolonizaci (Sommer a kol., 2009). Panovník, šlechta a některé kláštery začali usazovat své poddané do dosud neobydlených zalesněných oblastí a tím dosáhli vyšších příjmů. Na vnitřní kolonizaci navázala ve 13. století kolonizace vnější (německá), do země byli pozváni kolonisté z německých zemí, kteří s sebou přinášeli pokročilé technologie organizace a vyspělé právní normy, především tzv. emfyteutické právo (dědičné právo půdy). Kromě vesnic byl zakládán nový typ sídel, vrcholně středověká města s výstavbou hradeb (Žemlička, 1996). K rozsáhlým změnám v krajině docházelo i vlivem výstavby rybníků, umělých kanálů a přehrad. První počátky rybníčního stavitelství jsou na základě historických studií odhadovány v rozmezí 9. až 12. století (Míka & Štochl, 1963). Rozvoj rybníkářství pokračoval

i za vlády panovníka Karla IV., jeden z největších rybníků té doby byl např. Velký rybník u Doks, dnes Máchovo jezero (Krupauer, 1988).

Období novověku v 15.–18. století začíná renesancí, která plynule navazuje na středověk. Renaissance se vyznačuje největším rozkvětem rybníkářství, např. v Třeboňské pánvi. Mezi nejznámější stavitele českých rybníků patří Štěpánek Netolický, Mikuláš Ruthard a Jakub Krčín z Jelčan (Hurt, 1960). Hájek (2019) zastává názor, že českou kulturní krajinu nejvíce formovalo baroko, kterým se detailně zabývá. Také Kupka (2010) ve své publikaci pojednává o barokní poutní krajině, kterou vidí jako důležitou složku historických hodnot české krajiny. Vokurka (2022) označuje krajinotvorbu v katolických oblastech střední Evropy jako pozoruhodnou či výjimečnou ve vyjádření zbožnosti s uplatněním sakrálních prvků v místech, která jsou v krajině blízká lidem ze všech sociálních vrstev. Ve volné krajině vznikaly sakrální stavby, především kapličky, boží muka, sochy světců a křížové cesty lemující přístupové cesty nejčastěji k významným přírodním a kulturním dominantám. Církev zadávala stavby kostelů a klášterů, šlechta zvyšovala své nároky na pohodlí a reprezentační úroveň sídel (Horký & Vorel, 1980). Zakládaly esteticky motivované zahrady a krajinné parky se sochami známých umělců. Barokní doba přinesla i rozvoj stavební činnosti ve městech v podobě městských domů, vzhledem k omezenému prostoru v městských hradbách se jednalo o vnitřní přestavby. Barokní domy měly širokou uliční frontu s často monumentálním řešením fasády (Cílek a kol., 2005). Löw & Míchal (2003) zastávají názor, že barokní podobu dostala až na výjimky všechna města. Podle Stehlíka (1981) se měnilo i využití půdy od období třicetileté války až po současnost, ve středověku obdělávaná pole jsou nyní zalesněná. Naopak s rozvojem průmyslu, jako je sklárství, hutnictví, stavebnictví a důlní podnikání, docházelo k masivnímu odlesňování. Obnova lesů se skládala hlavně ze smrkové a borové monokultury (Sklenička, 2003). Od roku 1777 pod vlivem ekonoma F.A. Raaba s podporou Marie Terezie docházelo k rozdělení neefektivních velkostatků mezi poddané jako nájemce, místo roboty – peněžní plat. Následně vznikaly nové vesnice ulicového, návěsního i rozptýleného dvorcového typu, které se vyznačovaly geometrickou přesností podle patentu Josefa II. (Sklenička, 2003). Rozšiřovala se i cestní síť. Diferencovala se hierarchie cest od pěšin přes jednoduché vozové cesty po silnice. Zefektivnila se i doprava pomocí formanů a postilionů (poslů) (Cílek a kol., 2005). Baroko je krajinářsky velmi oblíbené téma, kterým se zabývá celá řada autorů

v textu již citovaných, a mnoho dalších, např. Huyghe (1970), Langer & Vařeka (1983), Škabrada a kol. (2021), Pešta (2003).

Průmyslová revoluce začala v českých zemích počátkem 19. století. Společně s industrializací života společnosti se odrazila ve vyšší fragmentaci krajiny, hlavně vlivem dědictví. Vlastnická držba byla velmi roztržštěná, tento trend převládá do současnosti (Löw & Míchal, 2003). Mezi lety 1806–1843 byl vyhotoven soupis všech pozemků prostřednictvím stabilního katastru založeného na vědeckých základech velkoměřítkového mapového díla (Drápala, 2005).

K největšímu rozvoji průmyslu docházelo ve 30. a 40. letech 19. století. Výroba se postupně přesunula do továren, těžba nerostných surovin začala prudce stoupat a lidé z vesnic se masivně stěhovali do měst za prací. S rozvojem železnice i prvních vodních přehrad vznikaly v krajině nové bariéry. Zemědělství se postupně zintenzivňovalo a s vynálezem ruckadla se začal osívat i úhor (Sklenička, 2003). Významně se snižoval význam luk z důvodu zabezpečení krmiva pro ustájená zvířata prostřednictvím pícnin a krmných okopanin (Lokoč a kol., 2010). Průmyslová revoluce se nevyhnula ani řekám, na konci 19. století začalo docházet k nahrazování mlýnských kol vodními turbínami. Ve třicátých letech 20. století byla zahájena výstavba Vltavské kaskády. Největší vodní přehrady Slapy, Orlická a Lipno byly dokončeny v 50. a 60. letech 20. století (PVL 2023). S modernizací vodních toků docházelo k jejich napřimování a prohlubování a s tím souvisejícím vynuceným opevněním koryt (Just, 2003).

Pro krajinu v České republice byly zásadní roky 1938, 1945, 1948, 1989 a 2004. V roce 1938 se jednalo o Mnichovskou dohodu, která nejvýrazněji zasáhla v pohraničí, ze kterého bylo odsunuto okolo 400 000 českých obyvatel a následně bylo obydleno obyvateli německého původu. V roce 1945 se situace opakovala, kdy byli němečtí obyvatelé nuceni opustit svá obydlí. Následně zůstalo v pohraničí mnoho neosídlených území. Českou krajinu změnila i následná zemědělská kolektivizace po roce 1948 (Boucníková & Kučera, 2005). V poválečných letech se zmocnila vlády komunistická ideologie Sovětského svazu a válka byla vystřídána komunistickou diktaturou. Vedle velkého vlivu na strukturu zemědělského hospodaření, zaznamenal nejvíce změn venkov, a to ve všech ohledech (z hlediska sociálního, ekonomického, ekologického, kolektivizace a socializace vesnic). Často docházelo k násilnému odebírání majetků a zakládání jednotných zemědělských družstev – JZD (Blažek

& Kubálek (eds.), 2008). V době kolektivizace docházelo ke slučování zemědělských pozemků, hlavním cílem bylo vytvořit ucelenou plochu s co největší rozlohou, pro získání větších zisků. Vytvořením pravidelných půdních bloků musely být rozorány meze, staré polní cesty, vykáceny aleje a remízky. Byla zásadně změněna krajinná mozaika (Blažek a kol., 2010; Kolejka a kol., 2020). Od 50. let 20. století pokračoval odliv obyvatel z venkova, zejména z menších obcí. Rostoucí aglomerace a průmyslové zóny vyústily v populační převahu měst nad venkovem s rozšířením městského způsobu života (Lokoč & Lokočová, 2010).

Po sametové revoluci roku 1989 v důsledku restitucí zemědělského majetku a také transformací zemědělství zaznamenala zemědělská výroba velký pokles, v letech 1990–2006 se jednalo až o 34 %. Změnila se i struktura zemědělského půdního fondu, zvýšila se rozloha luk a pastvin na úkor orné půdy. V lesním hospodářství byla zvyšována lesnatost a přirozená obnova lesů, zlepšila se i druhová skladba lesů, zejména podíl listnatých dřevin (Brožová a kol., 2008). Po vstupu České republiky do Evropské unie jsou zemědělcům nabízeny evropské dotační programy pro zvýšení zemědělské biodiverzity, tj. rozmanitosti způsobů využití zemědělské půdy a na ní pěstovaných plodin (eAGRI.CZ ©2023).

Na vývoj krajiny působil v každém historickém období jiný faktor, nejvíce však to bylo zemědělství. Dále rozdělování půdy a její nové osídlení, ale také novověk a nově esteticky přetvářená barokně poutní krajina (Sádlo a kol. 2005).

3.2 Ochrana historické kulturní krajiny

Ochrana historické kulturní krajiny (dále jen HiKK) a jejích hodnot by měla být českým národem považována za prioritní, protože tyto hodnoty, odkázané našimi předky jako dědictví, jsou mnohdy jedinečné a nenahraditelné. V současné době je toto téma v odborných kruzích často diskutované a vychází řada odborných publikací. Je žádoucí zajistit zachování našeho dědictví i pro další generace. Cílem ochrany není jen chránit, ale také vhodně udržovat, spravovat a zlepšovat stav kulturního dědictví (Kučová a kol., 2013). První ochranou památkové péče byly zprvu jen jednotlivé významné stavby, okolo roku 1950 se rozšířil předmět památkové ochrany i na celé historické městské celky (Kuča, 2013). U řady z nich lze rozlišit i krajinný rozměr, například se jedná o působení městských dominant v širším krajinném rámci nebo o samostatně stojící kostely, hrady, kaple či sochy. Památková ochrana krajinných

prvků vstoupila do krajiny nepřímo, pomocí prvotní ochrany hradů a kostelů. V 60. letech 20. století vznikaly prostřednictvím ochrany hradišť první archeologické památkové rezervace, např. Třísov, Česká Lhotice, Tašovice (Hronovská & Kupka, 2013). Historickou kulturní krajinou se zabývá i řada zahraničních autorů, např. Albert (2020) ve své publikaci představuje nástroje ochrany z pohledu památkové péče v Maďarsku. Konkrétně vinařskou oblast Tokaj, která byla připsána na *Seznam světového dědictví UNESCO*. V České republice jsou dotyčné oblasti vymezeny zvláštními zákony. Primárně se jedná o zákon o ochraně kulturního dědictví (Zákon č. 20/1987 Sb.), v případě památkového území a zákonem o ochraně přírody a krajiny (Zákon č. 114/1992 Sb.), jedná-li se o území přírodní (Kučera a kol., 2008). Významnou úlohu při ochraně kulturní krajiny zaujímá i územní plánování, které vyplývá ze zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a nového stavebního zákona 283/2021 Sb. Tento zákon upravuje působnost orgánů státní správy, orgánů územního plánování a orgánů územní samosprávy v oblasti územního plánování a stavebního řádu. Od 1. ledna 2024 do 30. června 2024 je přechodné období, tzv. v tomto období v oblasti územního plánování postupujeme podle dosavadních právních předpisů (Kuzmová, 2023). Územní plánování má za cíl podporovat a chránit přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, archeologického a architektonického dědictví a zároveň chránit krajinu jako primární prvek životního prostředí obyvatel a základ jejich identity, jak uvádí zákon č. 183/2006 Sb, o územním plánování a stavebním řádu.

Mezinárodní úmluvy

K ochraně kulturní krajiny jsou využívány i další mezinárodní nástroje, mezi ně patří *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*, *Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy*, *Úmluva o architektonickém dědictví Evropy*, *Benátská charta* a navazující *charta Florentská* (Ehrlich a kol., 2020). Tyto nástroje poskytují různé ochranné mechanismy pro dochování dědictví přírodních a kulturních památek budoucím generacím (Rössler, 2006). Za nejvýznamnější mezinárodní dokument vztahující se ke krajině je považována *Úmluva Rady Evropy o krajině*, která se odkazuje na identitu krajiny a její úzké spojení s historickou charakteristikou. Byla přijatá v roce 2000 ve Florencii a v ČR vstoupila v platnost v roce 2004 (Kupka, 2023). Důležitá jsou témata udržitelného rozvoje, identity krajiny a její historické a kulturní charakteristiky. Identitu krajiny můžeme spojovat

s vlastnostmi, které ji jsou vlastní (Kupka, 2017). O identitě se často hovoří v souvislosti s evropskou kulturní krajinou. Podle *Úmluvy Rady Evropy o krajině* jsou si členské státy vědomy toho, že krajina přispívá k utváření místních kultur a že je základní součástí evropského přírodního dědictví, protože přispívá k blahu lidstva a upevnění evropské identity. Smluvní strany se proto v Úmluvě zavazují: *právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž lidé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity* (Evropská úmluva o krajině ©2000). Pro správnou ochranu historické kulturní krajiny je velmi důležité znát její vlastnosti, potřeby a správné začlenění do jednotlivých typů HiKK (Fňukalová & Romportl, 2014). Typologie národních krajin v Evropě jsou poměrně běžné, dá se říci, že většina států má své národní klasifikace (např. Bunce a kol., 1996; Lioubimtseva & Defourny, 1999; Chuman & Romportl, 2010). Objevily se také studie klasifikace celé oblasti Evropy, tyto studie (Metzger a kol., 2005; Múcher a kol., 2003; 2010) vznikly především po ratifikaci *Úmluvy Rady Evropy o krajině*, která zdůrazňuje význam typologie krajiny a vyžaduje její zpracování.

3.3 Znaky a hodnoty historické kulturní krajiny

Pojem *Kulturní krajina* zahrnuje rozmanitost projevů vzájemného lidského působení a přirozeného prostředí. Často odráží specifické techniky udržitelného využívání půdy s ohledem na charakteristiky a limity přírodního prostředí, ve kterém jsou založeny se specificky duchovním vztahem k přírodě (UNESCO ©1992). Pro historickou kulturní krajinu je velmi důležitý pojem paměť krajiny (Sádlo a kol., 2005). Paměť krajiny je možné si představit jako „otisk“ kultury, která krajinu užívá a určitým způsobem přetváří. Britský právník a historik Frederic William Maitland, poprvé použil výraz „úžasný palimpsest“, jímž byl označován pergamen nebo papyrus, ze kterého bylo původní písmo záměrně odstraněno a nahrazeno novým textem. V palimpsestu jsou viditelné úrovně textu, nikdy nedošlo k jejich úplnému odstranění (Layne, 2014). Maitland směřoval tento výraz k mapě (Lucas, 2012), ale palimpsest je možné přirovnat právě i ke krajině, která je měněna, ale původní podoba je v nějaké části zachována (Němec & Pojer, ed., 2007). Prvně cituje Maitlandovu metaforu H. R. Randall v roce 1934, kdy stírá rozdíl mezi mapou a krajinou. Krajinu přirovnává ke tváři země jako nejdůležitějšímu dokumentu, který je nám k dispozici (Vorel a kol., 2021). Může se jednat o lidovou architekturu, posvátná a rituální místa, opevněná hradiště, drobnou sakrální architekturu, jako jsou např. boží muka, tvrziště, oppida,

trasy nejstarších stezek, systém parcelace zemědělské půdy v nejrůznějších oblastech. Architektonicky cenné objekty představují širokou škálu typů staveb z různých historických období, pro bližší orientaci se rozdělují podle podobných znaků do ucelených skupin (Kupka, 2010) historické kulturní krajiny s identifikací příslušných charakteristických **znaků HiKK** (Šimůnek, 2008) a ty můžeme rozdělit do následujících základních kategorií:

Dochované prvky, objekty a jejich soubory, tyto znaky jsou nejtypičtější a také nejrozšířenější charakteristikou kulturní a historické krajiny. Do této kategorie řadíme objekty lidové architektury, památkové zóny či muzea v přírodě, ale i objekty památkově nechráněné. Jsou odrazem místních kulturních, sociálních a přírodních podmínek, které dodávají jednotlivým regionům svou osobitost (Kupka, 2010).

Tato kategorie je rozdělena na dvě skupiny:

- **Stopy prehistorického vývoje krajiny a archeologické stopy** náleží k nejstarším znakům. Nejčastěji se jedná o posvátná a rituální místa, obětní kameny, opevněná hradiště, kamenné řady a rituální cesty, často lze jejich význam jen odhadovat (Kupka, 2010). Zvelebil a kol. (1993) zaměřili svůj výzkumně orientovaný projekt na porozumění vývoje krajiny společně se společenskými proměnami s tím spojenými.
- **Cenné objekty a soubory**, tato skupina zahrnuje širokou škálu historických staveb ze života šlechty a aristokracie, jako jsou například zámky, hrady, sakrální architektura, poutní cesty, morové sloupy, ale také stodoly, sýpky, mlýny, hamry, objekty průmyslového dědictví, továrny, manufaktury, technické památky (Kupka, 2010). Mezi cenné objekty je nezbytné zařadit i lidovou architekturu, jež je specializací Škabradý (1999).

Dochovaná urbanistická a sídelní struktura, každé sídlo má svoji urbanistickou strukturu, která zahrnuje kompozici prostorů, jejich orientaci, hierarchizaci a dimenzi, artikulaci a gradaci. Základem je půdorysná struktura sídla, zahrnující půdorysné linie ulic, návsí a náměstí, dalších komunikací, skladbu parcelací a zástavby (Kuča & Kučová, 2000). Rozdíly sídel se dají definovat podle přírodních a klimatických podmínek, dalším faktorem je i sociální a historický průběh vývoje. Uspořádání venkovských sídel se od sebe liší velikostí, stupněm hustoty sídelních jednotek, vnitřním uspořádáním a půdorysem, který byl nejčastějším prostředkem pro

typizaci venkovských sídel. Vlivem rozšiřování vesnických sídel se postupně půdorysné typy stále více ztrácejí (Votrubec, 1980). Základním rozlišovacím znakem půdorysných typů je uspořádání, pravidelnost, případně jejich nepravidelnost. Pravidelný půdorys normového typu svědčí o předem připravovaném vzniku osady podle stanoveného plánu, tento vznik byl poměrně rychlý. Nepravidelný a neurčitý půdorys přírodního typu ukazuje, že sídlo se vyvíjelo samostatně s přizpůsobením se přirozeným podmínkám (Vařeka & Frolec, 2007).

Mezi další rozlišovací typy patří jejich soustředěnost. Soustředěné vsi normového typu jsou osady, jejichž usedlosti a domy jsou seskupeny kolem návsi nebo silnic. Půdorys osady je poměrně výrazně ohraničen cestou a nesouvisí s rozdělením plužin (Láznička, 1946). Vesnická sídla můžeme podle Votrubce (1980) rozdělit na samoty, vísky a vesnice, toto rozdělení je podle počtu domů.

Dochované krajinné struktury, krajinné struktury jsou dodnes patrné jako výsledky vědomého a cíleného organizování, které probíhalo na našem území tisíce let. Jedná se o památkové soubory, které stavební památky doprovázejí, jako například zahrady, mostky, lávky, stezky, rybníky, parky, kamenné zídky a lomy. Mezi nejvýznamnější krajinné struktury patří dochované krajinné kompozice, které jsou navrženy a vytvořeny člověkem (Kupka, 2010). Nesmí se ani zapomínat na plužiny, které podle Lázničky (1946) společně s půdorysem představují významnou složku venkovského sídla. Stejný názor zastává i Kuča (2014), který ve své *Zprávě památkové péče* upozorňuje na nedostatečně vnímaný význam plužin v České republice. U plužin je možné pozorovat stejně jako u půdorysu jeho pravidelnost, která je zapříčiněna plánovaným vznikem a vývojem (Láznička, 1946). Plužiny představují pozemky patřící k vesnici zemědělsky využívané a tento výraz patří k základním ideám v dějinách středověkého osídlování. Rozdělením plužin se zabývá celá řada autorů jako například Šitnerová a kol. (2020), Láznička (1946), Löw & Michal (2003), Škabrada (2022) Vařeka & Frolec (2007), Černý (1979), Kuča (2014), jejich rozdělení však není shodné a existuje celá řada různých typologií. Nejvíce totožné rozdělení představují typy: délková, traťová, úseková a záhumenicová. Bližší zkoumání plužin již není předmětem této práce. S plužinami úzce souvisí i cestní sítě, které vznikaly postupným historickým vývojem a dle názoru Salzmanna a kol. (2020) sloužily jako přirozeně členící struktury v krajině. Dochované krajinné struktury lze podrobněji rozdělit:

- **Komponovaná kulturní krajina** se vyznačuje vzájemnou vazbou tvarů, prostorů a hmot, organizovaných na základě geometrické osnovy, typická je v období baroka a klasicismu (Salašová, 2020). Často byla využívána morfologie krajiny pro kompozici krajiny. Na vrších byly stavěny kostely a jiné sakrální stavby, majitelé zámků nechávali komponovat u svých sídel rozsáhlé parky, rybníční soustavy, vznikaly obory, myslivny a lovecké záměčky. Krajina měla především poukazovat na postavení majitele ve společnosti, reprezentovat majetek či duchovní a filozofické postavení (Trpáková, 2014).
- **Stopy hospodářské činnosti a exploatace krajiny**, jedná se o využití krajiny hospodařením a jejím přetvářením v určitém regionu. Zemědělské využití, orná půda, sady, chmelnice, vinice, vytvoření vodních toků, rybníční soustavy. Např. na Ostravsku byla krajina ovlivněna exploatací území vlivem těžby nerostných surovin. Řada dochovaných struktur je chráněna na národní i mezinárodní úrovni (Kupka, 2010).

Místa duchovního významu (nehmotné hodnoty krajiny), opakem hmotných památek a dochovaných struktur jsou identifikovány památky duchovní nehmotné hodnoty krajiny, tj. *genius loci*. Tyto hodnoty bývaly často doplněny hmotnými památkami, jako např. kapličky, pomníky, náhrobní kameny nebo informační tabule, které návštěvníkům připomínají význam a hodnotu daného místa (Lowenthal, 2007). Duchovní význam krajiny utváří jedinečnou identitu a charakter konkrétního místa, a proto je důležité ji respektovat a chránit (Kupka, 2010).

Typologie historické kulturní krajiny

První zmínky o klasifikaci krajinné sféry v České republice se začaly objevovat již v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století jako například Quitt (1971), Balatka a kol. (1973), Balatka (1975) a Hadač (1982). Sice se nejednalo o konkrétní klasifikaci památkové péče, ale pro první klasifikaci historické kulturní krajiny byly významné (Löw & Míchal, 2003). Snaha o typizaci krajiny v rámci celé Evropy se datují od roku 1988, jak uvádí Löw & Míchal (2003) nizozemský geograf Meeus (1995) uveřejnil prvotní typizaci zemědělsky využívaných krajin ve dvanácti tehdejších členských státech *Evropského společenství*. Účelem bylo předložit základní představu o rozmanitosti evropských krajin rozdělených do 13 účelových typů

krajinného rázu, zvaných „megatypy“. Na základě této zpracované typizace došlo k jejímu rozšíření a prohloubení tzv. *Dobříšskou zprávou* v roce 1995 na celé území sjednocující se Evropy od Atlantiku po Ural. Bylo vymezeno 8 obecných kategorií, které obsahovaly 30 krajinných „megatypů“ (Europe’s Environment Agency ©1995). Pro Českou republiku odpovídaly pouze dva „megatypy“, což bylo nedostačující. Proto v České republice docházelo k dalším vytvářením rámcové klasifikace historické kulturní krajiny jako např. v 80. letech 20. století od Baševé & Vošahlíka, která nebyla nikdy publikována, ale lze ji hodnotit jako určitý základ pro rozdělení historické kulturní krajiny, i přesto, že nepokryla všechny formy (Novák, 2017). Typologií historické kulturní krajiny se zabývá celá řada českých i světových vědců, jako například: Jelen a kol. (2021), Bičík (2004), Capelo a kol. (2011), Ling a kol. (2007), Prats & Salin (2016), Skokanová & Eremiášová (2012).

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i. se od roku 2012 podílí na výzkumu historické kulturní krajiny. Od roku 2012 až 2015 probíhal výzkumný projekt s názvem *Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu prostřednictvím institutu krajinných památkových zón* (kód projektu DF12P01OVV001), financovaný s pomocí veřejné soutěže *Programem aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI)* Ministerstva kultury České republiky. Řešitelským týmem byl Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví Průhonice, v. v. i., Národní památkový ústav, Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici a České vysoké učení technické v Praze, Fakulta stavební. Cílem projektu bylo prohloubení poznatků o kulturně-historických hodnotách kulturní krajiny se stanovením a rozšířením stávajícího systému ochrany a péče v rámci kategorií památkových zón, dále zajištění větší ochrany a uchování této části kulturního dědictví s dosažením mezioborového metodického konsensu. V neposlední řadě se jednalo o zvýšení povědomí o ochraně hodnot historické kulturní krajiny a důležitosti národního přístupu ke krajině a k implementaci mezinárodních smluv (VUKOZ, v. v. i. ©2023). Kuča a kol. (2015) na základě tohoto dotačního programu zpracovali publikaci *Krajinné památkové zóny ČR*, jedná se o obsáhlou monografii, která představuje krajinné památkové zóny vyhlášené na území České republiky. Kniha je rozdělena do dvaceti čtyř krajinných celků, jejichž popis se věnuje historickému vývoji a dochovaným hodnotám kulturní krajiny.

V letech 2015 až 2020 na základě finanční podpory s názvem *Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky, Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II)* (kód projektu DG16P02M034) vznikl článek na téma chráněné barokní oblasti obce Římova, která je považována Kupkou (2017) za nejzajímavější barokní krajinu. S finanční pomocí *NAKI II* vznikla i „*GIS analysis in cultural landscape protection. Example from Czech Republic*“, kde Sedláček & Salašová (2016) popisují metody hodnocení kulturní krajiny s použitím GIS, vizuální analýzy a digitálního modelu povrchu s ohledem na vzdálenosti a velikosti posuzovaného objektu se specializací dvou na sebe navazujících technik. Obě techniky byly testovány v roce 2015 v Lednicko-valtickém areálu a schváleny Ministerstvem kultury ČR jako standardní metody. Další cennou publikací je i ucelená identifikace, zdokumentování a prezentování poznatků o hodnotách historické kulturní krajiny *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* od Ehrlich a kol. (2020). Metodika byla certifikována osvědčením č. 203 Ministerstva kultury, odboru výzkumu a vývoje, ze dne 18. 6. 2020. Definiuje soustavu 34 typů historické kulturní krajiny, které existují v České republice. *Cílem metodiky je vytvoření národní typologie historické kulturní krajiny jako rozpracování tří základních kategorií kulturní krajiny, definovaných v závěrech ze 16. zasedání Výboru pro světové dědictví v Santa Fe v roce 1992.* Součástí metodiky je návod pro zviditelnění celků historické kulturní krajiny v rámci sledovaných jevů územně analytických podkladů. Důležité je vymezení krajinného celku s významnými kulturními hodnotami. Metodika může napomoci i ke sjednocování doposud nedostatečně popsaných definic, které se vážou k tzv. kulturní a historické charakteristice krajinného rázu ve smyslu zákona o ochraně přírody a krajiny (Zákon 114/1992 Sb.). Metodika dokáže být i cenným podkladem při realizaci komplexních pozemkových úprav a při posuzování výchozích historických hodnot krajiny. Základem typologie jsou tři kategorie kulturní krajiny, vymezené *Výborem pro světové dědictví*, tj. krajina komponovaná, organicky vyvinutá a asociativní. Typologie koresponduje s *Úmluvou Rady Evropy o krajině*. U každého typu je uvedena charakteristika s výčtem specifických znaků společně s konkrétním příkladem (Ehrlich a kol., 2020). Tato typologie není předmětem pouze této diplomové práce, ale Kuča a kol. (2020) zpracovali ucelenou typologii konkrétních krajinných příkladů v publikaci s názvem *Historické kulturní krajiny České republiky* (NPÚ ©2023).

Základní dělení tří typologických kategorií na základě již zmiňované definice *Výboru pro světové dědictví UNESCO* © (1992) v Santa Fe z roku 1992:

Komponovaná kulturní krajina navržená a vytvořená záměrně člověkem, tento typ představují úmyslné komponované průhledy na stavební a přírodní dominanty, jedná se o zámecké parky a krajiny se soustavami alejí. Často se váží k monumentálním stavbám a celkům, nemusí to však být pravidlem. Krajiny jsou geometricky komponované, představují idealizovanou přírodní krajinu, např. krajinu lázní a poutních míst (Ehrlich a kol., 2020). Příkladem může být lázeňská krajina v okolí lázeňských měst a sídel např. Karlovy Vary nebo Františkovy Lázně. Jejich typickým znakem jsou pavilony, fontánky, kolonády, které slouží k rekreaci a odpočinku. Mezi nejznámější poutní místo lze zařadit Svatý kopeček v Mikulově, kde je možné vidět ve volné přírodě křížovou cestu, poutní kostel a kapli. V evropském kontextu lze na základě práce s terénem vysledovat například základní typy barokních zahrad s rozdělením na italské, holandské a francouzské (Steinová, 2020). Kupka (2017) uvádí jako nejlepší příklad komponované kulturní krajiny navržené a vytvořené záměrně člověkem barokní krajinu obce Římov, která leží na území Jihočeského kraje v okrese České Budějovice. Katastrální území Římov, Branišovice a Dolní Stropnice byly vyhlášeny Ministerstvem kultury ČR, vyhláškou č. 208/1996 Sb., územím vybraných částí krajinných celků, památkovou zónou. V roce 2018 byla celá tato oblast povýšena na národní kulturní památku s mimořádným oceněním hodnoty obce jako nejvelkolepější ukázky barokní krajiny vycházející z katolické mystiky, vzniklé spojením krajiny, architektury a umění. Kulišťáková (2014) je názoru, že tato kategorie byla vždy v popředí zájmu vědeckých pracovišť a památkové péče, proto je této krajině věnována největší pozornost.

Organicky vyvinutá krajina je výsledek působení sociálních, ekonomických a náboženských potřeb a do současné formy se vyvinula ve vazbě na přírodní prostředí, nebo je reakcí na toto prostředí. Tato krajina ve své formě a v jednotlivých znacích odráží evoluční proces (Ehrlich a kol., 2020). Dělí se na dvě podkategorie:

- **Reliktní nebo fosilní („zkamenělá“) krajina**, kde evoluční proces již v minulosti skončil, ale významné charakteristické znaky jsou stále viditelné v materiální podobě. Lze uvést jako příklad pozůstatky po středověkých pluzinách nebo hornické kulturní krajiny (Head, 2012).

- **Kontinuální, stále se vyvíjející krajina**, ve které stále probíhá evoluční proces a která zároveň dokládá materiální důkazy o svém vývoji v průběhu času. Má stále aktivní sociální roli ve společnosti těsně spojenou s tradičním způsobem života (Šantrůčková a kol, 2019). Ehrlich a kol. (2020) již toto bližší rozdělení do dvou podkategorií nepoužívají.

Asociativní kulturní krajina se vyznačuje krajinou mýtů a legend, včetně náboženských. Je výsledkem silných náboženských, uměleckých nebo kulturních asociací vztahujících se k přírodním prvkům (Ehrlich a kol., 2020). Do této kategorie lze zařadit například Babiččino údolí (Kuča & Kučová, 2020).

Na základě tohoto rozdělení historické kulturní krajiny rozpracoval Ehrlich a kol. (2020) rozdělení krajiny do 34 typů v **Typologii historické kulturní krajiny České republiky**:

Kategorie I: Komponované krajiny

Skupina typů 1–3: Komponované krajiny

Tato skupina je provázána s aristokratickými sídly a duchovními centry. Představuje tvořivost a prosperitu majitele a jeho filozofický a náboženský názor (Kulišťáková, 2014).

Typ 1: Geometricky komponované krajiny

Typ 2: Idealizovaná „přírodní“ krajina

Typ 3: Krajina komponované kompozice

Typ 4: Krajina lázní

Typ 5: Krajina poutních míst

(Ehrlich a kol., 2020).

Kategorie II: Organicky vyvinuté krajiny

Typ 6: Obecná organicky vyvinutá krajina

Skupina typů 7–9: Krajiny určené specifickým typem osídlení a/nebo formou organizace zemědělské půdy

Tato skupina zahrnuje zemědělsky využívanou krajinu, ať rustikální formou v podobě užívání poddanými nebo dominikální držbou panství a statků. Do poloviny 20. století byla zemědělská krajina dochovaná na celém území České republiky, ale v důsledku kolektivizace po roce 1948 došlo ke změně krajiny a historická organizace krajiny se nachází jen na malých částech území (Sklenička a kol. 2009), proto se na ni nahlíží jako na významnou kulturní krajinu (Löw & Míchal, 2003).

Typ 7: Krajina se specifickou strukturou osídlení

Typ 8: Krajina strukturálně výrazných plužin

Typ 9: Krajina vrchnostenských sídel a dvorů

(Ehrlich a kol., 2020).

Skupina typů 10–12: Krajiny určené dominantní vytrvalou zemědělskou kulturou

Jednotlivé typy jsou rozdělené podle pěstování vytrvalých kultur (vinice, chmelnice, ovocné sady) a vyznačují se dlouhodobým projevem v krajině. Zahrnuté krajiny: Mělník, Mikulovsko, Žatecko, Kouřimsko (Kuča a kol., 2015).

Typ 10: Krajina vinic

Typ 11: Krajina chmelnic

Typ 12: Krajina ovocných sadů

(Ehrlich a kol., 2020).

Skupina typů 13–15: Krajina určené dominanty formou hospodářského využití

Tradiční formy využití krajiny představuje skupina typů 13–15, kdy po staletí je využíváno např. Třeboňsko pro chov ryb. Bílé Karpaty jsou typickou krajinou možného zařazení do typu pastvin a luk. Naopak velká území hospodářských lesů ovlivňují charakter krajiny společně s využitím dřeva a jeho těžbou a související cestní sítí (Kuča a kol., 2020).

Typ 13: Krajina rybníků

Typ 14: Krajina pastvin a luk

Typ 15: Krajina obor a lesů

Typ 16: Krajina hradišť

Typ 17: Krajina města

Typ 18: Krajina přehradních nádrží

(Ehrlich a kol., 2020).

Skupina typů 19–20: Turistická a tramská krajina

Skupina představuje odlišnou krajinu od zemědělské. Turistická krajina je zajímavá pro širokou veřejnost a je založena na přírodním rázu a historicky vzniklého obrazu krajiny. Se vznikem tramského hnutí vznikaly tramské osady, nejčastěji v říčních údolích a ta představují typ 20 (David, ed., 2016).

Typ 19: Turistická krajina

Typ 20: Krajina tramských osad

(Ehrlich a kol., 2020).

Skupina typů 21–25: Industriální krajiny

Industriální krajina se vyznačuje těžební a průmyslovou činností člověka, která dynamicky mění krajinu.

Typ 21: Krajina hlubinné těžby

Typ 22: Krajina povrchové těžby

Typ 23: Krajina kamenolomů

Typ 24: Industriální krajina bez přímé vazby na těžbu

Typ 25: Lineární industriální krajiny

(Ehrlich a kol., 2020).

Skupina typů 26–27: Militární krajiny

Celá historie lidstva ve svém průběhu je spojena s válkami a nutnou ochranou společnosti, která se projevuje i na krajině v podobě ochrany ohrožených prostor a prostorem vojenských újezdů s dlouhodobým monofunkčním využitím (Losík & Háková, 2007).

Typ 26: Krajina pohraničních opevnění

Typ 27: Krajina vojenských prostorů

(Ehrlich a kol., 2020).

Krajina vojenských prostorů představuje rozsáhlá území sloužící k vojenským účelům. Řada vojenských újezdů byla zrušena, ale i tyto újezdy spadají do tohoto typu, protože vojenské činnosti krajinu velmi zasáhly. Existence vojenského prostoru v krajině představuje na jedné straně selektivní poškození (likvidaci zástaveb) a na druhé straně konzervaci (nemožností intenzivního zemědělství) (Ehrlich a kol., 2020). Tato diplomová práce se specializuje na Krajinu vojenských prostorů, konkrétně Bývalý vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá. Bližší popis území je v Kapitole 4. Charakteristika studijního území a v Kapitole 7. Výsledky.

Kategorie III. Asociativní krajiny

Typ 28: Krajina mýtů a legend

Skupina typů 29–33: Memoriální krajiny

Krajina skupiny typů 29–33 představuje historickou významnou událost. Mohou napomáhat k uchování společenské paměti též jevy nehmotné povahy, podporující významnou asociaci (Šantrůčková a kol. 2020).

Typ 29: Krajina bojišť

Typ 30: Krajina vysídlených území

(Ehrlich a kol., 2020).

V České republice je možné dohledat celou řadu zaniklých obcí vlivem násilného vysídlení z důvodu změny přírodních podmínek, válečného zničení, požadovanou změnou krajiny, vlivem výstavby nebo založením vojenského cvičiště (Matoušek, 2009). Tato krajina úzce souvisí s militární krajinou, která také představuje tuto diplomovou práci v Kapitolách: 4. Charakteristika studijního území a 7. Výsledky, kdy obec Mladá musela násilně ustoupit založení vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.

Typ 31: Krajina vyhlazených sídel

Typ 32: Krajina táborů utrpení a smrti

Typ 33: Krajina jiných významných historických událostí

Typ 34: Krajina se vztahem k významné osobnosti

(Ehrlich a kol., 2020).

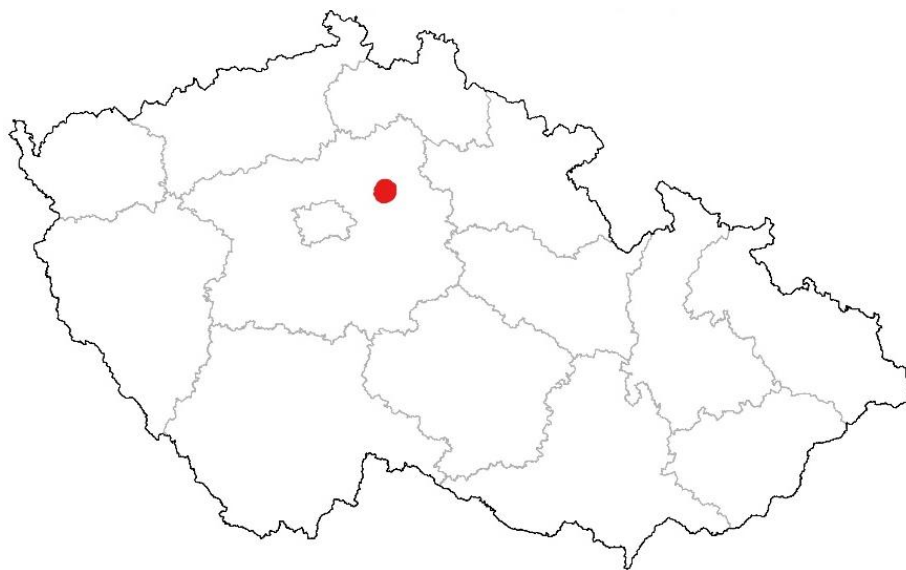

4 Charakteristika studijního území

Bývalý vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá se nacházel ve městě Milovice a jeho okolí. Město Milovice leží v Polabské nížině v okrese Nymburk ve Středočeském kraji (Obr. č. 1). Severními sousedy okresu Nymburk je Mladoboleslavsko a Jičínsko (Královéhradecký kraj), na východě hraničí s královéhradeckým okresem, na západě s okresem Praha-východ a jižně s okresem Kolín (Středočeský kraj ©2023). Milovice spadají pod obecní úřad s rozšířenou působností Lysá nad Labem i přesto, že po Nymburce a Poděbradech jsou třetím městem s největším počtem obyvatel, a to 13 634 a průměrným věkem 34,7 let podle výsledků ČSÚ z roku 2022 (ČSÚ ©2023). V současné době se město skládá ze čtyř městských částí: Milovice, Benátecká Vrutice, Mladá, Boží Dar s katastrálními územími Milovice nad Labem a Benátecká Vrutice (Město Milovice ©2023a).

Pracovní příležitosti ve městě a blízkém okolí nejsou dostačující, proto větší část obyvatel dojíždí za prací do Prahy, případně do Mladé Boleslavi do koncernu Škoda Auto a. s. Dopravu zde zajišťují České dráhy přímým spojením do Prahy na Masarykovo nádraží. Z Lysé nad Labem je navazující spojení do Nymburka a Ústí nad Labem. Dále je zajištěna autobusová doprava do okolních měst, např. do Mladé Boleslavi, Nymburka a Benátek nad Jizerou.

Podrobnější charakteristika studijního území je zpracovaná dle metodiky *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* s vymezeným typem č. 27: Krajina vojenských prostorů a typem č. 30: Krajina vysídlených území (Ehrlich a kol., 2020) v Kapitole 7. Výsledky.

Obrázek 1 Studijní území na mapě České republiky.

5 Metodika

5.1 Identifikace území

Studijní území se nalézá v oblasti bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá. VVP vznikl v roce 1904 na rozloze 3,5 tisíce hektarů tehdejší rakousko-uherskou armádou. Město Milovice patří do okresu Nymburk ve Středočeském kraji viz. Obr. č. 1. (Čapková & Tatarová, 2004). Zájmové území bylo zvoleno na základě vlastních znalostí bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá a osobních vazeb se zájmem o jeho historii. Hranice BVVP určuje zkoumané území s vymezením typů na základě kulturně historické hodnoty území, které jsou uvedeny v metodice *Typologie historické kulturní krajiny České republiky*. Vymezeny byly typy č. 27 Krajina vojenských prostorů a č. 30 Krajina vysídlených území (Ehrlich a kol., 2020). Pro možné ucelené představení území BVVP byla do této práce zařazena i krajina Ostatních znaků historické kulturní krajiny, jedná se o znaky, které nelze zařadit do Krajiny vojenských prostorů, ani Krajiny vysídlených území, ale tvoří funkční celek této diplomové práce.

5.2 Použité podklady a jejich zpracování

Studium pramenů a podkladů – na základě vymezení zájmového území a jednotlivých krajinných typů následně probíhala lokalizace jednotlivých znaků. Tyto znaky byly potvrzeny díky místním znalostem území, literární rešerší a studiem archivních mapových podkladů, současných map a leteckých snímků, společně se studiem místní literatury a badatelské činnosti v okresním archivu v Lysé nad Labem.

Archiválie SOkA Nymburk – nahlédnout do historických dokumentů bylo možné ve Státním okresním archivu Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem ve veřejné badatelně. Archiv se nachází v budově bývalého augustiniánského kláštera (SOA Praha ©2023). V archivu je uložena řada originálních dokumentů z období obce Mladá a vývoje Milovic včetně originálních kronik a fotografií, příkladem může být stránka z kroniky obce Mladá v době jejího zrušení ze dne 2. a 11. července roku 1905 (Obr. č. 2).

Protokol
sepsán při schůzi dne 2. července 1905
Kde schůzi se dostavilo: 5 členů mimo předsedícího starosty
Předmět.

Ust se uzná na tom jasným způsobem měla by se
zaplatiti částka pen 260 korun vyniklé za 2 centy
do lidu.

Starosta nechtě hlasovati kedo ze zastupců jest pro to,
aby zaplacen byl tento obnos z pokladny obecní a sice
z kmenového jmění anebo ze statku veřejného?
Zastupcové obce hlasují pro až na
zastupce c. r. k správy vojenské který se vši rohlí,
noští proti zaplacení toho obnosu způsobem
soudem uvedeným se vyjádřil a s tímto usnesením
nesouhlasí.

I provedením ovoce, na které jako obec ten
i c. r. správa vojenská nárokují čím, uznáno,
aby prozatím provedeno bylo.

Protokol přičten a proveden

V. Vejšeck.

Karel Petráč

Jan Koci

Varlav Dytrch

Beněk Koci.

Jevillingy

Protokol
sepsán při schůzi obecního zastupitelstva dne 11. července 1905
Kde schůzi dostavilo se 7 členů mimo předsedícího starosty.

Předmět.

I. Projednání kam se má přikoupiti obecní majetek
a domovská příslušnost
Kastlu pěstelské se uznáto jednolitě obecní majetek
a domovskou příslušnost předati k obci Lipni kú.

Jan Koci Karel Petráč Beněk Koci V. Vejšeck
Daněk Lubek Varlav Dytrch Jan Gyrový

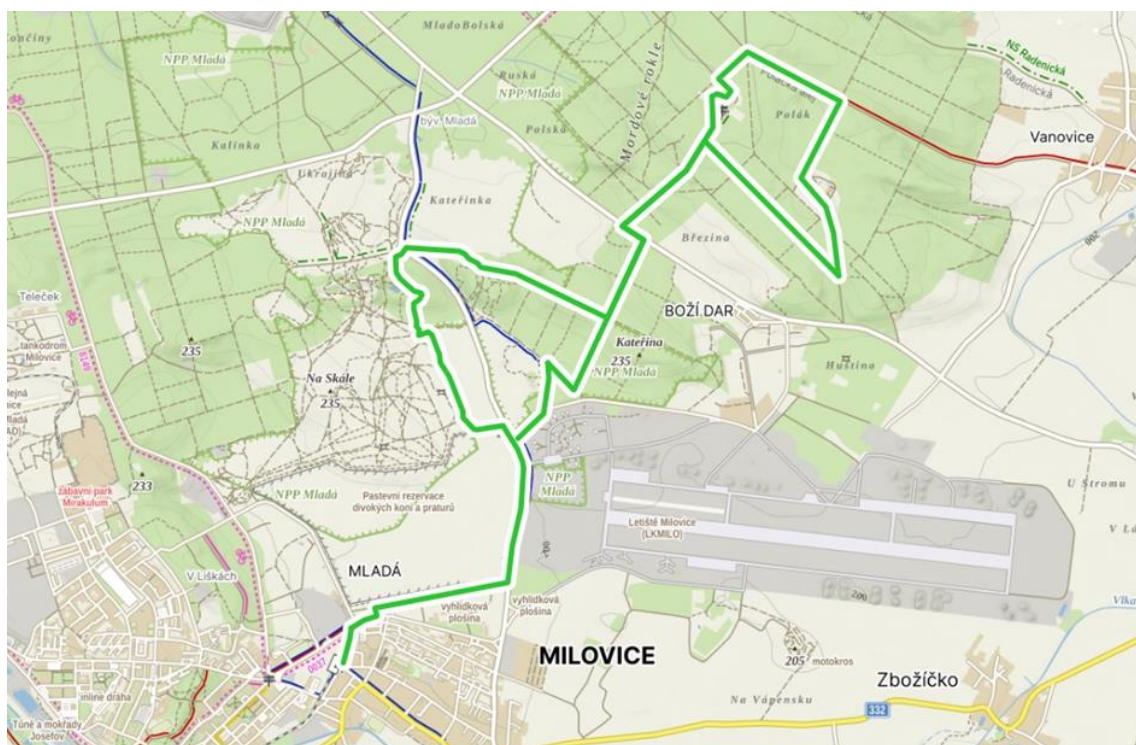
Obrázek 2 Protokol při schůzích obecního výboru v Mladé z roku 1905 (Archiv Soka Nymburk, 2023).

Mapové podklady – Kupka & Vorel (2017) ve svém článku vyzdvihují důležitost identifikace znaků a hodnot kulturních a historických charakteristik krajiny s použitím archivních (starých) map. Regionální výzkum je dnes již prakticky nemyslitelný bez využití starých historických mapových děl (Čada & Vichrová, 2007). Důkladně byla prostudována a analyzována mapová díla: Müllerova mapa, I., II. a III. vojenské mapování, mapa stabilního katastru a ortofoto mapa z roku 1954 společně s ortofoto mapou současnosti. Následně pro podrobnou identifikaci území byla vzájemně konfrontována mapová díla s odstupňováním časového rozmezí. Jako nejstarší použité mapové dílo byla zvolena **Müllerova mapa** z roku 1720, která potvrdila existenci obce Mladá i Milovic (Oldmaps ©2023). **I. vojenské mapování** zvané josefské bylo dokončeno za vlády Josefa II. v roce 1787 v měřítku 1:28 800. K dispozici je k volnému stažení shodně jako Müllerova mapa ve webové aplikaci Oldmaps (Oldmaps ©2023). Na základě pozemkové daně a zaměření veškeré půdy vydané dne 23. 12. 1817 rakouským císařem Františkem I. byly vytvořeny **mapy stabilního katastru** v měřítku 1:2 800. Mapy stabilního katastru jsou cenným materiálem pro rekonstrukci studijního území a byly i podkladem pro **II. vojenské mapování** (Brůna & Křováková, 2006), zvláště při studiu území zaniklé obce Mladá s možným porovnáním i se **III. vojenským mapováním** z roku 1877–1880 se znázorněním výškopisu a vrstevnic (Oldmaps ©2023). Mapy stabilního katastru pro možné zhodnocení krajiny byly poskytnuty Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním (ČÚZK ©2023).

Historické snímkování na území našeho státu započalo ve třicátých letech minulého století. První letecké snímky tehdejšího Československa jsou datovány mezi lety 1936 až 1938 s ohledem na dobu svého vzniku jsou velmi kvalitní. Do roku 1956 se podařilo v měřítku 1:25 000 nasnímkovat území celé republiky (Chmelová & Netopil, 2007). Historické **ortofoto mapy** jsou velmi důležité pro památkovou péči, obnovu a zachování historického dědictví, ale i pro posuzování vývoje a změn v krajině a prostředí, proto byly použity ortofoto snímky z roku 1954 a následně i z roku 2023 od Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, které jsou volně k dispozici (ČÚZK ©2023). Od roku 2003 zajišťuje snímkování Zeměměřický úřad ve spolupráci s Vojenským geografickým a hydrometeorologickým úřadem ve dvouleté periodě v barevném provedení digitální kamerou ve velikosti 0,25 m (ČÚZK ©2023).

Od roku 1888 se začala rozšiřovat turistika a zásadní podmínkou úspěšné turistiky je snadná orientace v terénu, proto vznikaly **turistické mapy**, turističtí průvodci, plány měst a později i automapy. Od roku 1991 je vydavatelem turistických map Klub českých turistů, jejichž edice pokrývá celé území ČR. KČT ujednotil měřítko turistických map na 1:50 000 a sjednotil formu i obsah (KČT ©2023). Pro možnou orientaci v terénu byla použita mapa Českého klubu turistů číslo 17 s názvem Turistická mapa Dolní Pojizeří Mladoboleslavsko a Nymbursko.

Přínosem pro tuto diplomovou práci a možné poznání militární krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá byla i vytvořená turistická trasa s názvem: „**Okružní trasa za bunkry**“ vyznačená dobrovolným spolkem Military Experience, viz Obr. č. 3. Trasa je dlouhá 13 km a provádí turisty po vojenském prostoru kolem jednotlivých zajímavých objektů (Military Experience ©2023).

Obrázek 3 Trasa kolem bunkrů – BVVP Milovice – Mladá (Military Experience ©2023).

5.3 Terénní průzkum

Jednotlivé mapy byly důkladně prozkoumány a použity pro možnou orientaci v terénu. **Podrobný terénní průzkum** probíhal od července do října 2023. Období průzkumu bylo vybráno pro kontrastní barvy okolní přírody na fotografiích. Během tohoto průzkumu byly ověřovány předběžně vytypované znaky, které jsou

charakteristické pro dané typy historické kulturní krajiny, společně s doplněním znaků nových. Podkladem průzkumu byly turistické mapy a ortofoto mapy. U zaniklé obce Mladá to byla mapa stabilního katastru, z ortofoto snímků již žádné dochované znaky nejsou viditelné. V průběhu terénních průzkumů byla pořízena fotodokumentace důležitá pro představu člověka o krajině, která je pro něj neznámá. Druhý průzkum proběhl v lednu 2024 u objektů, které nebylo možné z důvodu bujné vegetace fotografovat v létě 2023. Některé objekty již nebylo možné fotografovat ani v zimních měsících, protože jsou obrostlé nepropustnými křovinami, proto byly použity veřejně dostupné fotografie z internetu. Historické fotografie byly zapůjčeny od SOkA Nymburk, z archivu města Milovice, soukromých sběratelů a doplněny archivními fotografiemi autorky.

5.4 Mapové výstupy

Pro zpracování mapových výstupů byl použit program *ArcGIS* od společnosti *ESRI*, konkrétně s využitím *ArcMaps* ve verzi 10.8.1 v souřadnicovém systému *S–JSTK Krovak EastNorth* se založením nových vrstev pomocí formátu *shapefile* a vytvořením bodů, linií a polygonů a následným využitím nástrojové vrstvy *Editor* (*ESRI* ©2023). Vstupní data pro možné zpracování diplomové práce byla použita od Českého úřadu zeměměřického a katastrálního z datového úložiště *ATOM* (ČÚZK ©2023). Mapové výstupy jsou vloženy u každé jednotky a celku historické kulturní krajiny pro možný ucelený náhled na každý vymezený typ krajiny a jsou společně s obrázky, které nemají uvedenou citaci dílem autorky. Pro možné zpracování výsledných tabulek nalezených znaků bylo použito tabulkového procesoru *Microsoft Excel*, ve verzi *Microsoft 365* (*Microsoft 365* ©2023), které jsou dílem autorky. V souladu s platnou metodikou *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* (Ehrlich a kol. 2020) byly vytvořeny mapové výstupy: Jednotka historické kulturní krajiny č. 1 a č. 2, Ostatní znaky historické kulturní krajiny, Celek historické kulturní krajiny a Památková ochrana v rámci vymezených jednotek a celku a Návrhy na doplnění územně analytických podkladů a ochrany státní památkové péče. Dále v souladu s typologií je pod každou jednotkou umístěn seznam literatury a obrázků, v celkovém seznamu se již neduplikují. Důvodem těchto netypických seznamů na konci každé vymezené jednotky je možné oddělení jednotlivých typů a jejich samostatné použití například v jiné publikaci.

6 Současný stav řešené problematiky

Krajina České republiky je velice rozmanitá svou pestrostí od nížin až po horské pohraničí. Historicky se krajina vyvíjela využíváním člověka, který se na každé části podepsal určitým způsobem. Tato diplomová práce se specializuje na identifikaci krajinných hodnot bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá. Krajina BVVP byla bezmála 100 let využívána různými vojenskými armádami od rakousko-uherské, přes československou, německou až po sovětskou a byla přeměněna z krajiny zemědělské na militární. Založení vojenského újezdu musela ustoupit i obec Mladá s cca 700 obyvateli. Vznikla tak nejen krajina devastovaná hlavně sovětskou armádou, ale i krajina s cennými přírodními a kulturními hodnotami. Militární krajiny v České republice se v současné době dostaly do centra pozornosti ochrany, ale i ostatní území v celé ČR je potřeba celkově prozkoumat, ohodnotit a vybraná stanoviště chránit. Ke splnění těchto podmínek nám napomáhá celá řada klasifikací krajinné sféry. Na základě *Úmluvy Rady Evropy o krajině* vznikla certifikovaná *Typologie historické kulturní krajiny České republiky*, která je zaměřená na vymezení typů na základě kulturně historických hodnot území, kterou zpracovali Ehrlich a kol. (2020) v roce 2020. Tato metodika byla vydána Ministerstvem kultury České republiky na základě programu *NAKI* na léta 2011 až 2017. V *Typologii historické kulturní krajiny České republiky* je vymezeno 34 typů rozdělení historické kulturní krajiny. V metodice zpracovali Ehrlich a kol. (2020) i ukázkovou typologii zaměřenou na Krajinu poutního místa Chlumeck u Luže a města Luže s vymezením typu: 5 Krajina poutních míst a typu 17: Krajina města. Tato zpracovaná typologie je určitým návodem pro další hodnocení území. K ověření praktické využitelnosti typologie byly v letech 2020 až 2022 vyhledány a v terénu verifikovány jednotky a celky historické kulturní krajiny v modelových území SÚ ORP Turnov, Kutná Hora, Poděbrady a Prachatice (KRAPR-NAKI ©2024).

I tato diplomová práce se řídí právě metodikou, která byla již několikrát použita a byla prověřena její aplikovatelnost v praxi. Typ č. 27 představuje Krajinu vojenských prostorů, do kterého je možné zařadit krajinu již zaniklého vojenského újezdu Milovice – Mladá, jehož prvky militární krajiny jsou stále viditelné. Město Milovice, konkrétně městská část Mladá již mnoho objektů představující militární krajinu nemá, ale v okolních lesích a na bývalých cvičištích je možné nalézt mnoho znaků Krajiny vojenských prostorů. Opakem je typ č. 30 Krajina vysídlených území, kde bývalá obec

Mladá má identifikovatelné malé množství znaků. Ještě v mapě I. vojenského mapování a stabilního katastru bylo možné zaznamenat fungující obec s kostelem, farou a hřbitovem. Na ortofoto snímcích z roku 1954 a 2023 již obec není viditelná a je možné pozorovat neustálé zarůstání území.

7 Výsledky

Bývalý vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá

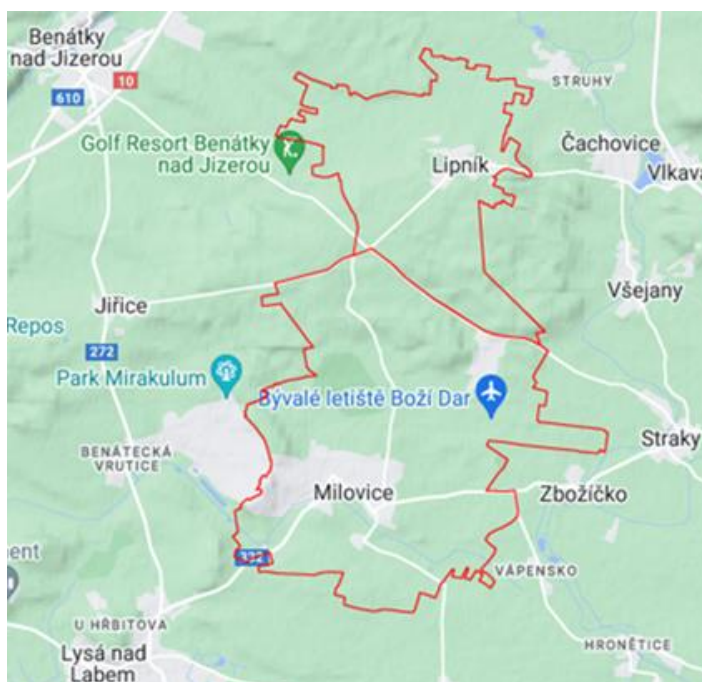
7.1 Bližší specifikace území

Podle metodiky *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* byl vymezen celek historické kulturní krajiny s překrytím dvou jednotek:

- jednotka č. 1: typ č. 27 Krajina vojenských prostorů
- jednotka č. 2: typ č. 30 Krajina vysídlených území

(Ehrlich a kol., 2020).

Ve studijním území se nachází město Milovice a v jeho okolí lesy a stepi, včetně území bývalé vysídlené obce Mladá. Obr. č. 4 zobrazuje jádrové území bývalého vojenského výcvikového prostoru (BVVP) a Obr. č. 5 polohu na mapě České republiky.

Obrázek 4 BVVP Milovice – Mladá (Zaniklé krajiny ©2023).

Obrázek 5 Studijní území na mapě České republiky.

7.2 Administrativní a územní údaje k vymezení celku historické kulturní krajiny

Středočeský kraj

Okres	Obec s rozšířenou působností	Obec	Katastrální území	Osada	Zastav. území zahrnuto v celku hist. kult. krajiny
Nymburk	Lysá nad Labem	Milovice	Milovice nad Labem	Milovice nad Labem	ano
Nymburk	Lysá nad Labem	Milovice	Milovice nad Labem	Boží Dar	ano
Nymburk	Lysá nad Labem	Milovice	Benátecká Vrutice	Benátecká Vrutice	ano
Nymburk	Lysá nad Labem	Jiřice	Jiřice	Jiřice	ano
Nymburk	Nymburk	Straky	Straky	Straky	ne
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Lipník	Lipník	Lipník	ne
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Čachovice	Struhy	Struhy	ne
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Luštěnice	Luštěnice	Zelená	ano
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Benátky nad Jizerou	Kbel	Kbel	ne
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Benátky nad Jizerou	Staré Benátky	Staré Benátky	ne
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Brodce	Brodce nad Jizerou	Brodce	ne
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Smilovice	Újezdec u Luštěnic	Újezdec	ne

Tabulka 1 Administrativní a územní údaje Vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá.

Plošná rozloha: přibližně 5 800 ha, tj. 58 km²

Členitost terénu bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá reprezentuje Obr. č. 6.

Obrázek 6 Členitost terénu BVVP Milovice – Mladá (Kuča a kol., 2020).

7.3 Přírodní poměry

Krajina v okolí města Milovice je vlivem kvalitní půdy (černozem, hnědozem) a příznivým klimatickým podmínkám intenzivně zemědělsky využívána. V severní části krajiny a krajinného pokryvu převládají zásluhou dlouholetého vojenského využití rozsáhlé listnaté lesy, složené nejvíce z dubů a bříz. Lesními porosty prochází nadregionální biokoridor ÚSES národního významu. Vlivem antropogenní disturbance dřívějším pojezdem vojenské techniky vznikly otevřené stepní a lesostepní krajiny (Jaňurová a kol., 2018). Na ploše 1244 ha je vyhlášena evropsky významná lokalita soustavy NATURA 2000 Milovice – Mladá (Zaniklé krajiny ©2023). Dalším stupněm ochrany je národní přírodní památka Mladá, vyhlášená v roce 2020 (AOPK ČR ©2024). V roce 2015 vznikla na dvou lokalitách (Traviny a Pod Benáteckým vrchem) i nestátní přírodní rezervace Milovice, kde našli domov divocí koně, pratuři a zubři, kteří přirozeným spásáním udržují krajinu obývanou řadou vzácných rostlin a živočichů před zarůstáním (Obr. 7). U městské části Benátecká Vrutice, západně od Milovic, je vyhlášena Národní přírodní rezervace Hrabanovská černava, která je považována za nejcennější zbytek polabských luk – černav se vzácnou květenou (Demek a kol., 2006).

Obrázek 7 Přírodní rezervace Milovice.

Z hlediska **geologie a geomorfologického složení** je reliéf krajiny nízký, plochý s typickou polabskou rovinou v nadmořské výšce 190 až 210 m. n. m. s minimálními výškovými rozdíly. Severně od Milovic se zvedá nízká Vrutická pahorkatina s nadmořskou výškou 210 až 255 m. Z geomorfologického hlediska leží Milovice v oblasti České křídlové tabule v rozhraní dvou geomorfologických celků. Jehož větší část je VIB-2 Jizerská tabule (k. ú. Lipník, Jiřice), dále menší jižní část se nachází (větší část města Milovice a letiště Boží Dar) v celku VIB-3 Středolabská tabule. V rámci Jizerské tabule je zastoupen i podcelek Dolnojizerské tabule VB-2B, geomorfologický okrsek VIB-2B-4 Vrutická pahorkatina. Geologické podloží je převážně složeno ve svrchní vrstvě křídovými sedimenty ze slínovce a písčného slínovce ze středního turonu s rozvlečenými zbytky kvartérních říčních teras křemennými valouny. V nížinách převládají křídové horniny překryté fluviaálními nivními sedimenty (Demek a kol., 2006).

Hydrologie – městem Milovice protéká vodní tok Mlynařice (č.h.p1-04-07-042), pramení 0,5 km západně od obce Vápensko ve výšce 191 m. n. m. a ústí do Labe zprava u obce Byšičky. Plocha povodí je 52,4 km² a délka toku je 17,8 km s průměrným průtokem 0,12 m³/s. Milovice se nacházejí v chráněném pásmu léčivých a vodárenských zdrojů (CENIA ©2023).

7.4 Historie města Milovice

První písemná zmínka o městě dle archiválií je ze dne 4. 1. 1396 v souvislosti s odúmrťí po manželce Sperkově Pavlíně. Na území dnešního města stávalo ve 14. století zemanské sídlo vladyky Holomka – villa Milewicz (tvrz Milevice), poté panství přecházelo na další šlechtice, nejprve jako součást lyského a později benátského panství. Po několik staletí se jednalo o nevelkou ves. Její rozkvět začal až v průběhu 18. století a první poloviny 19. století, povětšinou s chalupnickou a domkářskou zástavbou (Rozkošná, 2010). Hlavním podnětem pro růst vsi bylo v roce 1904 založení vojenského výcvikového tábora rakousko-uherskou monarchií. Nedílnou součástí historie Milovic je historie obce Mladá, která byla založením VVP zrušena. Obec Mladá v roce 1904 měla 109 čísel popisných, školu, faru, kostel a hřbitov. Na základě dekretu o zrušení obce Mladá začal rozsáhlý rozvoj Milovic, byl postaven kostel, fara a hřbitov (Anderlová, 2001).

Od roku 1904 se v Milovicích vystřídalo několik armád, od rakousko-uherské, přes československou, německou a sovětskou. Podle sloužící armády se měnilo i samotné město Obr. č. 8 až 11. Nejvíce Milovice zasáhl příchod sovětské armády, vše je více popsáno v samostatné kapitole 7.6 Vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá.

Obrázek 8 I. vojenské mapování 1764–1768, obec Milovice (Oldmaps ©2023).

Obrázek 9 Mapa stabilního katastru 1842, obec Milovice (ČÚZK ©2023).

Obrázek 10 Ortofoto snímek 1954, obec Milovice (ČÚZK ©2023).

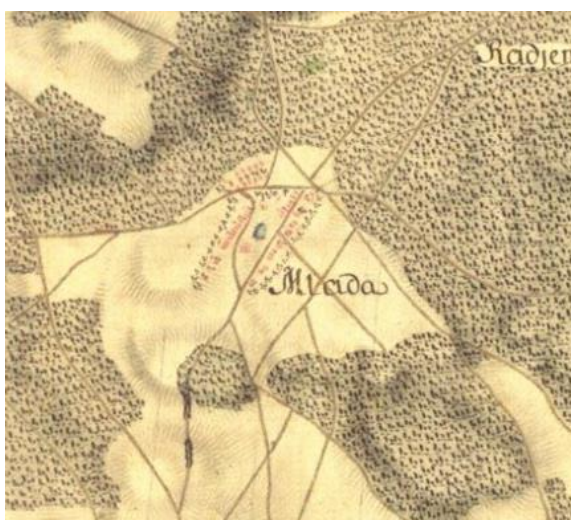
Obrázek 11 Ortofoto snímek současnosti, obec Milovice (ČÚZK ©2023).

7.5 Obec Mladá

Vzdálenost z Mladé do Milovic činila 3 km na sever. První zmínka o obci Mladá je z roku 1341 při založení kostela. Obec byla pojmenovaná po kněžně Mladě, která dle pověsti byla se svou družinou na tomto místě přepadena a uvězněna v lupičském doupěti a následně zachráněna statečným Ctislavem (Čapková & Tatarová, 2004).

Obec byla převážně zemědělského charakteru, což je patrné z mapy stabilního katastru z roku 1842 (Obr. č. 13). Společně s kostelem měla také faru a hřbitov (Obr. č. 16), který byl založen roku 1793. V obci své služby nabízel švec, řezník,

pekař, krejčí a nechyběla ani krčma. Většina obyvatel byla katolického vyznání. V roce 1813 navštívil obec samotný císař František I. a téhož roku vsí táhla pruská a francouzská vojska o celkovém počtu 130 000 vojáků, kteří v obci napáchali velké škody. Začátkem 20. století měla obec okolo 700 obyvatel, vlastnila školu, do které docházely děti z Milovic a okolních vesnic (Město Milovice ©2023b). Vývoj obce je patrný z mapových podkladů a ortofoto snímků viz Obr. 12–15.

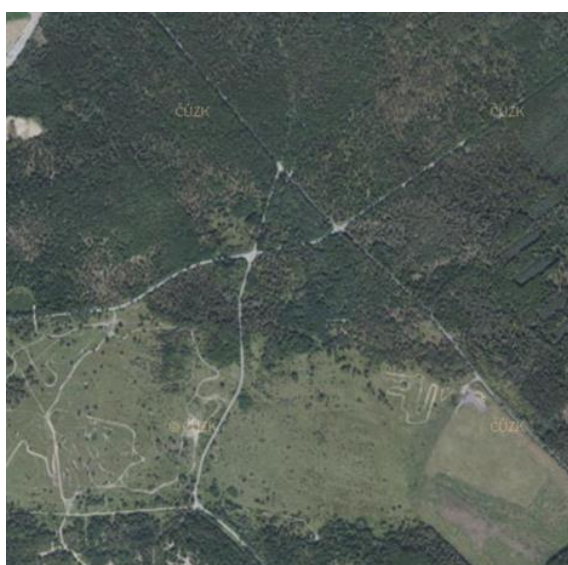
Obrázek 12 I. vojenské mapování 1764–1768, obec Mladá (Oldmaps ©2023).

Obrázek 13 Mapa stabilního katastru 1842, obec Mladá (ČÚZK ©2023).

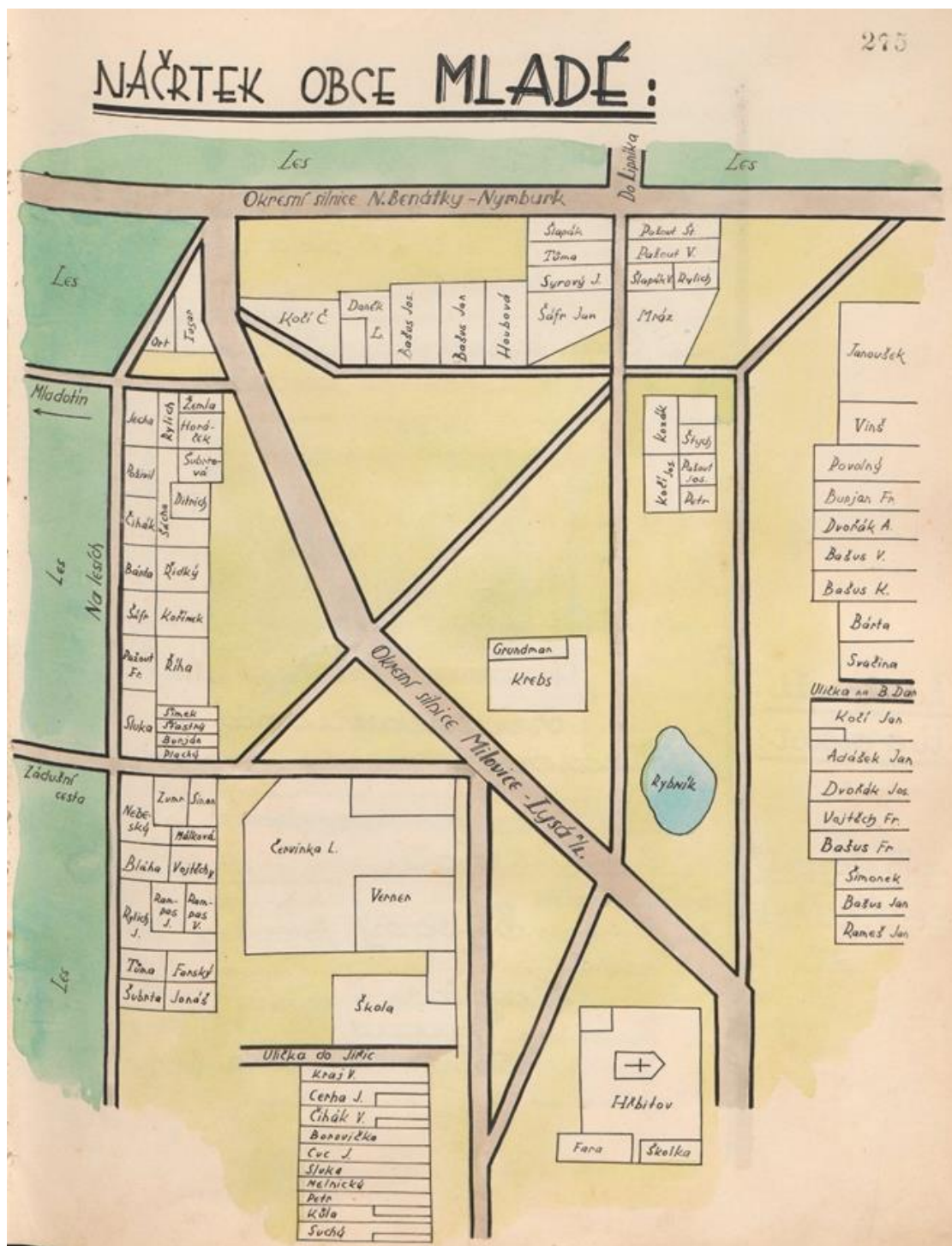

Obrázek 14 Ortofoto snímek 1954, bývalá obec Mladá (ČÚZK ©2023).

Obrázek 15 Ortofoto snímek současnosti, bývalá obec Mladá (ČÚZK ©2023).

Obrázek 16 Mapa obce Mladá (Pamětní kniha obce Všejanya ©2023).

V roce 1903 nastal konec rozkvětu obce a bylo rozhodnuto ministerstvem války rakousko-uherské monarchie o založení vojenského cvičiště na pozemcích benátského panství a zrušení obce Mladá (Obr. č. 17 a 18). Dne 15. února 1904 se sešla v Benátkách komise, která vydala doporučení o vhodnosti území pro založení vojenského cvičiště. Již 30. dubna 1904 byla vydána vyhláška na vyvlastnění pozemků

a staveb v celé oblasti (Řehounek, 2006). V pamětní knize obce Všejanya (SoA Praha ©2023) založené v roce 1923 se píše: *Majetek občanů byl z polovic vykoupen, z druhé poloviny vyvlastněn a vyvlastnění rodáci byli vojskem vyvezeni na Lipník. Co tu bylo slyšeti srdcervoucích nářků při násilném odvážení spolurodáků z naší Mladé, rodné obce, která nám přirostla tak hluboko k srdci.* Několik obyvatel, kteří se nechtěli vystěhovat byly k tomu donuceni v roce 1905, když nedaleko jejich obydlí probíhaly cvičné střelby. Budovy byly postupně zbořeny, hřbitov byl zrušen. Ve vojenském muzeu v Milovicích je dochována pamětní deska z místního hřbitova viz Obr. 19. Poslední zbytky kostela byly srovnány se zemí ve 30. letech dvacátého století Obr. 20 (Čapková & Tatarová, 2004). Pro obyvatele Mladé se stalo torzo kostela sv. Kateřiny Alexandrijské symbolickým místem a ještě ve 20. a 30. letech dvacátého století se scházeli ke společnému vzpomínání. Po rozšíření vojenského prostoru nacisty ve druhé světové válce skončilo i toto setkávání (Kochánek, 2017). Farní úřad byl přeložen do Milovic, kde byl postaven nový kostel svaté Kateřiny Alexandrijské, jehož vybavení bylo přivezeno z kostela v Mladé. Vnitřní výmalby kostela za první světové války provedli ruští váleční zajatci v pravoslavném slohu. Vchod kostela směřuje na východ což není typické. Společně s kostelem byla v Milovicích postavena i fara a v roce 1907 hřbitov (MK Milovice ©2023).

Obrázek 17 Kostel a fara obce Mladá (Archiv Votava Z., 2023).

Obrázek 18 Pohlednice z bývalé obce Mladá (Archiv Votava Z., 2023).

Obrázek 19 Pamětní deska dochovaná ze hřbitova v Mladé.

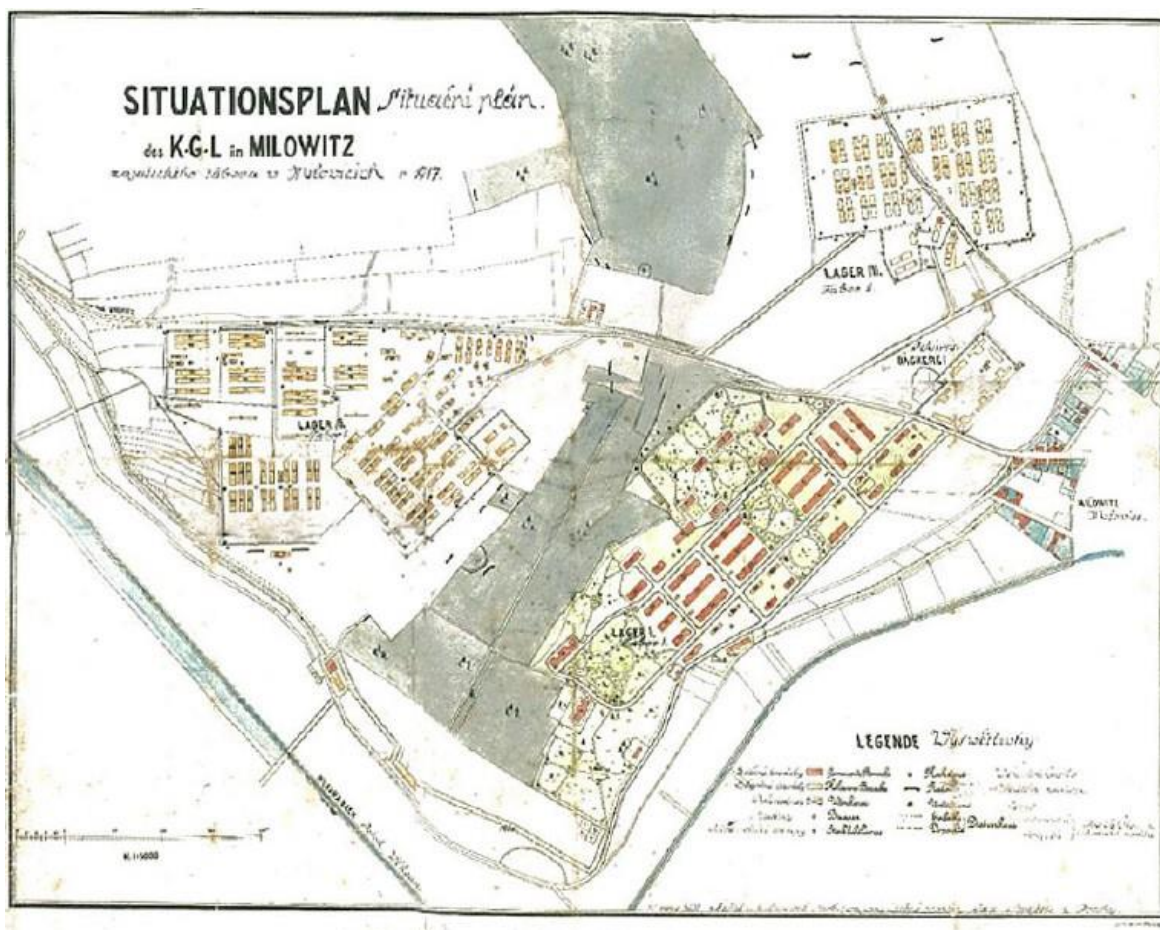

Obrázek 20 Pozůstatky kostela v obci Mladá ze třicátých let 20. století (Čápková & Tatarová, 2004).

7.6 Vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá

Klíčovým mezníkem **založení vojenského výcvikového prostoru** v historii rakousko-uherské armády pro vznik Vojenského výcvikového prostoru v Milovicích v Mladé (VVP) byla prohraná bitva u Hradce Králové v roce 1866, kde hlavním důvodem porážky byla lépe vyzbrojená a vycvičená pruská armáda, proto hlavním úkolem byla modernizace techniky, zbraní, ale i výcviku vojsk. Pro moderní výcvik nebyla vhodná cvičiště, proto se začalo uvažovat o založení nového cvičiště. Jako nejvhodnější území byla vytipovaná lokalita východně od Nových Benátek. Dne 15. 2. 1904 bylo vydáno dobrozdání o vhodnosti území k vybudování VVP, a to rozhodlo o zániku obce Mladá (Řehounek, 2006). První divizní dělostřelecký pluk podnikl ostré střelby již 1. 8. 1904. Obyvatelé Mladé své nemovitosti prodali buď dobrovolně nebo vyvlastněním a v říjnu 1905 byli mocí úřední vystěhováni a následně dělostřelectvo obec rozstřílelo (STRMLADA ©2023). V roce 1904 byl založen na východním svahu vrchu zvaného „V liškách“ první vojenský tábor zvaný „kamenný“ společně se cvičištěm. Cvičiště se skládalo z elementární střelnice a cvičiště pro konání větších polních cvičení. Střelnice měla rozlohu 3 465 ha včetně obce Mladá (Cílek a kol., 2011). Pro dalekonosná děla začala být střelnice malá, a tak se jednalo o jejím rozšíření o 2 725 ha. Pro možné rozšíření cvičiště by bylo nutné provést další obsazení okolních obcí, to nebylo žádoucí, a tak vznikla nová cvičiště v Brdech, Dobříši a Mníšku pod Brdy (Loudilová, 1996).

V době první světové války v říjnu roku 1914 byl vybudován v prostoru mezi Benáteckou Vruticí a Milovicemi na ploše cca 35 ha **zajatecký tábor**, ve kterém byli ubytováni ruští, srbští a italští váleční zajatci (Obr. č. 21). Za první světové války byla celková situace velmi špatná, lidé trpěli hlady. Italové, Rusové a Srbové hromadně umírali ve špatných podmínkách. Zajatci pracovali v průmyslu, v řemeslech, na polích, při samotné stavbě tábora a silnic v okolí, tak vznikla i Ruská cesta ve VVP. Vedle kamenného tábora byl vojenský hřbitov, zajatci byli zpočátku pohřbíváni jednotlivě, později již do hromadných hrobů. V nejvypjatějších dobách první světové války tábor pojal až 48 000 zajatců, průměrně to bylo kolem 30 000 válečných zajatců. S koncem války v listopadu roku 1918 skončila i existence zajateckého tábora (Čapková & Tatarová, 2004).

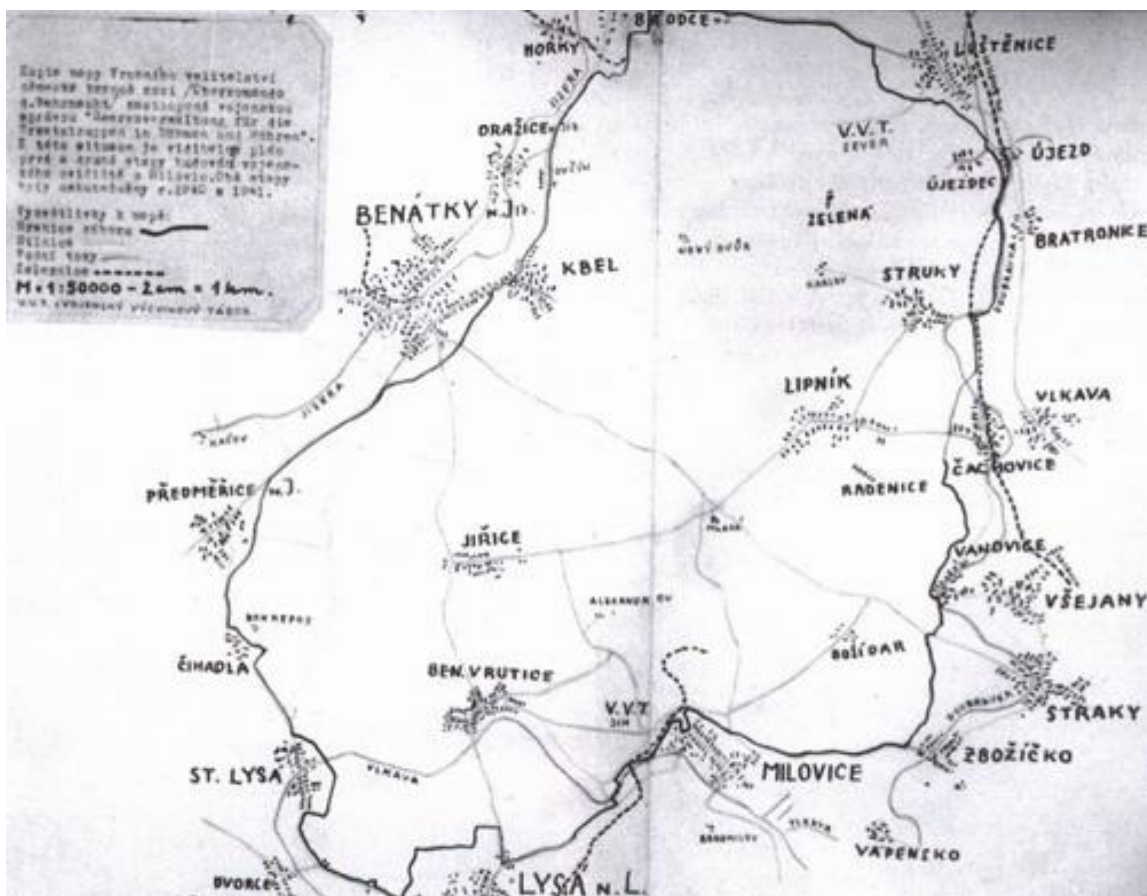
Obrázek 21 Situační plán lágru Milovice 1917 (Řehounek, 2006).

Meziválečné období 1918 až 1939, po skončení první světové války převzala VVP československá armáda a nadále zde probíhal dělostřelecký výcvik, včetně zkoušek těžké munice. Milovice byly spojeny se cvičením ostrých střelb a vojenské instrukční školy. Probíhal zde i výcvik balónového vojska, na uskladnění balonů byly vystavěny hangáry a část Milovic se dodnes jmenuje Balonka (Obr. č. 22). V roce 1922 vzniklo v Milovicích i letiště, kde byla umístěna 6. povětrnostní stanice a vypouštěla zde meteorologické balony. Českoslovenští piloti začali využívat letiště až v roce 1925. Pilotovali dělostřelecké pozorovací balony v rámci dělostřelecké balonové rot. V roce 1935 byla na letišti umístěna i letecká radioelektrická stanice. Od září roku 1921 byla uvedena do provozu Vojenská vlečná dráha mezi Milovicemi a Lysou nad Labem, zpočátku byla neveřejná, pro přepravu osob byla otevřena až v březnu roku 1923 a provoz zajišťovali vojáci (Beneš a kol. 1999).

Obrázek 22 Kasárna a hangár balonové roty v Milovicích z roku 1930 (Archiv SokA Nymburk, 2023).

VVP Milovice – Mladá v letech 1939 až 1945, o dalším průběhu celé československé republiky rozhodl mnichovský verdikt v září 1938. Československá republika byla opuštěna svými spojenci a vydána na nemilost Hitlerovu Německu. 17. března 1939 po sedmnácté hodině byly Milovice obsazeny 8. pancéřovou divizí Wehrmachtu. Němci zkonfiskovali lehké tanky československé výroby, moderní pancéřové vlaky včetně vagónů plných výzbrojního a výstrojního materiálu. Již od počátku okupace Němci počítali s rozšířením vojenského tábora s využitím původních rakouských plánů o rozlohu 5 300 hektarů. V sousedních obcích vojenského prostoru inventarizovali majetek obyvatel a připravovali jejich vystěhování, termín pro samotné vystěhování byl stanoven do 31. října 1940 do půlnoci. Majitelé nemovitostí mohli buď prodat dobrovolně, přičemž si sami mohli určit cenu, v opačném případě jim hrozilo vyvlastnění s velmi nízkou odhadní cenou. Jednalo se o obce Jiřice, Benátecká Vrutice, Struhy, Lipník, Zelená, Radenice, Kbel, Újezd a Mladotín, viz. Obr. č. 23 (STRMLADA ©2023). V roce 1940 byla zahájena rozsáhlá výstavba cvičných domů, silnic a samotného II. tábora. V noci 8. května roku 1945 odjela z tábora celá německá posádka a odvezla všechny těžké zbraně, ještě 9. května němečtí vojáci vyhodili do vzduchu muniční skladiště V houštině (Kochánek, 2016).

Obrázek 23 Mapa rozšíření vojenského tábora z roku 1939 (Archiv Soka Nymburk, 2023).

Poválečná léta, po opuštění Československa sovětskými vojsky na podzim roku 1945 opět přebrala správu milovického prostoru Československá armáda. Jeho rozloha byla stanovena s konečnou platností na 58 km² v katastru obcí Benátecká Vrutice, Struhy, Lipník a Luštěnice, společně s rozšířením moderního letiště Boží Dar. Po stanovení hranic VVP bylo hlavním tématem občanů ze zabraných obcí s vojenskými orgány obnovení zničených obcí. Obyvatelé nejvíce poničených obcí (Lipník, Jirice a Radenice) měli možnost přidělení neobydlených obcí v pohraničí s možností jejich přejmenování podle původního jména obce. Tuto možnost nikdo nevyužil (Řehounek, 2006).

Sovětská okupace v letech 1968 až 1991, Československá lidová armáda využívala VVP Milovice – Mladá až do srpna 1968, kdy po invazi vojsk Varšavské smlouvy obsadila vojenský prostor sovětská armáda (Zaniklé krajiny ©2023). V noci z 20. na 21. srpna 1968 překročila hranice naší republiky vojska Varšavské smlouvy v čele Rudé armády. Sověti si Milovice vybrali jako své hlavní velitelství

v Československu. Vojenský prostor musela naše armáda přenechat sovětům. Vojáci SSSR do Československa přijeli včetně svých rodinných příslušníků, proto vystavěli až 600 nových objektů v prostorech na Božím Daru a mezi Milovicemi a Benáteckou Vruticí (Fejtl, 2021). Milovice se staly nejen výlučnou a přísně střeženou zónou, ale také politickým symbolem sovětských vojsk v Československu (Tomek, 2018).

Sovětská armáda zvětšila letištní dráhu v průběhu svého působení na rozměry: délku 2500 m a šířku 80 m, dále vystavěla 44 leteckých hangarů a několik skladů včetně muničního. Letiště svou rozlohou patřilo k největším ve střední Evropě (Československá armáda ©2023). Vzniklo i přímé vlakové spojení na trase Milovice – Moskva, kdy Praha byla jen obyčejná přestupní stanice (Cílek a kol., 2011).

V celém Československu žilo přibližně 70 000 vojáků a 40 000 rodinných příslušníků. V nevíce exponovaných letech 1984 až 1988 se odhaduje celkový počet sovětských vojáků včetně rodinných příslušníků mezi 80 000 až 100 000 jen v Milovicích. Budovaly se školy pro děti sovětských vojáků, kulturní a sportovní střediska (Obr. č. 24) včetně bazénů, obchodní domy se zbožím, které českoslovenští občané mohli koupit jen v Tuzexu. Dále byl vybudován dům pionýrů a teplárna (Řehounek, 2006).

Obrázek 24 Vnitroblok kasáren v pozadí s kinosálem v ulici Topolová – Mladá v roce 1979 (Archiv Soka Nymburk, 2023).

K utužování družby mezi sovětským a československým lidem sloužilo speciální kulturně – politické zařízení: „Památník bitvy na Dukle“, který byl nazýván jako „Dioráma“. Na prostranství před budovou hořel věčný oheň a ve dvou řadách na žulových podstavcích stály pozlacené busty hrdinů Sovětského svazu. Hlavní atrakcí byla dioráma boje o Dukelský průsmyk o rozměru 22 x 7 metrů, včetně s tehdy nezvyklými zvukovými a světelnými efekty. V roce 1979 darovalo Československo Sovětům Důstojnický dům, zde byl k dispozici divadelní sál, kino, taneční sál, knihovna a další (VHÚP ©2023). V současné době zde sídlí radnice města Milovice a kulturní dům, který byl celkově rekonstruován.

Zrušení VVP Milovice – Mladá, listopadové politické změny v roce 1989 vedly k podepsání smlouvy mezi vládami SSSR a ČSSR o odchodu sovětských vojsk z Československa. Samotný odsun začal v únoru roku 1990 a byl rozdělen do tří etap s mezním datem ukončení do 30. června 1991. Probíhal pod kontrolou zmocněnců obou vlád, jejich úřadů a odborných komisí. Velkou roli sehrála Komise obou sněmoven FS ČSFR pro dohled na odsun sovětských vojsk v čele s Michalem Kocábem, na straně sovětské armády to byl generál Eduard Vorobjov (Pecka, 1993). Celkem se jednalo o odsunu 113 421 osob, z toho 73 500 sovětských vojáků a 16 911 rodinných příslušníků z 67 posádek v Čechách a na Moravě a 16 na Slovensku, s vrchním velením v Milovicích. K odsunu sovětských vojsk bylo použito 825 vlakových souprav s 31 350 železničních vozů (Obr. č. 25), 27 kolon s 1 709 vozidly a s vzdušnou přepravou v 15 přeletech. Poslední voják odešel z ČSFR 27. června 1991 (Kocáb, 2019).

Obrázek 25 Odsun sovětské armády, 1991 (Archiv Kyndrová D., 2023).

Po odchodu sovětských vojsk z území ČSFR zůstaly nedořešené škody na zdraví, životech československého obyvatelstva, na majetku a ekologických škodách. V opuštěných vojenských výcvikových prostorech zůstalo 3 076 černých staveb, které neodpovídaly československým předpisům. Kontaminace půdy ropnými látkami byla takřka ve všech lokalitách VVP, bez kontaminace bylo stanoveno pouhých 9 % půdy (Pecka, 1993). Kontaminace půdy a spodních vod byla řešena i v bývalém vojenském újezdu Ralsko (Komár, 1998). Znečištění podzemních vod se již řešilo v Milovicích v roce 1975, kdy Jiří Burian, předseda národního výboru požádal sovětské orgány o maximální ochranu vodních zdrojů v Milovicích. Sovětská strana souhlasila se součinností o společných kontrolních akcích, ale propustky do ostře střežených míst nevystavila. Nadměrně přetěžovaná čistička odpadních vod nezvládala nápor splaškové vody z vojenského tábora a splašky volně odtékaly bez vyčištění do říčky Mlynařice a v Benátecké Vrutici vyhnívaly. V důsledku nedostatečně zabezpečených pohonných hmot byl ohrožen i vodní zdroj v Káraném, který zásoboval pitnou vodou Prahu a část Středočeského kraje (Černá, 2021). Asanována musela být i veškerá plocha od nevybuchlé nebo částečně nevybuchlé munice. 1. 9. 1993 začal na území bývalého VVP fungovat vojenský asanační pyrotechnický odřad, jeho činnost byla ukončena 30. 9. 2001. Asanováno bylo celkem 5 136 ha půdy a 1 312 budov (Čapková & Tatarová, 2004). Veškeré pozemky a nemovitosti převzal do své správy stát, který zřídil rozpočtovou organizaci PRIVUM (Privatizace vojenského újezdu Mladá), jejímž úkolem byla identifikace, převzetí, ocenění, evidence, správa a privatizace státního majetku. V roce 1995 byl zahájen proces transformace objektů pro bydlení, první rodiny se do nově zrekonstruovaných panelových bytových domů nastěhovaly v roce 1996. Po odchodu vojsk došlo ke sčítání obyvatelstva, v Milovicích žilo pouhých 1 209 obyvatel (ČSÚ ©2023). S postupnou rekonstrukcí bytových domů se stále zvyšuje i počet obyvatel a sním i nové využití města Milovice a přilehlé městské části Mladá.

7.7 Současný stav území

V rámci sčítání obyvatel podle demografické bilance ČSÚ koncem roku 2022 žilo v Milovicích 13 634 obyvatel, což je v porovnání s rokem 1869 nárůst 8,5krát (ČSÚ ©2023). V městské části Mladá je již většina bytových domů rekonstruována, pozůstatky po sovětské armádě se pomalu vytrácejí, městská část Boží Dar je na tom podstatně hůře, tato městská část na svůj rozvoj teprve čeká, včetně letiště. Majitel pozemků – Středočeský kraj nechal zdemolovat cca 350 domů, a to například budovy obchodů, panelových domů i bývalého kulturního domu a kotelny (iDNES ©2023). Letiště je využíváno částečně jako testovací dráha pro vozidla koncernu Škola Auto a.s. a pro sportovní létání a provoz lehkých letadel, příležitostně se zde konají i hudební festivaly. Objekty v Zelené postupně chátrají, většinou se jedná o skelety bez střechy a oken a polorozpadlé dřevěné budovy. Bytové domy byly rekonstruovány, dále vznikla i nová výstavba rodinných a bytových domů.

Území bývalé vojenské střelnice částečně obývají divocí koně, zubři a praturí v rámci nestátní přírodní rezervace. Pro zajištění stepi má část území pronajaté offroadová skupina, která průběžnou disturbancí terénu zabraňuje zarůstání stepí a podporuje tvoření hlubokých louží (Obr. 26). Díky této činnosti se zde daří kriticky ohroženým druhům květin a živočichů (Offroad Milovice ©2023).

Obrázek 26 Managementová opatření v Národní přírodní památce Mladá.

7.8 Jednotky a celek historické kulturní krajiny

V diplomové práci v řešeném území jsou vymezené dvě jednotky historické kulturní krajiny ve smyslu metodiky *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* (Ehrlich a kol. 2020), které patří do konkrétních typů historické kulturní krajiny. Jednotka č. 1: historické kulturní krajiny je Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá, která spadá do typu č. 27: Krajina vojenských prostorů. S typem Krajiny vojenských prostorů úzce souvisí i vymezená jednotka náležící k typu historické kulturní krajiny č. 30: Krajina vysídlených míst. Jedná se o jednotku č. 2: Krajina zaniklé obce Mladá. Pro možnou ucelenou reprezentaci studijního území je zařazena jednotka, která nespadá ani do jednoho typu, ale tvoří funkční celek studijního území s názvem Ostatní znaky historické kulturní krajiny patřící do krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.

7.8.1 Jednotka historické kulturní krajiny č. 1: Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá

První vymezená jednotka je dominantní v této diplomové práci, jedná se o typ č. 27: Krajiny vojenských prostorů ve smyslu metodiky *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* (Ehrlich a kol. 2020). Podle Kučy a kol. (2020) představuje BVVP Milovice – Mladá nejstarší příklad rozsáhlého vojenského újezdu v České republice s výraznou historií. Velká část vojenských objektů byla již zdemolována, přesto je zachováno značné množství objektů mnoha druhů v podobě staveb, komunikací a terénního reliéfu, které svou konstrukcí a typologickou pestrostí s vazbou na bohatou historii areálu představují jedinečný soubor militární krajiny.

Znaky historické kulturní krajiny jsou identifikované v jednotce historické kulturní krajiny č. 1: Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá, které představuje Tabulka č. 2 a Obrázky č. 27 až 101 a Mapa č. 1.

znak	umístění (obec/část obce)	popis
Krytý bazén	Milovice – Mladá	Sovětská armáda postavila v ulici Slepá nedaleko velitelských budov krytý bazén. Bazén byl dlouhý 25 m s hloubkou 4 metry, součástí bazénu byla i sauna a dvě komory pro výcvik posádek tanků na záchranu pod vodou. Jedna komora byla pravděpodobně přetlaková a druhá věrnou maketou tanku s kruhovým bazénem postaveným nad ní. Budova byla značně zdevastovaná a v roce 2018 byla odstraněna.
Dům důstojníků	Milovice – Mladá	Bývalý dům důstojníků byl postaven v 70. letech minulého století Československou armádou a předán jako dar sovětské posádce. V domově důstojníků se nacházel sál pro 600 diváků a velké podium, kde vystupovali slavní Alexandrovci a důstojníci zde jezdili na koních. V současném domě je kulturní dům po celkové rekonstrukci, nachází se v něm divadelní sál, který slouží i jako kino sál, kavárna, turistické informační centrum, muzeum vojenské historie, malý sál s podiem a foyer je určené pro plesy. Nad hlavním schodištěm je největší mozaika ve střední Evropě, která byla restaurována, vzniklo zde i muzeum mozaik.
Kamenná mozaika: Bojová družba se sovětskými vojsky	Milovice – Mladá	Jedná se o největší kamennou mozaiku ve Střední Evropě, která byla dokončena v roce 1982 ak. mal. Radkem Kolářem a jeho dvacetí členným týmem. Mozaika obsahuje 440 tisíc kamenů a drobné zlaté tessery, technikou skládání alla prima na železobetonových panelech ukotvených do stavební konstrukce. Celková plocha díla je 99,2 m ² . Mozaika představuje úplný repertoár "socialistické ikonografie", od uniformovaných vojáků, přes letce, a kosmonauty, po ozbrojené civilisty na jedné straně a vyvážené s druhou polovinou obrazu "mírovou složkou" zastoupenou ženami a dětmi s dívkami s bílou holubicí a pracující inteligencí. Je zde zobrazena i "národní" forma krojovaných figur mužů i žen. Tato mozaika jako i celý kulturní dům byla postavena jako dar Československa Sovětskému svazu. V roce 2021 až 2022 byla mozaika kompletně restaurována.

Kamenná mozaika: Srdce na dlani	Milovice – Mladá	Námět mozaiky je z vojenské historie a lékařství. Mozaika pochází z fasády již neexistující budovy bývalého vojenského skladu zdravotních potřeb/ošetřovny v Milovicích – Mladé. Mozaika je skleněná z plochého (tabulového) čirého skla, případně se strukturou s barevnou podmalbou. Vznik mozaiky byl v 70. letech 20. století, konkrétně je odhadován rok 1978. Dochovány jsou dva fragmenty, které byly v roce 2017 transferovány z objektu jen pár dnů před demolicí. Mozaika nevyčníká vysokou uměleckou ani řemeslnou kvalitou, ale má vysokou historickou, dokumentační a archivní hodnotu. Patrně se jedná o dílo vytvořené sovětskými vojáky, autor návrhu a realizace mozaiky je anonymní. Celková plocha mozaiky byla 33 m ² , z té byly dochovány pouze dva fragmenty, které je nyní možné vidět ve Vojenském muzeu v Milovicích.
Pamětní deska	Milovice – Mladá	Mramorová hrubozrnná žíhaná pamětní deska šedých odstínů s vytesaným nápisem v azbuce se zbytky polychromie černé barvy byla přesunuta z památníku Diorama do Muzea v Kulturním domě Milovice. Na desce je volným překladem napsáno: "Památník, Bratrství ve třídě, bratrství ve zbraní, postaven v květnu 1971".
Skleněné mozaiky z památníku Dioráma	Milovice – Mladá	V Kulturním domě v Milovicích se nacházejí i dvě skleněné mozaiky, které jsou přestěhované z bývalého památníku Dioráma, zobrazující přátelství České lidové armády a Sovětské armády z období II. světové války v období minulého režimu. Každá mozaika je vytvořena ze šesti dílů o celkové ploše každého obrazu 9 m ² . Mozaiky jsou provedeny v technice mačkaných skleněných prefabrikovaných komponentů o pravidelných velikostech každého dílku 1,2 x 1,7 cm. Výroba byla datována v 70. letech minulého století. Autor díla není znám.
Pamětník Dioráma	Milovice – Mladá	Na rohu ulic Spojovací a Višňová byl 9. května 1971 slavnostně otevřen památník bitvy na Dukle vybudovaný sovětskými vojáky jako dar tehdejšímu prezidentovi Svobodovi. Na prostranství před budovou hořel věčný oheň, na pravé straně byla řada dvanácti sloupů s bustami sovětských a československých hrdinů. Interiér byl obložen mramorem, jehož jádrem byla velkolepá dioráma dukelského bojiště širokého 22 metrů a vysokého 7 metrů s nezvyklými zvukovými a světelnými efekty včetně svítání a západu slunce, dále zde bylo možné vidět výstavu bojových tradic, celek uzavírala výstava poválečných úspěchů SSSR. V době odsunu sovětských vojsk byl památník zrušen a jeho inventář odvezen do SSSR, přestože některé exponáty zapůjčil Vojenský

		historický ústav Praha. V roce 2005 prošel tento objekt celkovou rekonstrukcí, kde na místě původního schodiště vznikla restaurace s garážemi z druhé strany a původní budova památníku byla přestavěna na byty.
Hakenův stadion	Milovice – Mladá	Jedná se o travnatou plochu v území BVVP, kde údajně trénoval i Emil Zátopek. V současné době je toto místo určeno pro konání sportovních a společenských akcí.
Komplex budov „Štáby“	Milovice – Mladá	„Štáby“ se nazývá komplex budov na jihozápadní straně Mladé mezi ulicemi Armádní a Vrutická. Jednalo se o čtyři třípodlažní štábní budovy podkovitého tvaru, postavené pro posádku Československé armády v padesátých letech. Mezi budovami se nachází náměstí, v jehož středu stával pylon s pamětní deskou podplukovníka (in memoriam generálmajora) Antonína Sochora. V druhé polovině roku 2023 byla dokončena rekonstrukce všech čtyř budov, které byly v krajně zdevastovaném stavu a zůstaly jen skelety budov, které byly přestavěny na byty. Bohužel většina budov ztratila svůj původní charakter z padesátých let včetně balustrád a štukových "erbů" na hlavních římsách.
Sídlíště Mladá	Milovice – Mladá	Po příchodu sovětské armády do Milovic postavila Československá republika řadu objektů, novou teplárnu, několik kvalitních panelových domů, sportovní halu, polikliniku, obchodní domy, školu a dům pionýrů. Sovětská armáda stavěla bez jakéhokoliv stavebního povolení budovy ke své potřebě, nejvíce jsou známé jako "kyjeváky". Ty představují nekvalitní stavby, s křivými schodišti, škvírami podél rámu oken, nebezpečnou elektroinstalací.
Poliklinika	Milovice – Mladá	Těsně před odsunem sovětské armády byla postavena Československými vojenskými stavbami nová poliklinika, která byla plně vybavená, ale nebyla nikdy zprovozněna. Budova má 3 nadzemní podlaží ve třech pavilonech. Nyní ji vlastní soukromý investor a je na celý objekt vydán demoliční výměr, následně má být na tomto místě postavený bytový dům.
Socha pionýrů	Milovice – Mladá	V ulici Komenského proti ZŠ Juventa stojí plastika čtyř dětí v mírně nadživotní velikosti neznámého autora z druhé poloviny 20. století. Je zhotovena z umělého kamene a pojívem je cement, který je plněn světlým kamínkem. Postavy dětí jsou umístěny na mírném podstavci. Celková výška je cca 180 cm.
Sovětská škola	Milovice – Mladá	Základní škola Juventa v ulici Komenského v Mladé je rekonstruovaná původně sovětská škola, která byla postavena v roce 1981 pro děti

		sovětských vojáků na základě dohody o dočasném pobytu sovětské armády na území tehdejšího Československa. Školu postavila a financovala Československá republika a budova se skládala ze 3 částí. Sovětské děti navštěvovaly školu do roku 1990, následně byla škola opuštěná a po odchodu sovětské armády z území Československa docházelo k jejímu chátrání a rabování. V červnu roku 2012 byla zahájena oprava, která byla rozdělena do 4 etap. V lednu 2014 nastoupilo do školy prvních 480 žáků, kteří měli k dispozici 16 moderně vybavených učeben, školní družinu, jídelnu a školní kuchyni. Následně po otevření školy byly započaty práce na rekonstrukci 3. a 4. etapy školy s výstavbou nového pavilonu. Byla rekonstruována tělocvična, pohybový sál, cvičná kuchyňka a další učebny. Současná kapacita školy je 1500 žáků.
Vodohospodářské objekty	Milovice – Mladá	Dva vodohospodářské objekty vystavěné v době pobytu sovětské armády se nacházejí na kopci v blízkosti ulice Armádní, v současnosti jsou nefunkční.
Pomník československým letcům v Milovicích	Milovice – Mladá	Pomník se nachází před radnicí v Mladé na náměstí 30. června a je věnován letcům Československé republiky, kteří položili život při službě vlasti v letech 1924–1968.
Pomník generálmajora Antonína Sochora	Milovice – Mladá	Mezi budovami „Štábů“ se nachází náměstí, v jehož středu stával pylon s pamětní deskou podplukovníka (in memoriam generálmajora) Antonína Sochora, který v Milovicích působil od roku 1949 jako velitel školy středních velitelů. Sochorův pamětník se nedochoval a nově byl zřízen sloupek se Sochorovou kovovou bustou neznámého původu, ve středu dnešního Parku Sochora.
Pomník pplk. P. Husárkovi	Milovice – Mladá	Pomník byl věnován pplk. P. Husárkovi, který zemřel při výkonu služby v tehdejší Čsl. armádě dne 9. 10. 1958. Pomník byl umístěn u Jiřické silnice směrem na Alexandrov, nyní již na tomto místě není, údajně byl přesunut na soukromý pozemek.
Pomník letecké nehody	Milovice – Mladá	Pomník připomíná leteckou nehodu tří členů letecké posádky IL-28R ze dne 28. 1. 1965. Pomník byl cca 300 m od Pomníku pplk. P. Husárkovi směrem na Jiřice, také se již nyní nenachází na svém místě a údajně byl přesunut na soukromý pozemek.
Autoopravna	Milovice – Mladá	V západní části Mladé sovětská armáda vystavěla dvě veliké haly na opravu vojenské techniky, hala

		disponovala i vysokozdvížným jeřábem. V současnosti jsou obě budovy v dezolátním stavu.
Cvičební plocha „buzerák“	Milovice – Mladá	Nástupní plocha pro pořádání vojenských přehlídek je celá asfaltová o rozměrech 86 x 310 m, dnes je plocha nevyužívaná.
Sportovní hala po sovětské armádě	Milovice – Mladá	Československá armáda vystavěla sovětské armádě v 80 letech sportovní halu. Hala byla zrekonstruována soukromým subjektem, ale v současnosti není v provozu.
Venkovní bazén	Milovice – Mladá	Venkovní bazén se nachází v těsné blízkosti sportovní haly. Část bazénu byla krytá, v budově byly šatny a převlékárny, venkovní část měla i skákací věž. Bazén je v současnosti zchátralý, budova již u bazénu není.
Letní kino	Milovice – Mladá	Letní kino dnes již neexistuje, bylo situované v kopci v ulici Armádní. Na jeho původním místě vznikl park.
Rakouský tábor	Milovice – Rakouský tábor	Po založení vojenského výcvikového prostoru v roce 1904 byl během krátké doby postaven "kamenný" tábor, dnes již častěji nazýván "rakouský". Vybudován byl podle jednotného stavebního stylu neznámým architektem a sloužil pro ubytování cvičících vojáků. Jednotlivé budovy měly různé využití, které zajišťovalo celkový chod vojenského cvičiště, ať už se jednalo o velké budovy sloužící jako ubikace vojáků, dále menší budovy kuchyní, dílen, sprch, skladů, obytných domů pro důstojníky, ale i nemocnici s infekčním oddělením. Celkově to bylo 45 budov rozmístěných v parkové úpravě s centrálním parkem a deseti kašnami s vodou. Současně s budovami byla založena i zeleň, která po více jak sto letech dotváří jedinečnou urbanistickou kompozici tohoto kasárenského komplexu. Mezi ulicemi Kaštanová a Rakouská se dochovala chráněná alej platanů. Po odsunu sovětské armády a zrušení VVP byly domy postupně přestavěny soukromými developery na bytové jednotky. Jedinečný celek již ztrácí svou architektonickou podobu nešetrnou přestavbou, je zachováno jen pár budov s jednotným rázem bílo-červených staveb.
Mezinárodní vojenský hřbitov	Milovice – Rakouský tábor	Vojenský hřbitov nazývaný jako Italský byl založen v r. 1915 v těsném sousedství zajateckého tábora, s rozlohou 7 500 m ² . Zřízen byl rakousko-uherskou armádou z důvodu nedostatečné kapacity hřbitova v Milovicích. Za velmi nepříznivých podmínek bylo v zajateckém táboře internováno asi 20 000 italských, ruských a srbských válečných zajatců, z nichž mnozí zemřeli následkem tyfové epidemie a hladu. Kromě nich jsou na hřbitově pohřbeni také rakousko-uherský vojáci. Italský hřbitov byl velmi zdevastován v době pobytu

		sovětské armády. Po odsunu sovětské armády v roce 1991 kontaktoval italský vojenský atašé v tehdejší Československu Rudolf Graziani místního historika pana Aleše Kubeše, který mu předložil návrhy na rekonstrukci hřbitova. Následně byl hřbitov vrácen do podoby za první světové války, kdy byly zbourány budovy a odstraněn beton z hrobů. Byly obnoveny kříže a z bývalé ohřívárny olejů byla vytvořena pietní místnost. Náklady na rekonstrukci hradilo italské ministerstvo obrany a také v současné době o vojenský hřbitov pečuje. Pro veřejnost je zde otevřena pamětní síň s exponáty vztahujícími se nejen ke hřbitovu, ale i k první světové válce. Každoročně se na začátku listopadu koná pietní akt za spoluúčasti vojenského italského atašé, italského velvyslance a zástupců z Armády České republiky a města Milovice. Vojenský hřbitov je zapsán v Památkovém katalogu, ale není kulturní památkou.
Pomník italským válečným zajatcům	Milovice – Rakouský tábor	Velký centrální pomník se nachází ve středu Mezinárodního vojenského hřbitova, byl postaven zásluhou místních i italských úřadů. Slavnostně byl vysvěcen 29. října 1922. Autorem pomníku je akademický sochař Rudolf Březa.
Pomník obětem 2. světové války	Milovice – Rakouský tábor	Pomník ruských vojáků, příslušníků Rudé armády, oběti 2. světové války se nachází ve střední části vojenského hřbitova vpravo od pomníku italských vojáků zahynulých během první světové války. Příčně obdélníkový prostor pomníku je vymezen jednoduchými obrubníky přerušnými na zadní straně pylonem a bočními zídkami. Na levé zadní straně se nachází signatura HK. Samotný pomník se skládá z již zmíněného středního pylonu, v horní části na čelní straně s ozdobnou plastickou pěticípou hvězdou vystupující z pětiúhelníku. V dolní části pylonu na čelní straně byla osazena malá obdélná nápisová tabulka, na zadní straně pylonu se nachází datace pomníku 1948. Na obě boční části pylonu navazují krátké obdélné zídky, na kterých byly osazeny vždy dvě nápisové tabulky nejspíše se jmény padlých vojáků.
Památník Rakouský tábor	Milovice – Rakouský tábor	Město Milovice věnovalo k uctěním památky padlým legionářům z let 1914–1918 a 1939–1945 pamětní desku na kamennou mohylu, která v Rakouském táboře byla již v době pobytu sovětské armády.
Trafostanice	Milovice – Rakouský tábor	Distribuční věžová zděná trafostanice byla postavena elektrárenskou společností v Dražicích a. s. ve dvacátých letech 20. století a byla součástí 20 km linky vysokého napětí 6,5 kV vedené vzduchem.

Sovětský reliéf	Milovice – Rakouský tábor	Mozaika se skládá ze šesti dílů na sebe navazujících. Jedná se o unikátní reliéf sovětského původu vztahující se k tzv. Velké říjnové socialistické revoluci. Mozaika je umístěna na zdi soukromého domu, který se jmenoval Vojenské zátiší v ulici Rakouská, je z dob pobytu sovětské armády v Milovicích. V budově bylo v době pobytu sovětské armády kino, pošta, klub a knihovna sovětského tankového pluku. Město Milovice se snažilo zajistit tuto plastiku do sbírky mozaik, ale soukromý investor si ji chce ponechat.
Hasičská nádrž	Milovice – Rakouský tábor	Hasičská nádrž byla vystavěna společně s celým Rakouským táborem ve dvacátých letech 20. století. Sloužila pro záchyt dešťové vody.
Boží Dar sídliště	Milovice – Boží Dar	Sídliště Boží Dar se nachází 2,5 km severovýchodně od Milovic v těsné blízkosti letiště Boží Dar. V současné době zde jsou obydlené 4 panelové domy a soukromý objekt na výrobu jídel. Původně se jednalo o rozsáhlé sídliště převážně vystavěné sovětskou armádou sloužící pro ubytování důstojníků a jejich rodinných příslušníků. Nechyběl zde kulturní dům, bazén, tělocvična a teplárna. Celkově bylo zdemolováno 350 budov.
Letecký hangár č. 12	Milovice – Boží Dar	Na letišti na Božím Daru v Milovicích sovětská armáda vystavěla 44 polozahloubených leteckých hangárů zvaných úl po roce 1969 z dílů přivezených z dnešní Ukrajiny. Každý hangár byl určen pro dvojici stíhacích letadel a byl dimenzován jako kryt letadel při jaderném útoku. Jedná se o železobetonovou stavbu, jejíž vnější plášť zakrývá navážka porostlá vegetací. Všechny 44 hangárů bylo identických ve 13 tzv. rojích. Při celkové revitalizaci letiště byl vydán demoliční výměr na 43 hangárů, s tím že 44. hangár č. 12, na vratech č. 10 bude zachován jako kulturní památka chráněná od roku 2013.
Letecký muniční sklad Kozí hřbety	Milovice – Boží Dar	Muniční sklad se nachází necelý jeden kilometr od Mordové rokle u Božího Daru, cca 1,8 km severně od letiště a 1,9 km západně od obce Všejanya v zalesněné oblasti. Přibližná rozloha je 7,9 ha a skládá se z 11 objektů a to 3 dvoulod'ových zodolněných skladovacích objektů, 3 zděných skladovacích objektů, 3 skladovacích kobek, strážnice a požární nádrže. Celý komplex byl vybudován v počátku 50. let 20. století Československou armádou, v roce 1968 ho převzala Sovětská armáda a výrazně ho přestavěla.
Letiště Boží Dar	Milovice – Boží Dar	Stálé vojenské letiště bylo vybudováno v letech 1923–1924 a první letecké jednotky byly na něm trvale rozmístěny od roku 1925. Při svém vzniku mělo letiště rozlohu 520 x 950 m a mohla zde

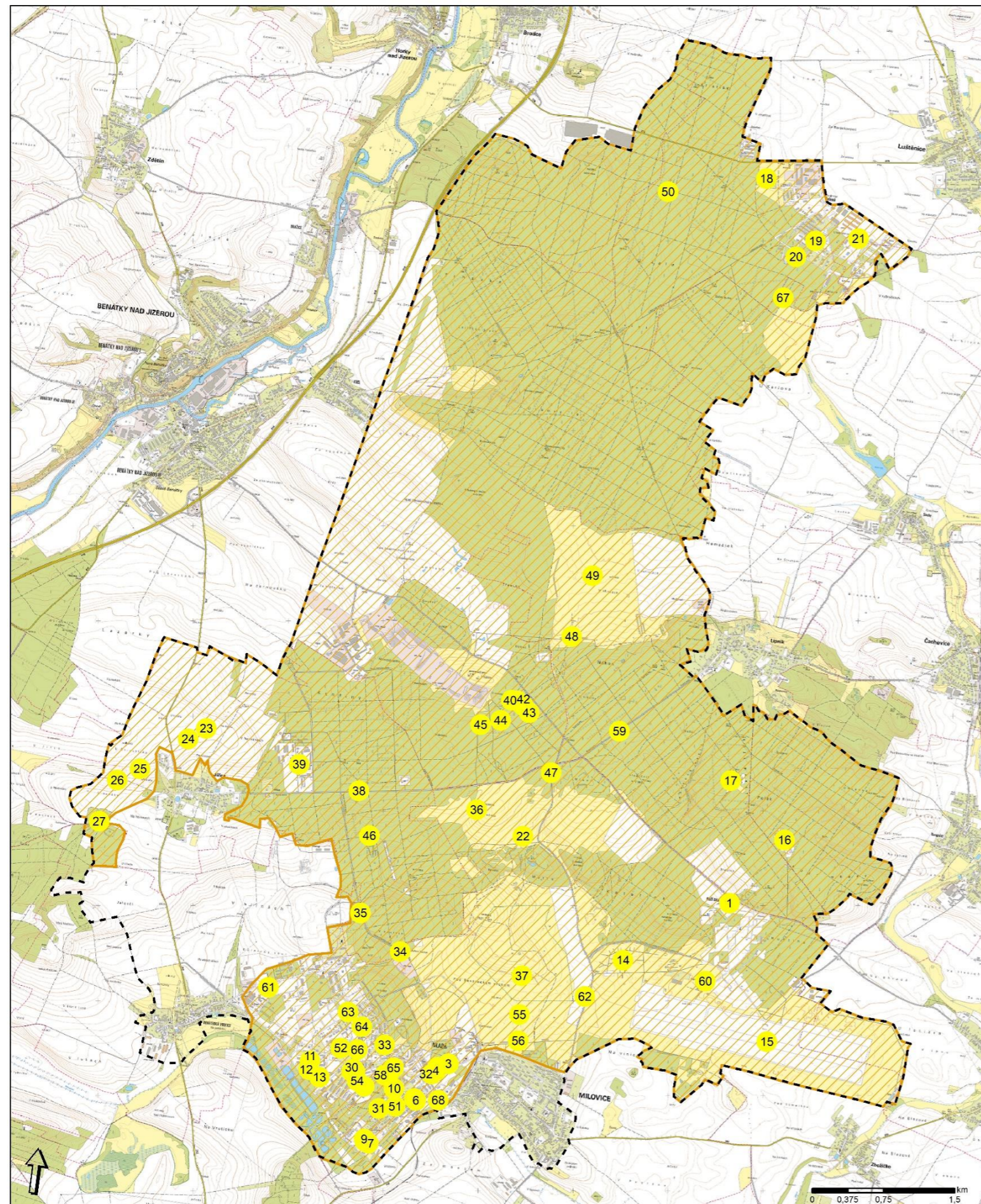
		<p>působit všechna tehdejší letadla. V létě roku 1949 prošlo letiště rozsáhlou rekonstrukcí s vybudováním 2500 m dlouhé a 80 m široké betonové vzletové dráhy, umožňující trvalý provoz proudových letounů. Na letiště byla vybudována i železniční vlečka. Pro útvary sovětského letectva se v 70. letech opět modernizovalo. Ve dvou etapách vzniklo 44 mohutných železobetonových úkrytů pro letouny, tzv. "Úlů", současně byla vybudována další pojízděcí dráha na jižní straně o rozměrech dráhy 2800 m délky a 60 m šířky a stalo se tak jedním z největších ve střední Evropě. Pro potřeby leteckých útvarů bylo v blízkosti letiště uloženo 2500 tun munice. V lokalitě Na Vinici vznikl na sklonku 70. let sklad určený pro uložení jaderných leteckých pum. Po odsunu sovětské armády byla řada nápadů na využití letiště, jako například mezinárodní letiště, největší solární elektrárna ve střední Evropě. Majitelem letiště je Středočeský kraj, který pronajal letiště soukromému investorovi Mladá RP, s.r.o. Nyní částečně letiště využívají ultralehká sportovní letadla a automobilový závod Škoda Auto a. s. Mladá Boleslav jako testovací polygon.</p>
Řídící věž	Milovice – Boží Dar	Řídící věž sloužila na letišti k navádění letadel. Nyní již neexistuje, byla zdemolována.
Zodolněná německá strojovna a pozorovatelna	Milovice – Boží Dar	Jedná se o charakteristický německý objekt pozorovatelny a strojovny. Bez bližšího popisu.
Pozorovací věž	Milovice	Pozorovací věž se nacházela na střelnici Pozorovatelna.
Tanková střelnice Balonka	Milovice	<p>Na severní straně Milovic u ulice Ostravská byla postavena střelnice za druhé světové války. Cílová plocha střelby byla na dnešní pláni Pod Benáteckým vrchem, možná i na samotný Benátecký vrch cca 4 000 metrů daleko.</p> <p>Na začátku 70 let minulého století postavila Sovětská armáda čtyři podlouhlé dvoupodlažní budovy pro zařízení střelby a jako stanoviště pro tanky a obrněná vozidla. Od roku 1991 budovy chátraly, byly úkrytem pro bezdomovce a místem s nahromaděným velkým množstvím komunálního odpadu, a proto v roce 2020 byly budovy až na jednu zbořeny. Na území dopadové plochy Pod Benáteckým vrchem byla založena nestátní rezervace divokých koní a praturů. V roce 2005 byla zařazena jako chráněné území o rozloze 69,21 ha do Národního seznamu evropsky významných lokalit. V roce 2020 byla velká část BVVP vyhlášena Národní přírodní památkou.</p>

Tanková střelnice Pod Benáteckým vrchem	Milovice	Tanková střelnice pod Benáteckých vrchem byla místem dopadové plochy střelnice Balonka, které spolu souvisí.
ZVS 15. gardové tankové divize	Milovice	V lesích u Benáteckého vrchu se nachází dva rozsáhlé areály v těsné blízkosti plně unikátních budov a objektů z období druhé světové války, následně obnovené sovětskou armádou.
Německá střelecká pozorovatelná	Milovice	Německá střelnice / pozorovatelná ze druhé světové války. Jedná se o podzemní železobetonový objekt.
Spojařská dílna	Milovice	Chátrající objekt sloužil sovětské armádě jako spojařská dílna.
Uzel svazu „Travník“	Milovice	Pod Benáteckým vrchem se nachází řada blíže nespecifikovaných objektů jako je tento. Dnes se již jedná o chátrající budovu.
Dieselovna	Milovice	Menší budova bez střechy a jedné zdi.
Střelnice Alexandrov	Milovice	Zaniklá střelnice Alexandrov s prvky rozpadlých staveb a valů. Střelnice byla uvedena do provozu již v roce 1908.
Střelnice Travniny	Milovice – Travniny	Střelnice Travniny je dnes unikátní lesostep se zbytky některých technických objektů v současnosti s pastvinou zubrů a divokých koní. Hlavní budova střelnice je postupně rekonstruována.
Objekt U lípy	Milovice – Pozorovatelná	Objekt U Lípy sloužil jako pohotovostní letecké stanoviště letiště Boží Dar.
„Mordová rokle“	Milovice / Straky	V roce 1980 bylo v Moskvě rozhodnuto o stavbě V-521, lidově zvané „Mordová rokle“. Výstavba objektu byla zahájena v roce 1983 s dokončením až po čtyřech letech, tedy v roce 1987. Objekt V-521 byl typizovanou stavbou typu "Drenáž". Objekt sloužil jako kombinované stanoviště sovětského letectva střední skupiny vojsk, ale i pro protivzdušnou obranu.
Německé objekty	Jiřice	V okolí Jiřic se nachází řada cvičných objektů stavěné německou armádou v letech 1939 až 1945. Tyto stavby měly sloužit k ukrytí navijáků pro posun terčů po dopadové ploše a pro pozorování a vyhodnocování těchto střelb.
ZVS CGV	Jiřice	V objektu bylo umístěno záložní velitelské stanoviště CGV (Centralnaja grupa vojsk), které spojařsky zajišťovaly útvary 130. spojovacího pluku Jiřice (821. samostatný radioreleový prapor Jiřice a 635. samostatný radioreleový kabelový prapor Jiřice). Areálu dominuje rozsáhlý

		podpovrchový objekt typu Granit 3 o 2 podlažích. Operační sál zasahuje obě patra.
Kasárenské objekty	Jiřice	Původní kasárenské objekty byly v roce 1996 rekonstruovány a nyní je zde věznice. V době pobytu sovětské armády zde sídlilo hlavní velitelství sovětských velitelských jednotek.
Ruská cesta	Milovice / Jiřice	Ruská cesta byla postavena v době první světové války mezi Lipníkem a Jiřicemi a byla vystavěna převážně ruskými zajatci.
Nedokončená poliklinika	Luštěnice – Zelená	Ve vojenské části zvané Zelená v severní části BVVP Milovice – Mladá byla započata výstavba polikliniky, ta nebyla dokončena a zůstal po ní jen chátrající skelet.
Pěchotní střelnice	Luštěnice – Zelená	Bývalá pěchotní střelnice byla dlouhá 400 m a pravděpodobně byla vybudována v době německé okupace.
Kasárna	Luštěnice – Zelená	Tábor leží v severní části vojenského újezdu. Nacházel se zde kasárenský areál, škola spojařů a kuchařů a objekty vysílací stanice.
Pozemní objekt 605a	Luštěnice – Zelená	Jednalo se o důležité spojové objekty bývalé Střední skupiny vojsk – vysílací stanice Luštěnice, který spadal pod útvar 52514 - Arsenal a sloužil jako vysílací pracoviště štábu Střední skupiny vojsk v Milovicích. Stanice disponovala několika typy antén, které byly rozmístěny v různých vzdálenostech od objektu, v lesních průsecích.
Štáb a škola spojařů	Luštěnice – Zelená	Škola spojařů je třípatrová budova s vedlejšími malými objekty, včetně samostatné budovy, která pravděpodobně sloužila jako jídelna a kuchyně. U komplexu budov je i požární nádrž. Všechny budovy jsou zničené a polorozpadlé.
Kotelna	Luštěnice – Zelená	Kotelna byla kompletně zdemolovaná, zůstal po ní jen komín, který slouží pro umístění vysílače.

Tabulka 2 Jednotka historické kulturní krajiny č. 1: Krajina bývalého vojenského výchovného prostoru Milovice – Mladá.

Jednotka historické kulturní krajiny č. 1 Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá

- vymezený celek HiKK
- jednotka HiKK č. 1
- znaky HiKK

1 sídliště Boží Dar	35 pomník pplk. p. Husárkovi
2 dům důstojníků	36 pozorovací věž
3 Hakenův stadion	37 tanková střelnice
4 kamenná mozaika Bojová družba	38 Ruská cesta
5 hasičská nádrž	39 kasárenské objekty
6 trafostanice	40 německá střešková pozorovatelná z 2. s. války
7 památník obětem světových válek	41 dieselovna
8 pomník obětem 2. světové války	42 spojařská dílna
9 Mezinárodní vojenský hřbitov	43 Uzel svazu Travník
10 kamenná mozaika Srdce na dlaní	44 areál ZVS 15. gardové tankové divize
11 pomník generálmajora Antonína Sochora	45 areál ZVS 15. gardové tankové divize II.
12 komplex budov "Štáby"	46 střelnice Alexandrov
13 bývalý krytý bazén	47 zaniklá obec Mladá
14 letecký hangár č. 12	48 střelnice Travniny
15 letiště Boží Dar	49 lesostep bývalé motostřelecké střelnice Travniny
16 letecký muniční sklad Kozí hřbety	50 pozemní objekt 605a
17 Mordová rokle	51 Rakouský tábor
18 pěchotní střelnice	52 sídliště Mladá
19 kasárna Luštěnice – Zelená	53 sovětská škola
20 kotelna	54 socha pionýrů
21 nedokončená poliklinika	55 německý pozorovatelná
22 objekt U lípy	56 tanková střelnice Balonka
23 německý bunkr pro pozorování palby	57 nefunkční vodohospodářský objekt
24 německá pozorovatelná	58 nefunkční vodohospodářský objekt II.
25 německá pozorovatelná / strojovna	59 památné místo setkávání
26 německá pozorovatelná / strojovna II	60 řídicí věž
27 ZVS CGV Jiřice	61 sovětská autoopravna
28 památník Dioráma	62 německá strojovna
29 skleněné mozaiky z památníku Dioráma	63 cvičební plocha "buzerák"
30 pamětní deska	64 venkovní bazén
31 památník v Rakouském táboře	65 letní kino
32 pomník československým letcům	66 sportovní hala po sovětské armádě
33 bývalá poliklinika	67 škola spojařů a kuchařů
34 pomník letecké nehody	68 sovětský reliéf

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE		
Krajina bývalého vojenského prostoru Milovice – Mladá		
Jednotka historické kulturní krajiny č. 1 Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá		
Zpracovala: Bc. Petra Košátková		
Datum: leden 2024	ČÚZK ©	Mapa č. 1

Mapa 1 Jednotka historické kulturní krajiny č. 1: Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.

Komentář k vymezení rozsahu jednotky

Základní vymezená jednotka vychází z původního obvodu VVP Milovice – Mladá s rozšířením území o okolí obce Jiřice, kde je řada objektů z doby německé okupace v podobě pozorovaten, bunkrů a strojoven. Celkově se jedná o území: Mladá, Boží Dar, zaniklou obec Mladá, Zelená, Pozorovatelná, Traniny a Benátecký Vrch.

Obrázky:

Obrázek 27 Letiště Boží Dar, 2022 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 28 Hangár na letišti Boží Dar.

Obrázek 29 Dům sovětských důstojníků, 2017 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 30 Rekonstruovaná městská radnice a v pozadí kulturní dům Milovice.

Obrázek 31 Mozaika v kulturním domě v Milovicích.

Obrázek 32 Mezinárodní vojenský hřbitov z roku 2022 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 33 Pomník italským válečným zajatcům.

Obrázek 34 Kříže zemřelých zajatců na Mezinárodním vojenském hřbitově.

Obrázek 35 Náhrobek na Mezinárodním vojenském hřbitově.

Obrázek 36 Náhrobek na Mezinárodním vojenském hřbitově.

Obrázek 37 Náměstí 30. června, Milovice z roku 1936 (Archiv SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 38 Náměstí 30. června, Milovice (Google Maps ©2023).

Obrázek 39 Střelnice Alexandrov (Archiv Soka Nymburk, 1930).

Obrázek 40 Střelnice Alexandrov.

Obrázek 41 Budova vystavěná v době sovětského pobytu v Mladé, 1991 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 42 Rekonstruovaná budova, nyní MŠ Sluničko.

Obrázek 43 Část budovy "Štábů" z 50. let 20 století, (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 44 Zrekonstruované budovy "Štábů".

Obrázek 45 Sídliště v Mladé v pozadí se základní školou, 1991 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 46 Rekonstruovaná základní škola JUVENTA.

Obrázek 47 Zadní pohled na základní školu, 2010
(Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 48 Rekonstruovaná zadní část základní školy
JUVENTA.

Obrázek 49 Bytový dům postavený sovětskou armádou
„Kyjevák“ (Facebook, Миловице/Milovice ©2023).

Obrázek 50 Rekonstruovaný bytový dům "Kyjevák".

Obrázek 51 Památník Dioráma, cca 1995 (Facebook,
Миловице/Milovice ©2023).

Obrázek 52 Památník byl přestavěn na bytový dům a na
prostranství před památníkem byla postavena restaurace.

Obrázek 53 Typické stínění oken sovětských obyvatel
– novinami z roku 1991 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 54 Dnes již neexistující sídliště Boží Dar z roku
1996 (Archiv Města Milovice, 2023).

*Obrázek 55 Demolice domů na Božím Daru
(Boháčková, 2014).*

*Obrázek 56 Demolice domů na Božím Daru II.
(Boháčková, 2017).*

*Obrázek 57 Současné sídliště Boží Dar se skládá jen ze 4
bytových domů (Jinová, 2016).*

Obrázek 58 Střelnice Travnice.

Obrázek 59 ZVS 15. gardová tanková divize.

Obrázek 60 Neznámý vojenský objekt.

Obrázek 61 Diesellovna.

Obrázek 62 Již neexistující vojenský objekt I. z roku 2018.

Obrázek 63 Spojářská dílna.

Obrázek 64 Dnes již neexistující vojenský objekt II. z roku 2018.

Obrázek 65 Vojenské kasárny ul. Topolová – Mladá.

Obrázek 66 Dnes již neexistující vojenský objekt III., 2018.

Obrázek 67 Dnes již neexistující vojenský objekt IV., 2021.

Obrázek 68 Objekt základní vojenské služby U Lípy.

Obrázek 69 Mordová rokle, objekt V-521.

Obrázek 70 Muniční sklad Kozí hřbety.

Obrázek 71 Německá pozorovatelná, 2021 (Archiv Military Experience, 2023).

Obrázek 72 Německá střelecká pozorovatelná z 2. světové války.

Obrázek 73 ZVS CGV Jiřice, 2021.

Obrázek 74 Německý bunkr pro pozorování palby z druhé světové války, 2021 (Archiv Military Experience, 2023).

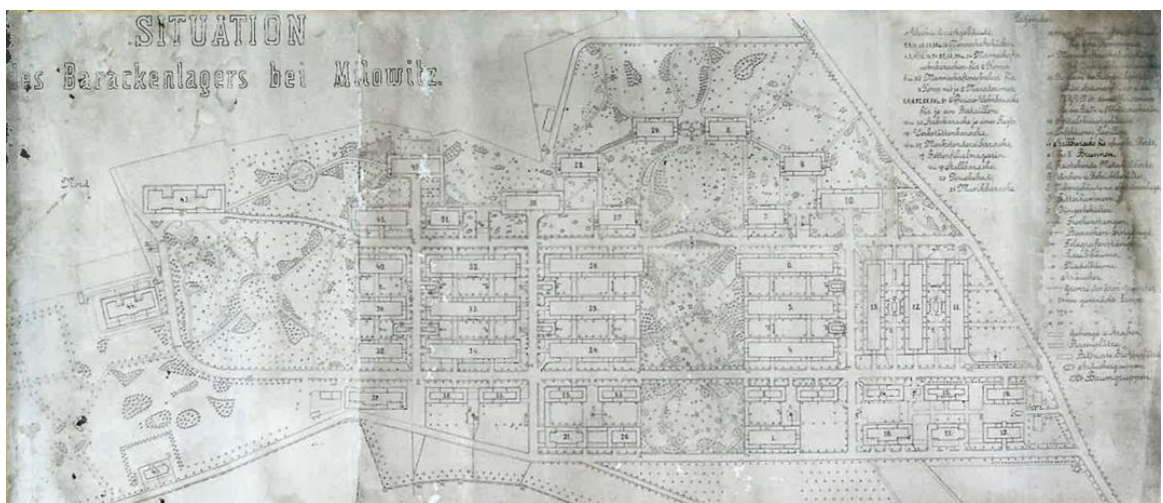

Obrázek 75 Tanková střelnice Balonka, již neexistující z roku 2020.

Obrázek 76 Interiér tankové střelnice (Archiv Tomek., 2023).

Obrázek 77 Mapový plán Rakouského tábora (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 78 Dobová fotografie Rakouského tábora z roku 1930 (Archiv SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 79 Budova Rakouského tábora I.

Obrázek 80 Rakouský tábor a platanové stromořadí z roku 2021.

Obrázek 81 Budova Rakouského tábora II.

Obrázek 82 Rekonstruovaný dům s hodinami v Rakouském táboře.

Obrázek 83 Rekonstruovaný dům v Rakouském táboře.

Obrázek 84 Trafostanice v Rakouském táboře.

Obrázek 85 Vojenské Zátíší v Rakouském táboře.

Obrázek 86 Plastika na domě Vojenské Zátíší.

Obrázek 87 Sovětská armáda v Milovicích zanechala řadu černých skládek.

Obrázek 88 Plastika z doby sovětské armády v Mladé.

Obrázek 89 Vodojem v Mladé.

Obrázek 90 Vodojem v Mladé II.

Obrázek 91 Letecký snímek části sídliště Balonka a vojenské střelnice, nyní Rezervace divokých koní a praturů z roku 2022 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 92 Lesostep a step Milovice, Tráviny.

Obrázek 93 Lesostep a step Milovice.

Obrázek 94 Ruská cesta.

Obrázek 95 Památník československých letců.

Obrázek 96 Pomník letecké nehody.

Obrázek 97 Pomník pplk. P. Husárkovi.

Obrázek 99 Pomník generálmajora Antonína Sochora.

Obrázek 98 Památník padlým legionářům.

Obrázek 100 Chátrající objekt, Zelená.

Obrázek 101 Spojářská a kuchařská škola, Zelená.

Seznam zdrojů použitých v tabulce č. 2

Adamec V., 2010: Milovice, Vojenský hřbitov, Restaurování pomníku obětí 2. světové války, 4 s.

Čapková V., Tatarová P., 2004: Milovice aneb 100 let od založení vojenského cvičiště. Muzeum Milovicka, 94 s.

Česká krajina, ©2023: Přírodní rezervace Milovice (online) [cit.2023.12.05.], dostupné z <<https://www.ceska-krajina.cz/rezervace/>>.

Česká stopa, ©2023: Stránský M., Milovice (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://ceskastopa.webnode.cz/okres/nymburk/milovice/>>.

Československá armáda, ©2023: Letiště Boží Dar – Milovice – Mladá v proměnách času (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://armada.vojenstvi.cz/povalecna/studie-a-materialy/letiste-bozi-dar-milovice-mlada-v-promenach-casu.htm>>.

Dančo J., 2013: Objekt nedostavěné vojenské polikliniky v obci Luštěnice. Ambis, Praha 29–35.

Fortifikace.net, ©2023: Databáze objektů (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<http://databaze.fortifikace.net/index.php?q=objekt&id=451>>.

iDnes, ©2023: Milovice jako po zemětřesení. Velká demolice domů po armádě začala (online) [cit.2023.10.30.], dostupné z <https://www.idnes.cz/praha/zpravy/milovice-demolice-armada.A140228_143423_praha-zpravy_itu>.

Korbelová T., 2021: Záměr na restaurování plastiky a rozpočet prací. Město Milovice, Plastika dětí, ul. Komenského, 5 s.

Kracík Štorchánová M., 2021: Restaurátorský záměr, Kamenná mozaika Bojová družba se sovětskými vojsky od R. Koláře v Kulturním domě v Milovicích, 20 s.

Kracík Štorchánová M., 2021: Restaurátorský záměr, Mramorová pamětní deska s nápisem v azbuce KD v Milovicích, 6 s.

Kracík Štorchánová M., 2021: Záměr na přípravu adjustace mozaikového díla, skleněné mozaiky z bývalého památníku Dioráma v Milovicích, 11 s.

Kracík Štorchánová M., 2022: Restaurátorská zpráva a popis osazení, Dva fragmenty skleněné mozaiky "Srdce na dlani" a "Zdravotníci" reprodukce mozaiky 1:1 z objektu bývalého vojenského skladu zdravotnických potřeb/ošetrovny v Milovicích – Mladé, 45 s.

KVH VVP Milovice, 2023: Kozí hřbety, (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<http://kvhmilovice.cz/kh/index.php>>.

Město Milovice, 2023a): (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://mestomilovice.cz/platanova-alej/d-9378>>.

Město Milovice, 2023b): (online) [cit.2023.02.05.] <https://mestomilovice.cz/mezinarodni-vojensky-hrbitov-milovice/d-938>>.

Mordová rokle, 2023: (online) [cit.2023.12.07.], dostupné z <<http://mordoverokle.cz/index.html>>.

Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/vojensky-hrbitov-2308862>>.

Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://www.pamatkovykatalog.cz/hangar-c-12-na-vratech-10-14259967>>.

Prátele a rodáci Milovic o.s., ©2023: (online) [cit.2023.12.08.], dostupné z <https://www.pratele-milovic.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=65>.

Pujman I., 2012: Historie letiště Milovice - 2. část. Aeroweb (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://www.aeroweb.cz/clanky/3307-historie-letiste-milovice-2-část>>.

Ropiky.net, ©2023: Německé objekty na cílové ploše II – Jiřice (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <https://www.ropiky.net/clanky_item.php?id=1079345965>.

Sajda K. (ed), 1925: Statistika elektrizace ČSR podle stavu ze dne 1. ledna 1923: elektrárny závodní přespolní sítě číselné výsledky. Praha 1925, 283 s.

VHÚ Praha, ©2023: TOMEK P., Mizející vojenské Milovice. Portrét městečka spojeného s armádou, a nejen tou sovětskou (online) [cit.2023.10.05.], dostupné z <<https://www.vhu.cz/mizejici-vojenske-milovice-portret-nekdejsiho-vojenskeho-mestecka/>>.

Votruba V., 2018: Z domu sovětských důstojníků bude kulturní srdce Milovic, i Dnes (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <https://www.idnes.cz/praha/zpravy/milovice-rekonstrukce-domu-sovetskych-dustojniku.A170323_2314149_praha-zpravy_rsr>.

ZŠ Juventa Milovice, ©2023: Historie naší školy (online) [cit.2023.10.05.], dostupné z <<https://www.zsjuventa.cz/skola/historie-nasi-skoly>>.

Seznam obrázků

Obrázek 27 Letiště Boží Dar z roku 2022 (Archiv Města Milovice, 2023).....	62
Obrázek 28 Hangár na letišti Boží Dar.....	62
Obrázek 29 Dům sovětských důstojníků, 2017 (Archiv Města Milovice, 2023)	63
Obrázek 30 Rekonstruovaná městská radnice a v pozadí kulturní dům Milovice.....	63
Obrázek 31 Mozaika v kulturním domě v Milovicích.....	63
Obrázek 32 Mezinárodní vojenský hřbitov z roku 2022 (Archiv Města Milovice, 2023).....	64
Obrázek 33 Pomník italským válečným zajatcům.....	64
Obrázek 34 Kříže zemřelých zajatců na Mezinárodním vojenském hřbitově.....	64
Obrázek 35 Náhrobek na Mezinárodním vojenském hřbitově.....	64
Obrázek 36 Náhrobek na Mezinárodním vojenském hřbitově II.....	64
Obrázek 37 Náměstí 30. června, Milovice (Archiv SOKA Nymburk, Inventární číslo 213, Fotoalbum obce Milovice II (101 fotografií), 1936)	65
Obrázek 38 Náměstí 30. června, Milovice (Google Maps ©2022 (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < https://www.google.com/maps/@50.2325993,14.8765997,14z?entry=tту >.).....	65
Obrázek 39 Střelnice Alexandrov (Archiv SOKA Nymburk, Inventární číslo 213, Fotoalbum obce Milovice II (101 fotografií), 1930).....	65
Obrázek 40 Střelnice Alexandrov.....	65
Obrázek 41 Budova vystavěná v době sovětského pobytu v Mladé, 1991 (Archiv Města Milovice, 2023).....	66
Obrázek 42 Rekonstruovaná budova, nyní MŠ Sluníčko.....	66
Obrázek 43 Část budovy "Štábů" z 50. let 20 století (Archiv Města Milovice, 2023).....	66
Obrázek 44 Zrekonstruované budovy "Štábů".....	66
Obrázek 45 Sídliště v Mladé v pozadí se základní školou, 1991 (Archiv Města Milovice, 2023).....	66

Obrázek 46 Rekonstruovaná základní škola JUVENTA.....	66
Obrázek 47 Zadní pohled na základní školu z roku 2010 (Archiv Města Milovice, 2023).....	67
Obrázek 48 Rekonstruovaná zadní část základní školy JUVENTA.....	67
Obrázek 49 Bytový dům postavený sovětskou armádou „Kyjevák“ (Facebook, Миловице/Milovice, ©2023 (online) [cit. 2023.12.12.], dostupné z < https://www.facebook.com/groups/297903816933798/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permlinks=3937423962981747&locale=cs_CZ >.).....	67
Obrázek 50 Rekonstruovaný bytový dům "Kyjevák".....	67
Obrázek 51 Památník Dioráma, cca 1995 (Facebook, Миловице/Milovice ©2023(online) [cit. 2023.12.12.], dostupné z < https://www.facebook.com/groups/297903816933798/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permlinks=3937423962981747&locale=cs_CZ >.).....	67
Obrázek 52 Památník Dioráma byl přestavěn na bytový dům a na prostranství před památníkem byla postavena restaurace.....	67
Obrázek 53 Typické stínění oken sovětských obyvatel – novinami z roku 1991 (Archiv města Milovice, 2023)	67
Obrázek 54 Dnes již neexistující sídliště Boží Dar z roku 1996 (Archiv Města Milovice, 2023)	67
Obrázek 55 Demolice domů na Božím Daru (Nymburský deník CZ, Boháčková J., 2014 (online) [cit. 2023.11.12.], dostupné z < https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/milovice-juventa.html >.).....	68
Obrázek 56 Demolice domů na Božím Daru II (Nymburský deník CZ, Boháčková J., 2017 (online) [cit. 2023.11.12.], dostupné z < https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/demolice-milovice.html >.).....	68
Obrázek 57 Současné sídliště Boží Dar se skládá jen ze 4 bytových domů (Nymburský deník CZ., Jínová M., 2016 (online) [cit. 2023.11.12.], dostupné z < https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/kraj-zvazuje-vypoved-najemni-smlouvy-s-firmou-mlada-rp-20160316.html >.).....	68
Obrázek 58 Střelnice Traviny.....	68

Obrázek 59 ZVS 15. gardová tanková divize.....	68
Obrázek 60 Neznámý vojenský objekt.....	68
Obrázek 61 Dieselovna.....	68
Obrázek 62 Již neexistující vojenský objekt I., 2018	68
Obrázek 63 Spojářská dílna.....	69
Obrázek 64 Dnes již neexistující vojenský objekt II., 2018	69
Obrázek 65 Vojenské kasárny ul. Topolová – Mladá.....	69
Obrázek 66 Dnes již neexistující vojenský objekt III., 2018.....	69
Obrázek 67 Dnes již neexistující vojenský objekt IV., 2021	69
Obrázek 68 Objekt základní vojenské služby U Lípy.....	69
Obrázek 69 Mordová rokle, objekt V-521.....	70
Obrázek 70 Muniční sklad Kozí hřbety.....	70
Obrázek 71 Německá pozorovatelna (Military Experience, ©2023 (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z < https://www.mapotic.com/byvaly-vojensky-prostor-mlada/938054-nemecka-pozorovatelna >.).....	70
Obrázek 72 Německá střelecká pozorovatelna z 2. světové války.....	70
Obrázek 73 ZVS CGV Jiřice, 2021.....	70
Obrázek 74 Německý bunkr pro pozorování palby z druhé světové války (Military Experience, ©2023 (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z < https://www.mapotic.com/byvaly-vojensky-prostor-mlada/938054-nemecka-pozorovatelna >.).....	70
Obrázek 75 Tanková střelnice Balonka, již neexistující z roku 2020.....	71
Obrázek 76 Interiér tankové střelnice (Archiv VHU Praha, Tomek P., 2022 (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z < https://www.vhu.cz/mizeji-milovice-dil-2-jak-to-vypadalo-v-roce-2008/ >.).....	71
Obrázek 77 Mapový plán Rakouského tábora (Archiv Města Milovice, 2023).....	71
Obrázek 78 Dobová fotografie Rakouského tábora cca 1930 (Archiv SOkA Nymburk, 1930, Inventární číslo 20, Mladá, 2023).....	71

Obrázek 79 Budova Rakouského tábora I.....	72
Obrázek 80 Rakouský tábor a platanové stromořadí, 2021.....	72
Obrázek 81 Budova Rakouského tábora II.....	73
Obrázek 82 Rekonstruovaný dům s hodinami v Rakouském táboře.....	73
Obrázek 83 Rekonstruovaný dům v Rakouském táboře.....	74
Obrázek 84 Trafostanice v Rakouském táboře.....	74
Obrázek 85 Vojenské Zátíší v Rakouském táboře.....	75
Obrázek 86 Plastika na domě Vojenské Zátíší.....	75
Obrázek 87 Sovětská armáda v Milovicích zanechala řadu černých skládek.....	75
Obrázek 88 Plastika z doby sovětské armády v Mladé.....	75
Obrázek 89 Vodojem v Mladé.....	75
Obrázek 90 Vodojem v Mladé II.....	75
Obrázek 91 Letecký snímek části sídliště Balonka a vojenské střelnice, nyní Rezervace divokých koní a praturů z roku 2022 (Archiv Města Milovice, 2023)....	76
Obrázek 92 Lesostep a step Milovice, Travniny.....	76
Obrázek 93 Lesostep a step Milovice.....	77
Obrázek 94 Ruská cesta.....	77
Obrázek 95 Památník československých letců.....	78
Obrázek 96 Pomník letecké nehody.....	78
Obrázek 97 Pomník pplk. P. Husárkovi.....	78
Obrázek 98 Památník padlým legionářům.....	78
Obrázek 99 Pomník generálmajora Antonína Sochora.....	78
Obrázek 100 Chátrající objekt, Zelená.....	79
Obrázek 101 Spojářská a kuchařská škola, Zelená.....	79

7.8.2 Jednotka historické kulturní krajiny č. 2: Krajina zaniklé obce Mladá

Pro celkové dokreslení BVVP je potřeba i vymežit jednotku, která doplňuje dominantní jednotku typ č. 27: Krajinu vojenských prostorů ve smyslu metodiky *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* a to typem č. 30: Krajina vysídlených území (Ehrlich a kol. 2020). Jedná se o zaniklou obec Mladá, která byla obětována pro vznik nového vojenského cvičiště Vyhláškou o vyvlastnění nemovitostí vydanou dne 30. 4. 1904 uprostřed rozsáhlého území zahrnující tehdejší Nové a Staré Benátky, Kbel, Jiřice, Benáteckou Vrutici, Milovice, Mladou, Lipník a Straky (Jambor P., 2019).

Znaky historické kulturní krajiny jsou identifikované v jednotce historické kulturní krajiny č. 2: Krajina zaniklé obce Mladá, které představuje Tabulka č. 3 a Obrázky č. 102 až 119 a Mapa č. 2.

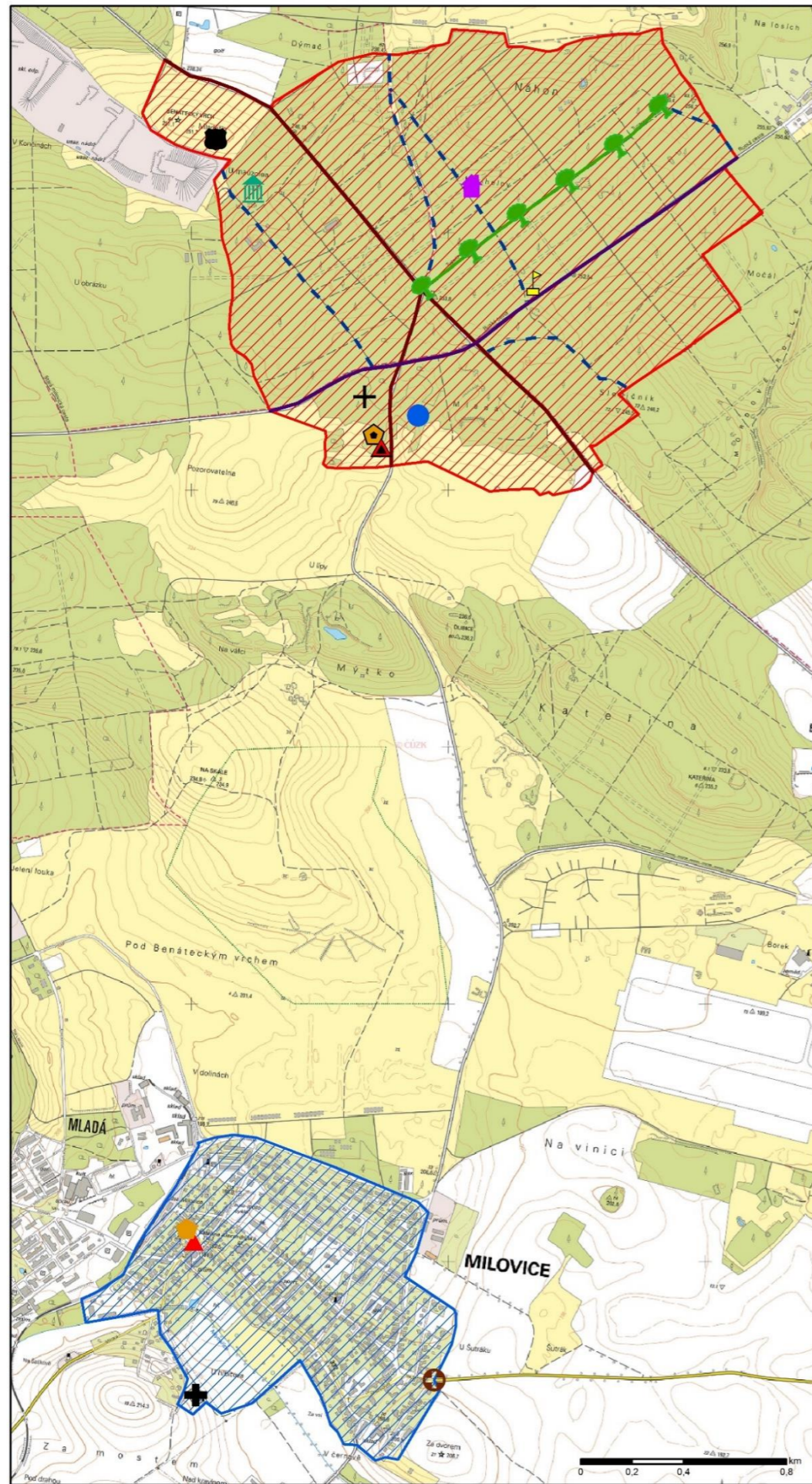
znak	umístění (obec/část obce)	popis
Cestní síť	Mladá	Cestní síť byla rozšířena až po založení vojenského výcvikového prostoru, podle mapových podkladů se dá odhadovat, že částečně vedla v místě dnešních cest.
Ruská cesta	Jiřice / Lipník	Ruská cesta byla postavena v době první světové války mezi Jiřicemi a Lipníkem a vedla přes Mladou, byla vystavěna převážně ruskými zajatci na původním místě z dob obydlené obce.
Zaniklá cestní síť	Mladá	Původní cesty se dají jen odhadovat z historických map.
Cihelna	Mladá	Informace o cihelně se dají dočíst v mapových podkladech, dodnes se toto místo tak nazývá. Nejsou dochované ani základy budovy.
Hájovna Mladotín	Mladá	Hájovna byla na samotě nedaleko obce Mladá. Dochovány nejsou žádné podklady, je možné o ni nalézt záznam jen v seznamu zaniklých obcí.
Tuzarova alej	Mladá	Možná identifikace staré aleje je podle dochované lesní cesty.
Hrobka	Mladá	Nedaleko obce Mladá byla roku 1899 postavena kaple s hrobkou pro Leopolda Bohumila Thun-Hohensteina. Již roku 1904 byl na území, kde stála kaple s hrobkou (dříve nazývané také „Mausoleum“), zřízen vojenský prostor. Aby nedošlo ke zničení hrobky, bylo rozhodnuto na náklady armády její rozebrání a poté byla opět postavena na libickém

		panství, kde měla Christiana Thun-Hohenstein (manželka) své sídlo.
Rybník Mladá	Mladá	V obci Mladá byl na návsi podle mapových podkladů stabilního katastru rybník, ten je dochovaný dodnes, jen s malým množstvím vody. V letních teplých měsících bývá skoro vyschlý.
Fara Mladá	Mladá	Podle dobových pohlednic byla fara dvoupatrová budova v těsné blízkosti kostela.
Kostel Mladá	Mladá	Kostel sv. Kateřiny byl vybudován v 18. století v barokním stylu. Založením vojenského výcvikového prostoru byl tento kostel zrušen v roce 1906 a zbořený v roce 1927. Náhradou za něj byla stavba nového kostela v Milovicích, kam byl převezen barokní mobiliář, konkrétně oltář a některé lavice. Včetně mobiliáře byly do kostela v Milovicích převezeny i dva zvony z Mladé. Větší zvon má průměr spodního věnce 770 mm a jeho hmotnost je 290 kg, vyroben byl známým zvonařem Petrem z Mladé Boleslavi v roce 1552. Spodní věnec menšího zvonu je o průměru 335 mm a hmotnosti 26 kg. Od roku 1958 do roku 1987 byl zanesen v registru kulturních památek Národním památkovým ústavem.
Intravilán zaniklé obce Mladá	Mladá	Z obce Mladá nezůstaly žádné pozůstatky, pouze základové obvodové zdi kostela. Území je v současnosti zalesněné s různými dřevními nálety a prostor je špatně přístupný.
Památné místo	Mladá / Lipník	Zde se od středověku setkávali obyvatelé obcí Lipník a Mladá. Předáci obou vesnic zde tradičně jednali, která vesnice a kdy bude robotovat na panském. Toto místo hojně využívala ke schůzkám i mládež. Až do roku 1950 stál na tomto místě kříž. Dle archivních záznamů toto místo obnovili místní historici.
Fara Milovice	Milovice	Jako náhrada za zrušenou faru v Mladé byla postavena fara nová, jihozápadně od kostela sv. Kateřiny Alexandrijské v Milovicích. Budova je patrová v neogotickém jednotném stylu s kostelem.
Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské	Milovice	Kostel svaté Kateřiny byl vystavěn náhradou za stejnojmenný kostel v zaniklé obci Mladá a vysvěcen v roce 1907. Jedná se o neogotickou stavbu vystavěnou vojenským erárem za náklady Ministerstva války neznámým stavitelem. Je jednolodní obdélný s pětiboce uzavřeným presbytářem a hranolovou věží v průčelí. Na vrcholu je kovový latinský kříž a ve věži jsou dva zvony z poloviny 16. století, převezené z kostela v Mladé. Stavba je provedena v bílém režném zdivu s křížovou vazbou. Zvláštností kostela je pro klasický svatostánek zcela neobvyklá výmalba. Nástěnná výzdoba kostela sv. Kateřiny byla vytvořena umělci pravoslavného vyznání dle požadavků západního katolického náboženského obřadu v duchu

		doznívající secese s výraznými lidovými reminiscencemi. Výmalba byla provedena ruskými zajatci polské národnosti zdarma, pouze za stravu. Celkově se na výmalbě podílelo 5 mužů pod vedením polského malíře, zajatce Vincence Klivinského. Mobiliář byl přesunut z původního kostela v Mladé. V roce 2003 byl kostel zařazen do seznamu kulturních památek pro svoji ojedinělou vnitřní výmalbu.
Hřbitov Milovice	Milovice	Vznikl společně s farou a kostelem v roce 1907 jako náhrada za zaniklý hřbitov v Mladé. Na hřbitově byla postavena i hřbitovní kaple, která je ve stejném neogotickém stylu jako kostel a fara. V roce 2021 byl hřbitov rozšířen na 449 hrobů, na hřbitově města Milovice provedlo celkovou revitalizaci, vznikla vsypová loučka, byl postaven odpočinkový altán s lavičkami, včetně výstavby parkoviště pro lepší dostupnost a výsadba dřevin.
Litinový kříž	Milovice	Na pravé straně u silnice ve směru obce Zbožíčko je umístěn kovový kříž na pískovcovém podstavci. Vedle křížku se v minulosti nacházel sloupek s nápisem "Postavila Kristu věrná obec mladská 1880". Kamenný podstavec má dvě hranolové části, kovový kříž je novodobý.

Tabulka 3 Jednotka historické kulturní krajiny č. 2 Krajina zaniklé obce Mladá.

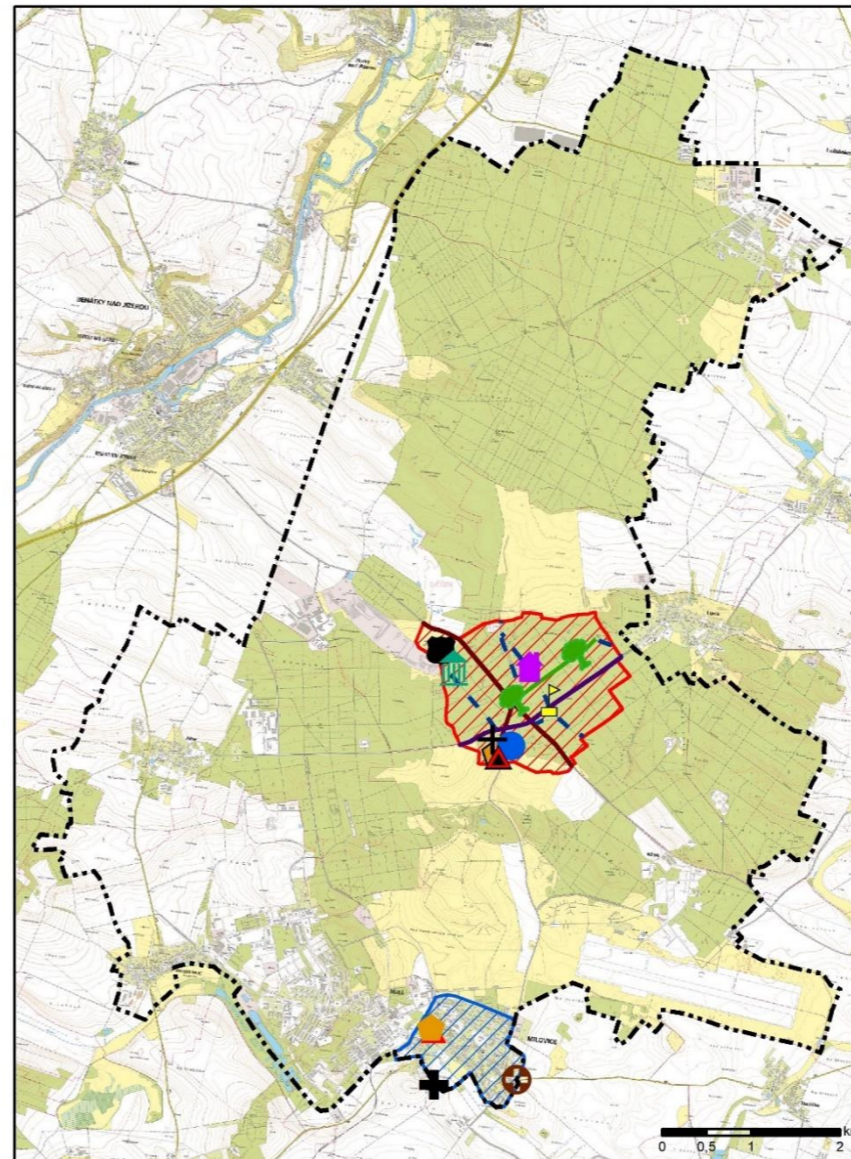
Jednotka historické kulturní krajiny č. 2 Krajina zaniklé obce Mladá

Zaniklá obec Mladá

- intravilán zaniklé obce Mladá
- původní místo hrobky
- hájovna Mladotín
- památné místo
- cihelna
- zrušený hřbitov v Mladé
- zaniklý kostel v Mladé
- rybník na návsi
- místo bývalé fary v zaniklé obci Mladá
- Tuzarova alej
- zaniklá cestní síť
- Ruská cesta
- cestní síť

Náhradou za zrušenou obec Mladá byla nová výstavba v Milovicích

- vymezený celek HiKK
- Milovice – území náhradní výstavby
- kostel sv. Kateřiny náhrada za zrušený kostel
- nový hřbitov
- nově postavená fara
- kříž na památku obce Mladá

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
Krajina bývalého vojenského prostoru Milovice – Mladá
Jednotka historické kulturní krajiny č. 2 Krajina zaniklé obce Mladá
Zpracovala: Bc. Petra Košťáková
Datum: leden 2024 ČÚZK © Mapa č. 2

Mapa 2 Jednotka historické kulturní krajiny č. 2 Krajina bývalé obce Mladá.

Komentář k vymezení rozsahu jednotky

Po obci Mladá je dochováno jen velmi málo znaků, proto i hranice území bylo velmi těžké odhadnout. V současné době je území obce Mladá pokryté hustým lesem, jen je vysekán pruh na místě bývalého kostela, pěšinka k rybníku také zarůstá a odhadnout přesné místo fary a ostatních objektů je takřka nemožné. Podle mapových podkladů hlavní cestní síť zůstala zachována. Pro dokreslení znaků typologie Krajiny zaniklé obce Mladá bylo na mapě označeno i město Milovice, ve kterém byly jako náhrada za zaniklou obec postaveny nové objekty, jako je kostel, fara a hřbitov. Pro věčnou památku na obec Mladá byla pojmenována městská část bývalého vojenského tábora rovněž Mladá.

Obrázky:

Obrázek 102 Pohlednice obce Mladá, 1921 (Archiv VOTAVA., 2023).

Obrázek 103 Fotografie obce Mladá, 1905-1930 (Archiv SOkA Nymburk, 2023).

Obrázek 104 Fotografie fary Mladá, 1905-1930 (Archiv SOkA Nymburk, 2023).

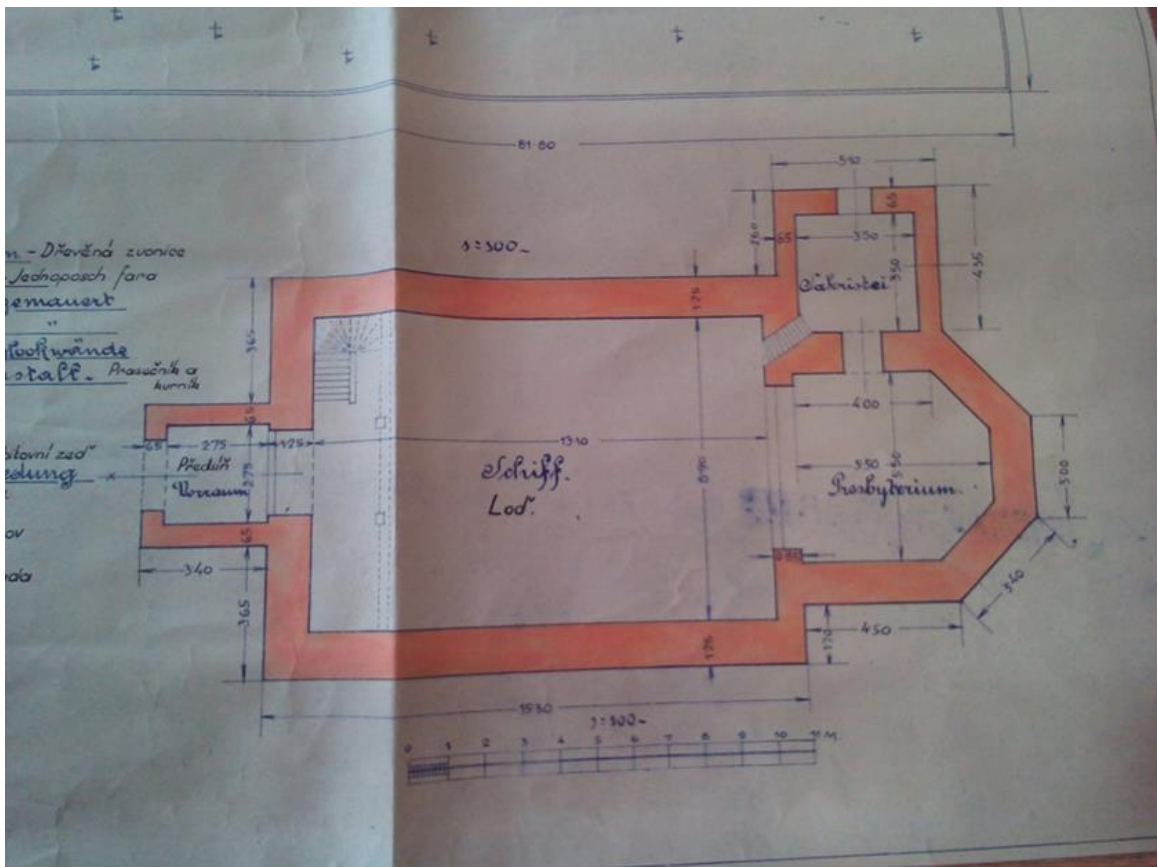
Obrázek 105 Pohled na obec Mladá – kostel a faru, 1905-1930 (Archiv SOka Nymburk, 2023).

Obrázek 106 Fotografie tanku bourající kostel v obci Mladá, 1930 (Archiv SOka Nymburk, 2023).

Obrázek 107 Pobořený kostel v obci Mladá, 1930 (Archiv: SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 108 Půdorys kostela v Mladé, 1910 (Archiv SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 109 Místo původního kostela v Mladé.

Obrázek 110 Viditelné základy kostela v Mladé.

Obrázek 111 Dřevěný kříž symbolizuje památku zničeného kostela.

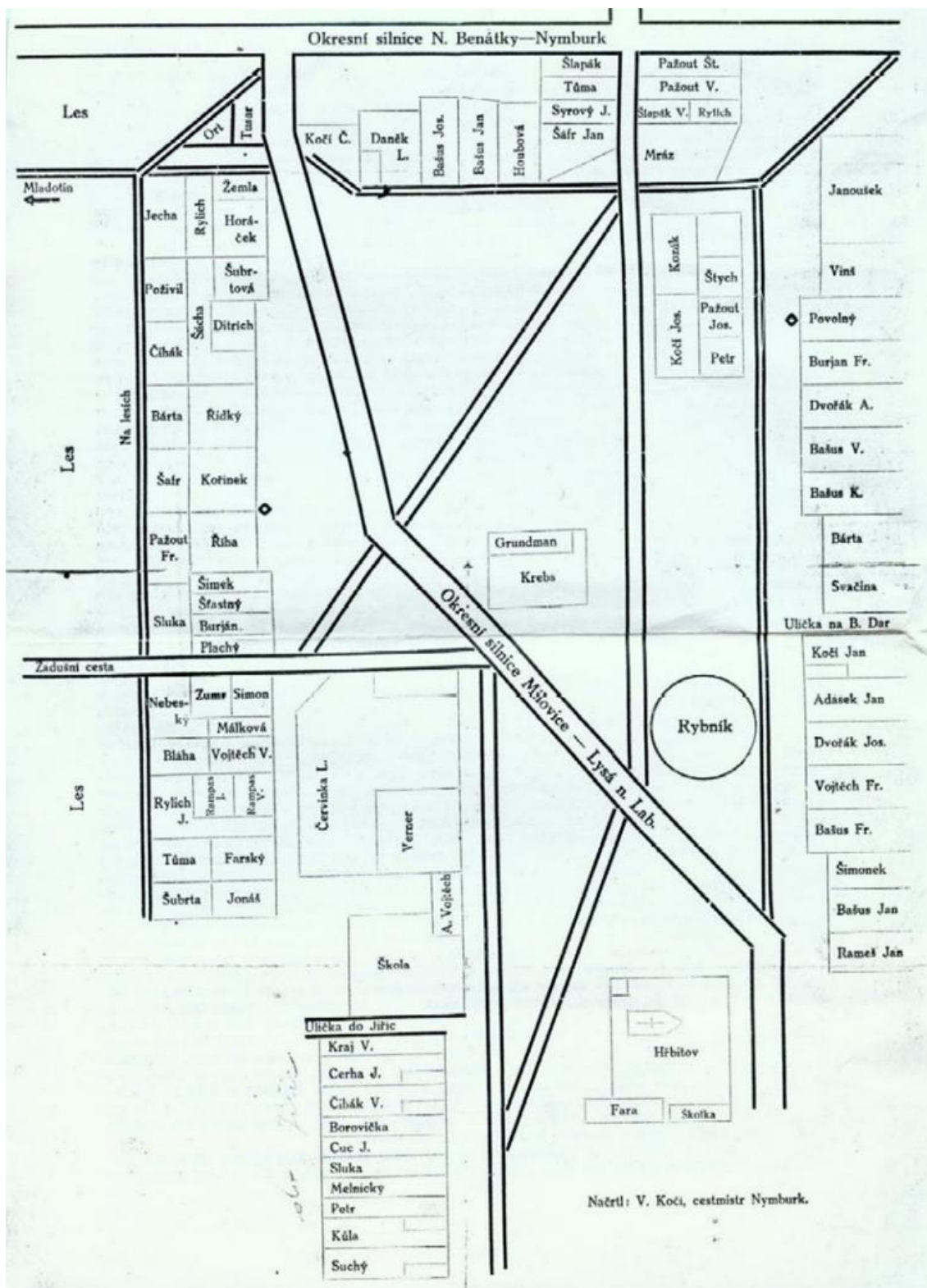
Obrázek 112 Rybník v obci Mladá.

Obrázek 113 Současný intravilán obce Mladá.

Obrázek 114 Mapa obce Mladá z roku 1795 (Archiv SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 115 Mapa obce Mladá z roku 1904 (Archiv SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 116 Kostel v Milovicích postavený jako náhrada za kostel v Mladé z roku 1920 (Archiv SOkA Nymburk, 2023).

Obrázek 117 Současný pohled na kostel v Milovicích z roku 2020 (Archiv Města Milovice, 2023).

Obrázek 118 Vnitřní výzdoba kostela v Milovicích.

Obrázek 119 Kaplička na hřbitově v Milovicích byla postavena společně s kostelem a farou.

Seznam použitých zdrojů v tabulce č. 3

- Mapotic, ©2023: (online) [cit.2023.11.01.], dostupné z<<https://www.mapotic.com/byvaly-vojensky-prostor-mlada/1164645-pamatne-misto-setkavani>>.
- Mapotic, ©2023: Původní umístění hrobky Leonard Thun-Hohenstein (online) [cit.2023.11.01.], dostupné z <<https://www.mapotic.com/byvaly-vojensky-prostor-mlada/724260-puvodni-umisteni-hrobky-leonard-thun-hohenstein> >.
- Military experience, ©2023: Jambor P., Historie bývalého výcvikového prostoru nebo také cvičiště Milovice – Mladá. Zapomenutý prostor (online) [cit.2023.11.01.], dostupné z <<http://www.zapomenutyprostor.cz/historie.html>>.
- Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog (online) [cit.2023.10.05.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-kateriny-14120100>>.
- Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog (online) [cit.2023.10.05.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/fara-20139972>>.
- Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog (online) [cit.2023.10.31.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/hrbitovni-kaple-20140068>>.
- Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog (online) [cit.2023.10.25.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/kriz-22474500>>.
- Nymburský deník, 2023: Na hřbitově v Milovicích přibudou hrobová místa i loučka (online) [cit.2023.10.05.], dostupné z<https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/milovice-zacinaji-rozsirovat-hrbitov-o-dalsi-hroby-20210125.html>.
- Vajčner J., 2006: Novogotický kostel sv. Kateřiny v Milovicích: a jeho nástěnná výzdoba. Milovice, 71 s.
- Vajčner J., 2021: Novogotický kostel sv. Kateřiny v Milovicích a jeho nástěnná výzdoba. Tiskárna Bofisk s.r.o., Nymburk, 87 s.

Seznam obrázků

- Obrázek 102 Pohlednice obce Mladá z roku 1921 (Archiv VOTAVA Z., 2023).....90
- Obrázek 103 Fotografie obce Mladá (Archiv SOKA Nymburk, Inventární číslo 20, 1905-1930, Mladá, 2023).....91
- Obrázek 104 Fotografie fary Mladá (Archiv SOKA Nymburk, Inventární číslo 20, 1905-1930, Mladá, 2023).....91

Obrázek 105 Pohled na obec Mladá – kostel a faru (Archiv SOkA Nymburk, Inventární číslo 20, 1905-1930, Mladá, 2023).....	92
Obrázek 106 Fotografie tanku bourající kostel v obci Mladá (Archiv SOkA Nymburk, 1930, Inventární číslo 20, 1905-1930, Mladá, 2023).....	92
Obrázek 107 Pobořený kostel v obci Mladá z roku 1930 (Archiv SOkA Nymburk, Inventární číslo 20, 1905-1930, Mladá, 2023).....	93
Obrázek 108 Půdorys kostela v Mladé (Archiv SOkA Nymburk, Inventární číslo 16, 1910, Archiv obce Mladá, 2023).....	93
Obrázek 109 Místo původního kostela v Mladé.....	94
Obrázek 110 Viditelné základy kostela v Mladé.....	94
Obrázek 111 Dřevěný kříž symbolizuje památku zničeného kostela.....	95
Obrázek 112 Rybník v obci Mladá.....	95
Obrázek 113 Současný intravilán obce Mladá.....	96
Obrázek 114 Mapa obce Mladá z roku 1795 (Archiv SOkA Nymburk, Inventární číslo 14, 1905-1930, Archiv obce Mladá, 2023).....	96
Obrázek 115 Mapa obce Mladá z roku 1904 (Archiv SOkA Nymburk, Inventární číslo 16, 1904, Archiv obce Mladá, 2023).....	97
Obrázek 116 Kostel v Milovicích postavený jako náhrada za kostel v Mladé z roku 1920 (Archiv SOkA Nymburk, Inventární číslo 213, 1920 Fotoalbum obce Milovice II (101 fotografií), 2023).....	98
Obrázek 117 Současný pohled na kostel v Milovicích z roku 2020 (Archiv Města Milovice, 2023).....	98
Obrázek 118 Vnitřní výzdoba kostela v Milovicích.....	99
Obrázek 119 Kaplička na hřbitově v Milovicích byla postavena společně s kostelem a farou.....	99

7.8.3 Celek historické kulturní krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá

Rozsah celku (Mapa č. 4) určují dvě již reprezentované jednotky historické kulturní krajiny. Kromě znaků, které náleží k typologii obou jednotek, byly v krajině identifikovány i ostatní znaky historické kulturní krajiny, které dokreslují celkové působení vojenského prostoru na danou krajinu. Bez těchto znaků by bylo popsání BVVP neúplné.

Ostatní znaky historické kulturní krajiny zobrazuje Mapa č. 3, Tabulka č. 4 a Obrázky č. 120 až 133.

znak	umístění (obec/část obce)	popis
Brána usedlosti čp. 22	Benátecká Vrutice	Od roku 2012 je památkově chráněná brána sloužící jako vjezd k usedlosti. Brána byla postavena v první třetině 19. století v pozdně barokním stylu, její součástí je i průchozí branka. Průčelí brány zdobí bohatá štuková výzdoba ve zlidověném barokním pojetí, branka je zdobena jen profilovou římsou. Ve vrcholném záklenku je prolomena nika s pouťovou soškou Madony s Ježíškem.
Kaplička s hasičkou zbrojnicí	Benátecká Vrutice	Kaplička se zvoničkou byla na návsi založena v roce 1846 s barokní sochou sv. Jana Nepomuckého. Později byla ke kapličce přistavěna požární zbrojnice. Kaplička představuje jednoduchou stavbu zdvihající se ze čtvercového půdorysu s čelní stranou otevírající se půlkruhým zaklenutým vysokým obloukem. Kaplička je plochostropá, přímo nad hlavou sv. Jana Nepomuckého je na stropě namalováno pět hvězd, jež nahrazují obvyklou z kovu zhotovenou svatozář světce.
Dřevěný kříž v Benátecké Vrutici	Benátecká Vrutice	První zmínka o dřevěném kříži pochází z dob husitských válek symbolizující počátek obce u staré císařské cesty u Lysé nad Labem. Kříž je vyroben z masivního dubového dřeva a je stále obnovován. Podle kroniky došlo ke slavnostnímu vysvěcení v roce 1926 a v roce 2009.
Mostek přes Mlynařici	Benátecká Vrutice	Kamenný mostek přes Mlynařici v Benátecké Vrutici je kulturní památkou chráněný od roku 2011. V daném území procházela hlavní obchodní stezka, která je zachycena v Müllerových mapách z roku 1720. Původně byly na této obchodní cestě dva mostky těsně za sebou, jeden kamenný – potoční a druhý přelivový – dřevěný, jehož odstranění lze datovat do sedmdesátých let 20. století. Kamenný mostek je v seznamu kulturních památek od roku 2011.

Památník věnovaný Benátecké Vrutici	Benátecká Vrutice	Přibližně 4 metry vysoký úzký kvádr na mramorovém podstavci je v centru Benátecké Vrutice věnován přímo obci. Na bronzové desce jsou vyznačeny nejdůležitější data obce, jako je založení obce v roce 1244, její znovuoobnovení v roce 1945 a 1996 sloučení Benátecké Vrutice s městem Milovice.
Pomník padlým obětem první světové války	Benátecká Vrutice	Památník se nachází ve středu obce na rozlehlém prostranství trojúhelníkového půdorysu. Pomník je ohrazen čtyřmi pilíři propojenými železnými řetězy. Samotný pomník se zdvíhá z nízkého stupně, tvoří ho socha klečící a truchlící ženy s vysokým trojetážovým pylonem. Na pylonu je vytesán erb s českým dvouocasým lvem a erb slovenský. Pod českým erbem je nápis: "VĚNUJÍ OBČANÉ B. VRUTICE". Na straně slovenského znaku jsou letopočty 1914 a 1918 doplněné lípovými ratolestmi. Na druhé etáži jsou jména padlých v průběhu první světové války a ve spodní části je vysekán nápis "HROBŮM V DÁLI". Autor díla je Klos E. s datací roku 1918.
Topol černý	Benátecká Vrutice	V roce 2012 byl vyhlášen památným stromem topol černý, který stojí na hranici Benátecké Vrutice a jeho obvod je přes 620 cm.
Kamenný kříž u hřbitova, ul. Zahradní	Milovice	Kamenný kříž s ukřížovaným Kristem je na profilovém podstavci se symbolem kalichu. Na vrcholu je osazen kříž z bílého mramoru se šedivým žilkováním a kovový Kristus je přidělán kovovou obručí, kříž kryje oblouková plechová stříška. Datace není čitelná, předpokládá se 19. století.
Kameny zmizelých – rodina Geigerova	Milovice	Pamětní kameny je možné vidět v ulici ČSA v Milovicích, kde připomínají židovskou rodinu Geigerovu, jejichž členové byly zavražděni v koncentračních táborech.
Budova obecního úřadu Milovice	Milovice	Budova obecního úřadu byla postavena v roce 1860 stavitelem A. Sládečkem z Lysé nad Labem. Původně sloužila jako dvoutrídí škola. V budově byl byt řídícího školy, školní kabinet a dvě třídy. Počátkem 20. století byla uskutečněna přístavba ve dvorním traktu, která byla později využívána jako ordinace pro lékaře. Školní výuce sloužila budova do roku 1931, kdy byla postavena nová škola. Následně byla budova využívána jako obecní úřad s několika přestavbami. Tyto přestavby zbavily objekt veškerých uměleckořemeslných či autentických prvků a jeho památková hodnota je velmi malá, pouze uliční část představuje tradiční zástavbu staré milovické návsi. V současné době je budova prázdná a je na ni vydán demoliční výměr. Její budoucnost je nejistá.
Památník ul. 5. května	Milovice	Památník osvobození 9. 5. 1945 se nachází v zahradě Staré školy, je složen z podstavce s textem 9. 5. 1945 a z bronzové odlité sochy třech postav symbolizující konec války. Autor není znám.
Památník ul. Mírová	Milovice	Pomník se nachází v ulici Mírová směrem do Lysé nad Labem. Pochází z roku 1921 a jeho mimořádná kvalita tkví ve výtvarném pojetí a ikonografickém

		zpracování tématu. Věnován je obětem 1. světové války, ve spodní části jsou připsána i jména obětí 2. světové války. Pomník představuje smutek nad smrtí vojáků, ale i hrdost vzniku samostatného československého státu, kterou představuje na hranolovém soklu alegorické sousoší muže opírajícího se o štít s reliéfními znaky všech zemí nového Československa (dvouocasý lev, moravská a slezská orlice a znak Slovenska) doprovázeného mohutným lvem, který zašlapává do země dvouhlavou orlicí symbolizující zaniklé habsburské Rakousko-Uhersko. Materiál jemnozrnný pískovec okrové barvy je z lokality Podhorní Újezd.
Přírodní rezervace divokých koní, zubrů a praturů	Milovice	Dvě nestátní přírodní rezervace vznikly na ploše bývalého cvičiště, dnes se staly domovem divokých koní, zubrů a praturů.
Kulturní dům s divadlem v ul. 5. května	Milovice	S původním názvem Hotel Malý byl postaven v letech 1898 až 1908 kulturní dům s divadlem, jedná se o dvoukřídlý objekt. Při pohledu z hlavní ulice nepůsobí objekt nijak zvláštně a hezky, ale interiér skrývá secesní divadelní sál s promítárnou, taneční sál, malý sál a hostinec. V 70. letech byl hostinec s tanečním sálem přestavěn směrem do ulice. Oba sály od konce druhé světové války sloužily jako sezónní ubytování vojska při sezónním cvičení. V 90. letech byl divadelní sál pronajat jako diskotéka, došlo k zabezdění všech oken. Stavební úpravy proběhly v oblasti jeviště, kde byl snížen strop pod provazištěm a dále bylo zabezděno orchestřiště. V letošním roce skončil provoz restaurace v přízemí a celý objekt je prázdný a nepoužívaný, čekající na nutnou rekonstrukci. Vedení města není jednotné v myšlence, jestli celý objekt rekonstruovat a jaké by bylo jeho nové využití, protože město Milovice v loňském roce zrekonstruovalo Kulturní dům po sovětské armádě a po dvou kulturních domech není ve městě poptávka.
Socha sv. Antonína Paduánského	Milovice	Originál sochy sv. Antonína Paduánského je kulturní památka a památkově je chráněna od roku 1958. Barokní socha z roku 1738 byla umístěna na jihovýchodním konci historické návsi, nyní je na tomto místě osazena kopie a originál je umístěn v atriu městské radnice. Socha stojí na mohutném soklu s čtyřbokou hlavicí. Světec je znázorněn v kontrapostu, v oděvu františkána, u nohou mu stojí andílek a v pravé ruce drží Ježíška.
Základní škola Pionýrů	Milovice	V ulici Pionýrů byla v lednu roku 1931 slavnostně otevřena budova školy, žáci byly přestěhováni z budovy školy v ulici 5. května, č.p. 71, která již byla nevyhovující. V budově se nachází tělocvična, školní družina a třídy prvního stupně základní školy.
Tůň Josefov	Milovice	Tůň a mokřady Josefov jsou členitou soustavou vodních hladin v nivě toku říčky Mlynařice. Jednotlivé vodní plochy se postupně revitalizují a jsou místem pro odpočinek a relaxaci nejen místním obyvatelům.

Platanová alej	Milovice – Mladá	Mezi přírodní zajímavosti patří v Rakouském táboře stromořadí 20 platanů javorolistých, které byly v roce 2003 vyhlášeny památnými stromy.
Národní přírodní památka Mladá	Milovice	Chráněné území má rozlohu 1244 ha v místě bývalého BVVP v okolí Pod Benáteckým vrchem, vyhlášena v roce 2020 NPP. Chráněné jsou travní a lesní ekosystémy, biotopy vzácných a ohrožených druhů živočichů a rostlin.
Památník obětem války a vystěhování	Jiřice	V parku před obecním úřadem tvoří pietní celek dva památníky. První je k uctění památky 1. světové války, kde jsou napsaná jména padlých hrdinů. Druhý památník představuje druhou světovou válku, kdy obec Jiřice byla násilně vystěhována nacistickou armádou pro potřeby rozšíření vojenského prostoru.
Pamětní kříž u zvoničky	Jiřice	U zvoničky se za nízkým plotem nachází železný kříž s ukřížovaným Ježíšem Kristem. Kříž je posazen na mohutném soklu.
Zvonička	Jiřice	Jedna z mála památek, které se dochovaly po vystěhování obce v druhé světové válce, je zvonička, která se datuje rokem 1818. Zvonička je čtyřboká se zaoblenými rohy, stříška je zakončena železným dvouramenným křížem. Od roku 1958 je památkově chráněna.
Kaplička	Jiřice	Úzká kapličky s výklenkem je zakončena železným křížem s ukřížovaným Ježíšem Kristem.
Památník věnovaný vystěhovaným občanům	Jiřice	Vysoký štíhlý kvádr s pamětní deskou je věnovaný památce znovuoživení obce po 2. světové válce.

Tabulka 4 Ostatní znaky historické kulturní krajiny patřící do krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.

Kulturní hodnoty celku historické kulturní krajiny

V celku obou jednotek jsou propojeny i kulturní hodnoty, které se vzájemně odlišují. Na letišti Boží Dar je dochován hangár č. 12 (na vratech č. 10), který je památkově chráněn. Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské je úzce spojen se zánikem obce Mladá, jeho stavba byla náhradou za zrušený kostel v Mladé. Je také památkově chráněn pro svou vnitřní výzdobu pravoslavnými umělci dle požadavku západního katolického náboženského obřadu. Další památky jsou již spíše drobného charakteru, v Benátecké Vrutici se nachází kaple sv. Jana Nepomuckého, brána usedlosti čp. 22 a mostek. Poslední památkou s památkovou ochranou je zvonička v Jiřicích.

Památková ochrana

Schéma vymezených jednotek a celku historické kulturní krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá ve vztahu k památkové péči obsahuje Mapa č. 5 a Tabulka č. 5.

název	typ památkové ochrany	typ	kategorie	katastrální území	katalogové číslo ÚSKP
Kaple sv. Jana Nepomuckého	kulturní památka	kaplička	objekt	Benátecká Vrutice	22461/2-3134
Brána usedlosti čp. 22	kulturní památka	brána	objekt	Benátecká Vrutice	104837
Mostek	kulturní památka	mostek	objekt	Benátecká Vrutice	104273
Socha sv. Antonína Paduánského	kulturní památka	socha	objekt	Milovice nad Labem	28464/-1884
Kostel sv. Kateřiny	kulturní památka	kostel	objekt	Milovice nad Labem	100399
Hangár č. 12 (na vratech 10)	kulturní památka	hangár	objekt	Milovice nad Labem	105254
Zvonička	kulturní památka	zvonička	objekt	Jiřice	16049/2-1830

Tabulka 5 Aktuální památková ochrana v rámci vymezených jednotek a celku historické kulturní krajiny.

Návrh na doplnění územně analytických podkladů

Celek historické kulturní krajiny vymezený na základě dvou identifikovatelných jednotek svědčí o rozsahu památkového zájmu na zachování kulturních hodnot území BVVP. Jedná se o doplnění územně analytických podkladů města Milovice (Mapa č. 6), konkrétně bývalého vojenského výcvikového prostoru. Jev č. 11 – urbanistické a krajinné hodnoty může představovat doplnění stromořadí 20 platanů javorolistých v Rakouském táboře v ulici Pod Lesem vyhlášenými v roce 2003 památnými stromy. Do jevu č. 11 ÚAP patří i Ruská cesta, jako dochovaná historická kulturní krajina a historická krajinná struktura jakou může být právě cestní síť. Ruská cesta byla vystavěna ze žulových kostek převážně vojenskými zajatci. Dalším pozoruhodným místem je Lesopark Lišky, představující založený první vojenský tábor. V současnosti je zde možné nalézt jen základy staveb, ale lesopark je hodnotný zásluhou vzrostlých dubů, proto jeho zařazení odpovídá jevu č. 11 dochovaná historická kulturní krajina.

V území bývalé obce Mladá již historické památky nejsou, ale určitě by bylo vhodné památné místo zařadit do jevu č. 11 historická kulturní krajina, a i nadále území udržovat jako památku na bývalou zaniklou obec v podobě naučných tabulí jako tak

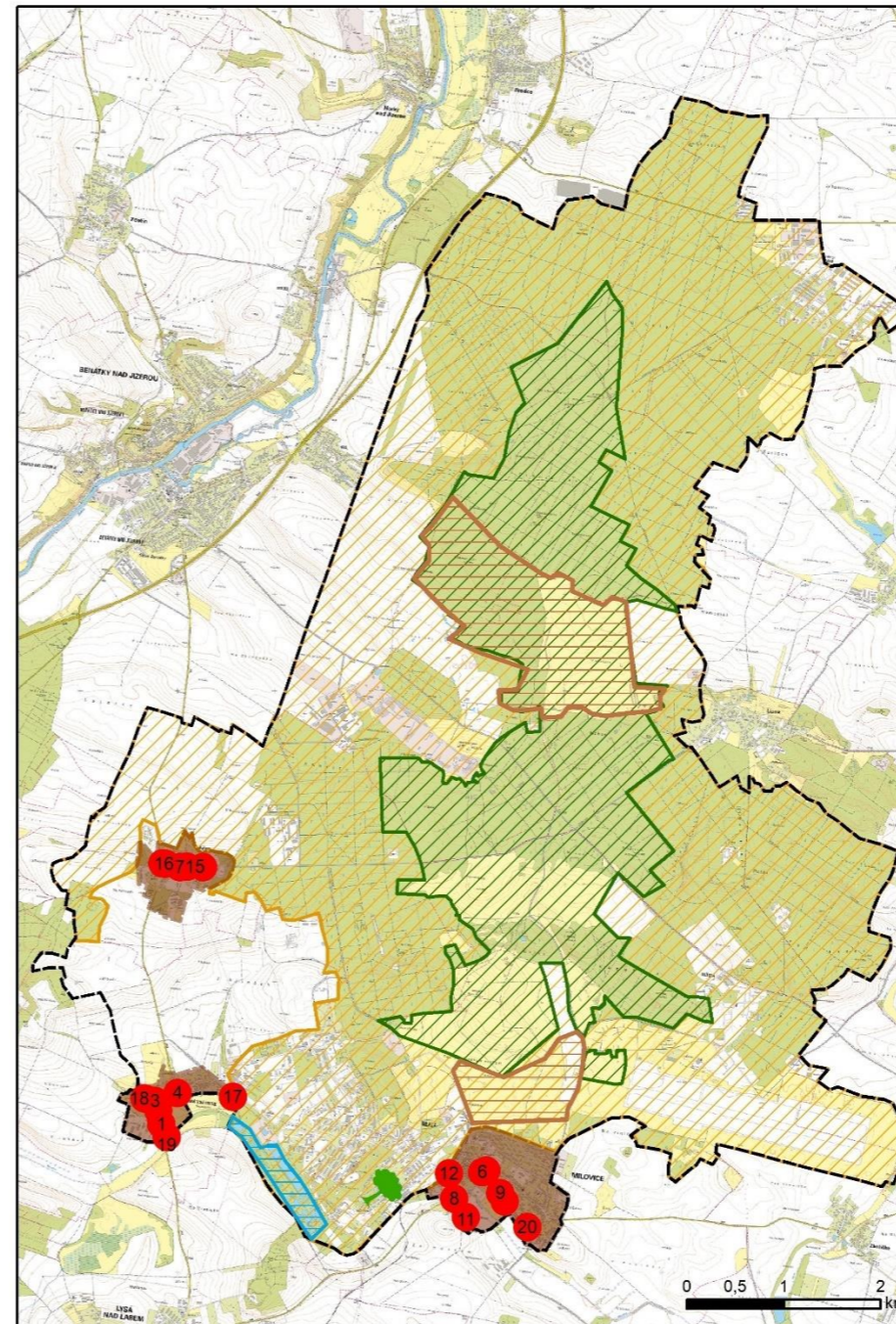
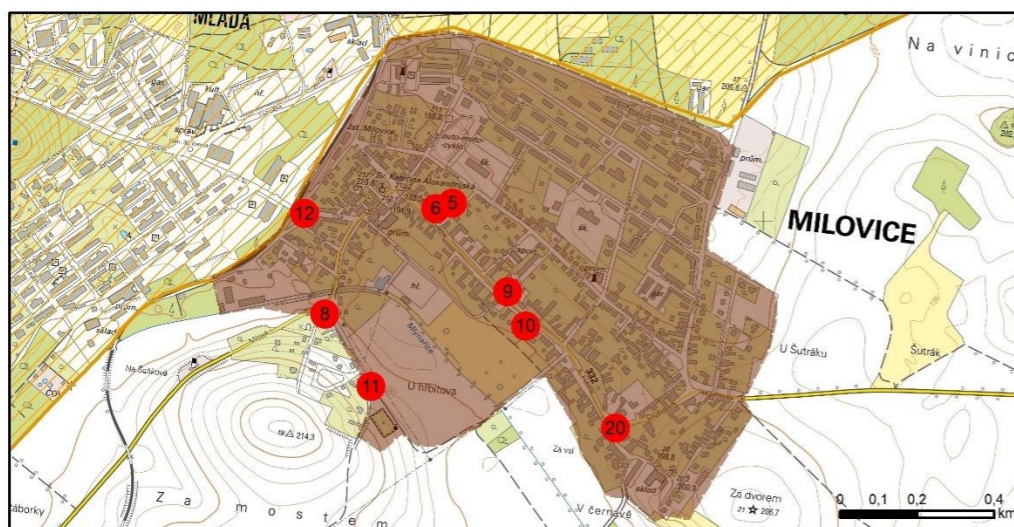
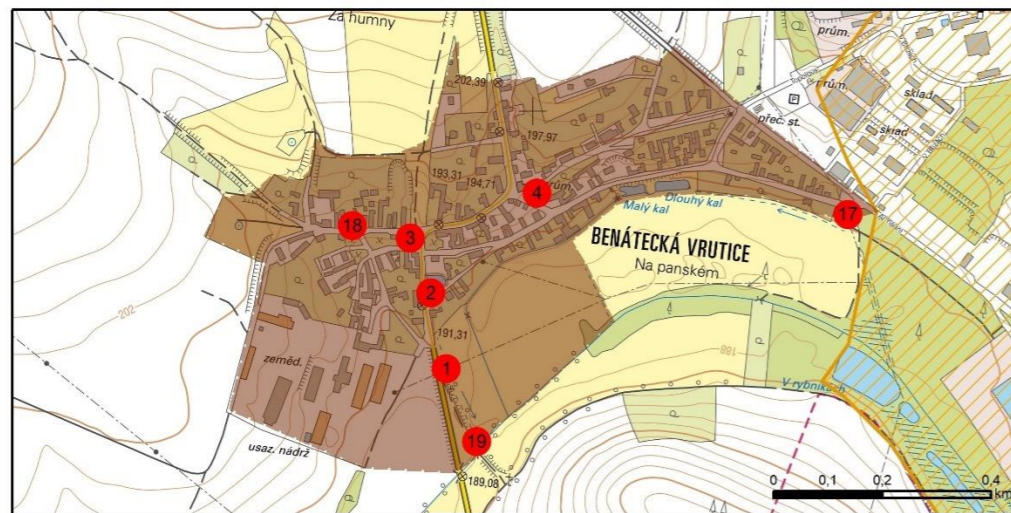
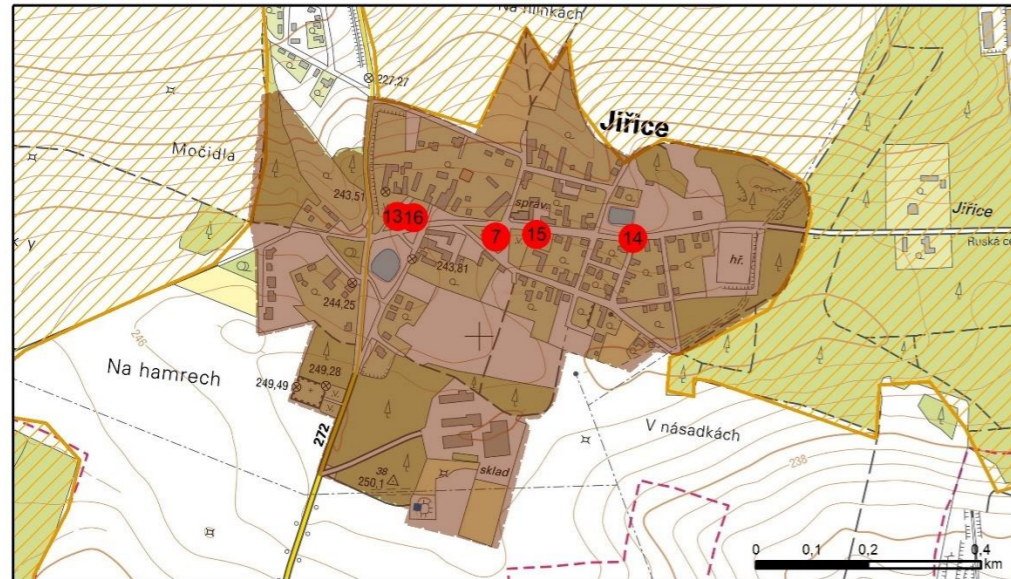
učinila ZŠ T. G. Masaryka Milovice ve svém projektu „Historii je třeba znát aneb památky zaniklé obce Mladá“ (ZŠ Milovice ©2024). Pro řadu lidí je toto místo zajímavé, okouzující a dá se říci, že v sobě ukrývá genius loci (duch místa) (Kupka, 2010).

Do jevu č. 13a ÚAP – architektonicky nebo urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb je zcela jistě vhodné navrhnout Rakouský tábor, který rekonstrukcí jednotlivých bytových domů ztrácí svůj ucelený ráz kasárenských budov z bílo-červených cihel vystavěných rakousko-uherskou armádou v době před první světovou válkou. Rakouský tábor s ohledem na jeho neslavnou minulost (zajatecký tábor) působí velice poklidným a příjemným dojmem, bohužel většina soukromých developerů již původní ráz nezachovává. Jednotlivé rekonstrukce domy mění do podoby zvýšených pater a barevných fasád, celý tábor tak ztrácí svou osobitost. Rakouský tábor lze považovat jako architektonicky cenný soubor staveb nezapsaný v Ústředním seznamu kulturních památek. V těsné blízkosti Rakouského tábora je i Mezinárodní vojenský hřbitov, který představuje pietní místo, kde je pochováno více jak 6 000 vojáků převážně z první světové války, kteří prošli zajateckým táborem. Pochovaní jsou zde Rusové, Turci, Poláci, Češi, Rakušané, Maďaři, Srbové, Lotyšci, Litevci, ale hlavně Italové, proto se mu přezdívá Italský hřbitov (Město Milovice ©2023c). Tento hřbitov je vhodné začlenit rovněž do jevu 13a ÚAP jako historicky významnou stavbu společně s trafostanicí nacházející se rovněž v Rakouském táboře. Do jevu ÚAP č. 13a – historicky významná stavba by bylo vhodné doplnění i reliktní vojenského využití na území bývalého vojenského výcvikového prostoru. Konkrétně je vhodné zařadit tyto objekty: Mordovou rokli – vojenský objekt V-521, Kozí Hřbety – bývalé skladiště vojenské munice, které se skládá z areálu o 11 objektech a z toho 3 dvouodřových zodolněných skladovacích objektů, 3 zděných objektů, 3 skladovacích kobek, strážnice a požární nádrže. Dalším vhodným objektem je areál radiové stanice v Jiřicích. Areálu dominuje rozsáhlý podpovrchový objekt typu Granit 3 o 2 podlažích. V neposlední řadě to jsou i německé střelecké pozorovatelný v Jiřicích a Pod Benáteckým vrchem. Dva nefunkční vodojemy z doby pobytu sovětské armády v Milovicích působí tajemně, jejich začlenění do jevu 13a by bylo jistě žádoucí i z řad veřejnosti.

ORP Lysá nad Labem pro celé své území, do kterého jsou začleněny i Milovice, v roce 2020 zadala aktualizaci ÚAP s názvem *5. úplná aktualizace územně analytických podkladů, Správní obvod s rozšířenou působností Lysá nad Labem* (T – mapy, 2020). Bývalé vojenské cvičiště je již zahrnuto do ÚAP – jevu č. 17a Krajinný ráz Benátecký Vrch a dále zařazené do systému NATURA 2000, v roce 2020 i jako Národní přírodní památka Mladá pro travinné, křovinné ekosystémy luk a pastvin, suchých trávníků, trávníků písčin a mělkých půd, nížinných až horských vřesovišť, lesní ekosystémy dubohabřin, acidofilních doubrav, biotopy vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů (AOPK ČR ©2024), což je dostačující a není potřeba ani vymezovat jev č. 17b – krajiny a krajinné okrsky.

Z hlediska ochrany státní památkové péče by bylo vhodné vymezit ochranu trafostanici z dvacátých let 20. století v městské části Mladá v Rakouském táboře v Milovicích jako kulturní památku pro svůj unikátní vzhled. Stavba tohoto druhu je v bývalém vojenském prostoru zachována jen jedna. Návrh další kulturní památky je v Jiřicích, konkrétně se jedná o kapličku na návsi z roku 1818. Ostatní cenné památky jsou již v katalogu evidovány jako kulturní památka nebo jsou v katalogu uvedeny, ale kulturní památkou nejsou a není nezbytné, aby došlo ke změně.

Ostatní znaky historické kulturní krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá

- platanová alej
- tůně Josefov
- přírodní rezervace
- Národní přírodní památka
- vymezený celek HiKK
- vymezený prostor ostatních znaků HiKK
- BVVP Milovice – Mladá
- ostatní znaky

- 1 dřevěný kříž
- 2 památník věnovaný Benátecké Vrutici
- 3 památník věnovaný vystěhovaným občanům
- 4 památník padlým obětem první světové války
- 5 Základní škola Pionýrů
- 6 památník osvobození
- 7 dva památníky obětem války a vystěhování
- 8 památník ul. Mírová
- 9 kulturní dům s divadlem
- 10 budova obecního úřadu
- 11 kamenný kříž
- 12 kameny zmizelých
- 13 zvonička
- 14 kaplička
- 15 památník věnovaný vystěhovaným občanům
- 16 pamětné kříž u zvoničky
- 17 topol černý
- 18 brána usedlosti
- 19 mostek
- 20 socha sv. Antonína

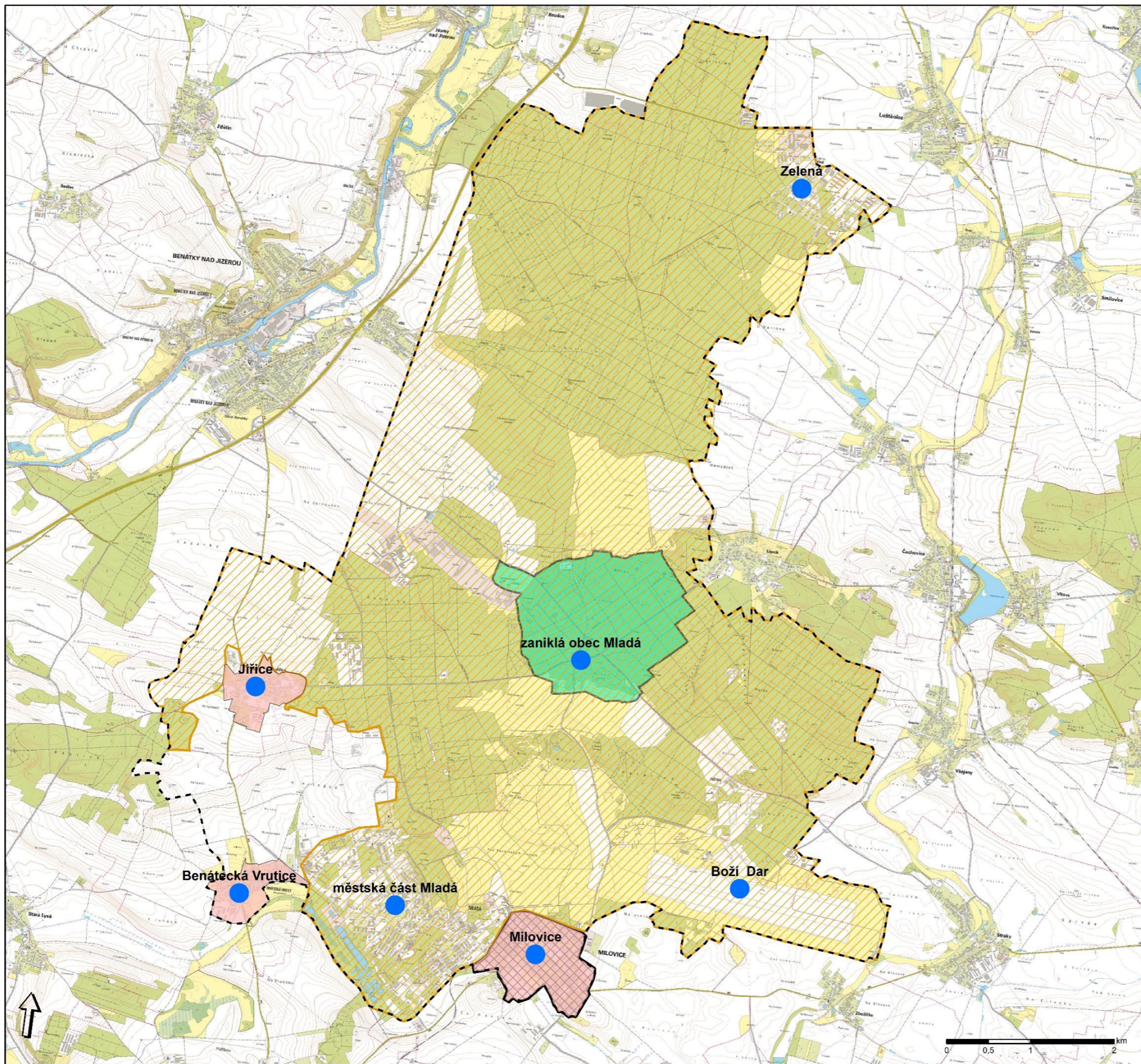
ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA
V PRAZE

Krajina bývalého vojenského prostoru
Milovice – Mladá

Ostatní znaky historické kulturní krajiny
Zpracovala: Bc. Petra Košátková

Datum: leden 2024 ČÚZK © Mapa č. 3

Mapa 3 Ostatní znaky historické kulturní krajiny.

**Celek historické kulturní krajiny
bývalého vojenského
výcvikového prostoru
Milovice – Mladá**

Jednotka historické kulturní krajiny
č. 1: Krajina bývalého
vojenského výcvikového prostoru
Milovice – Mladá

Jednotka historické kulturní krajiny
č. 2: Krajina zaniklé
obce Mladá

Ostatní znaky
historické kulturní krajiny

- názvy území
- vymezený celek HiKK
- území ostatních znaků HiKK
- Jednotka HiKK č. 1
- Milovice - území náhradní výstavby
- Jednotka HiKK č. 2

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE		
Krajina bývalého vojenského prostoru Milovice – Mladá		
Vymezený celek historické kulturní krajiny		
Zpracovala: Bc. Petra Košátková		
Datum: leden 2024	ČÚZK ©	Mapa č. 4

Mapa 4 Celek historické kulturní krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.

Obrázky:

Obrázek 120 Kaplička sv. Jana Nepomuckého Benátecká Vrutice.

Obrázek 121 Socha sv. Antonína Paduánského z roku 1930 (Archiv SOkA Nymburk, 2023).

Obrázek 122 Originál sochy sv. Antonína Paduánského v atriu radnice v Milovicích.

Obrázek 123 Kopie sochy sv. Antonína Paduánského na původním místě originálu.

Obrázek 124 Kamenný mostek v Benátecké Vrutici.

Obrázek 125 Památník obětem první světové války v Benátecké Vrutici.

Obrázek 126 Památník osvobození v ulici 5. května v Milovicích.

Obrázek 127 Památník věnován obětem 1. světové války Milovice.

Obrázek 128 Památník nuceného vystěhování z Benátecké Vrutice v době 2. světové války.

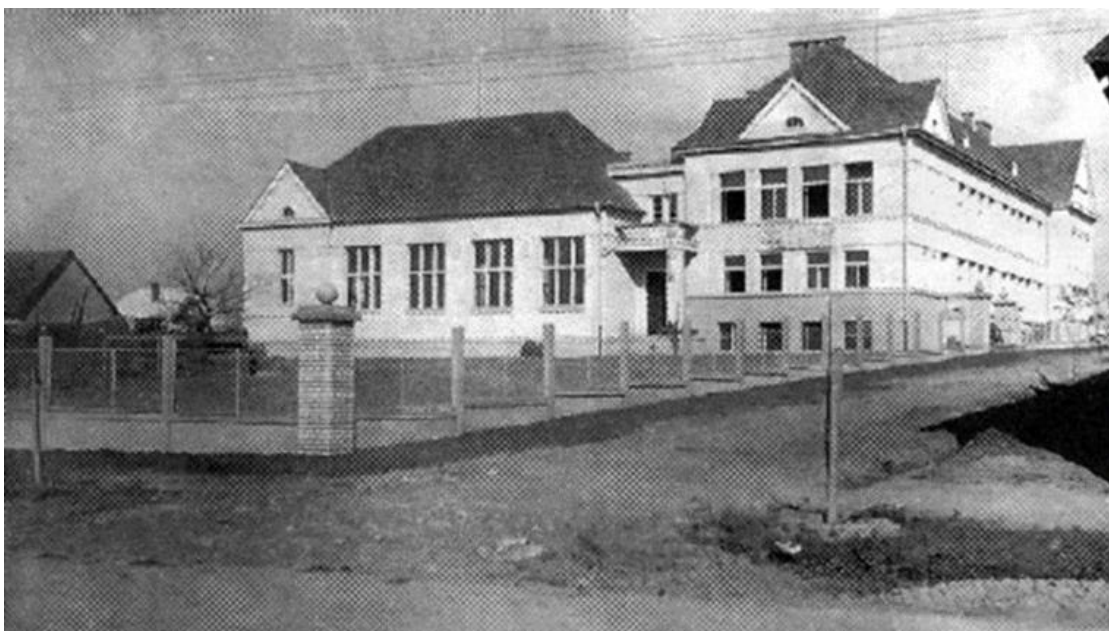
Obrázek 129 Obecná škola v Milovicích byla postavena v roce 1860 (Archiv SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 130 Přestavěná škola sloužila jako obecní úřad.

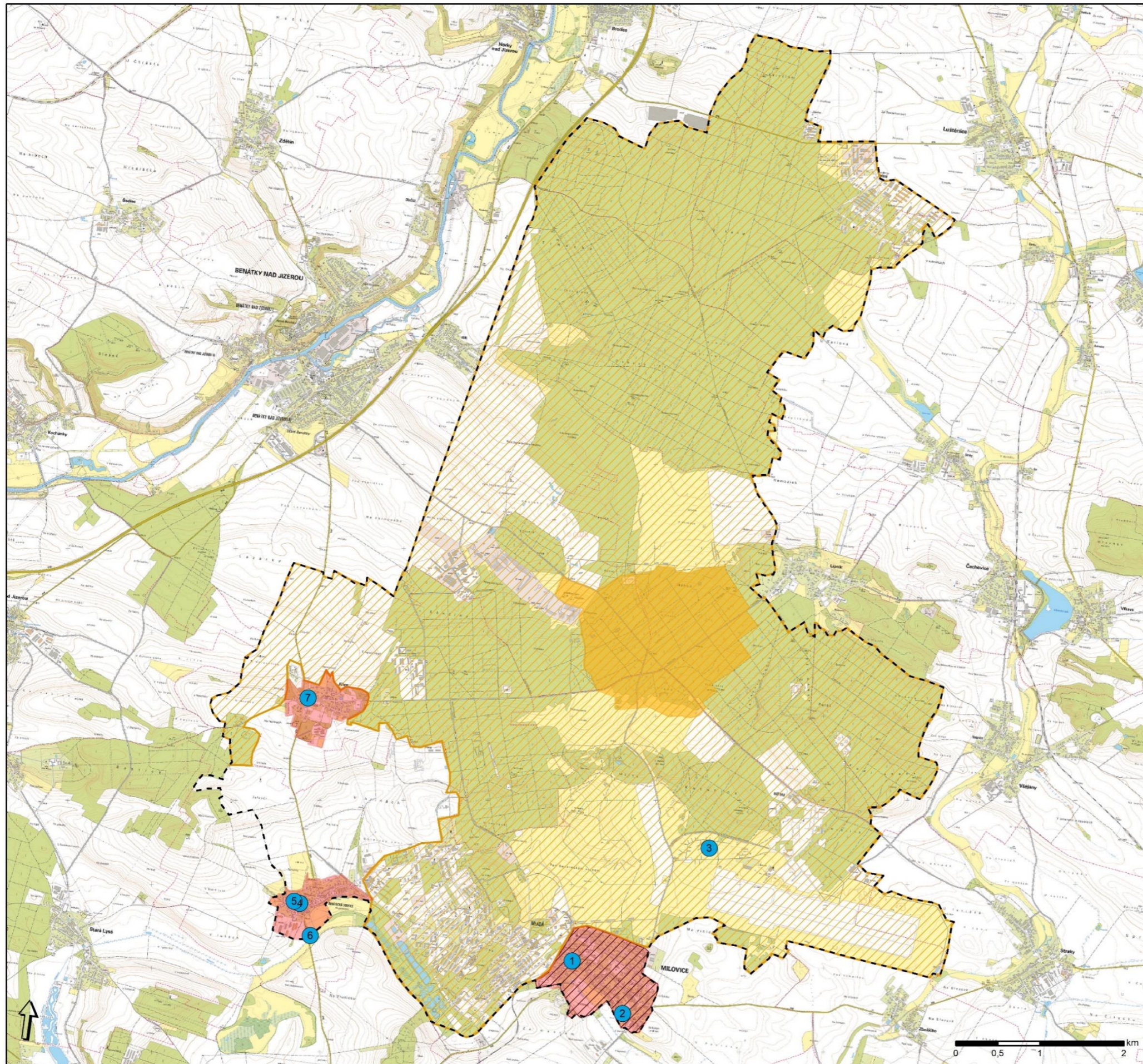
Obrázek 131 Stavba nové školy v ulici Pionýrů, 1930 (Archiv SOKA Nymburk, 2023).

Obrázek 132 Škola v ulici Pionýrů byla slavnostně otevřena, 1931 (Archiv SOkA Nymburk, 2023).

Obrázek 133 Budova ZŠ T.G.M. v ulici Pionýrů.

**Překryv celku:
"Krajina bývalého
vojenského výcvikového prostoru
Milovice – Mladá"
se stávající památkovou ochranou**

Celek: Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá

- Jednotka HiKK č. 1:
Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá

- Jednotka HiKK č. 2:
Krajina zaniklé obce Mladá

- Ostatní znaky
historické kulturní krajiny

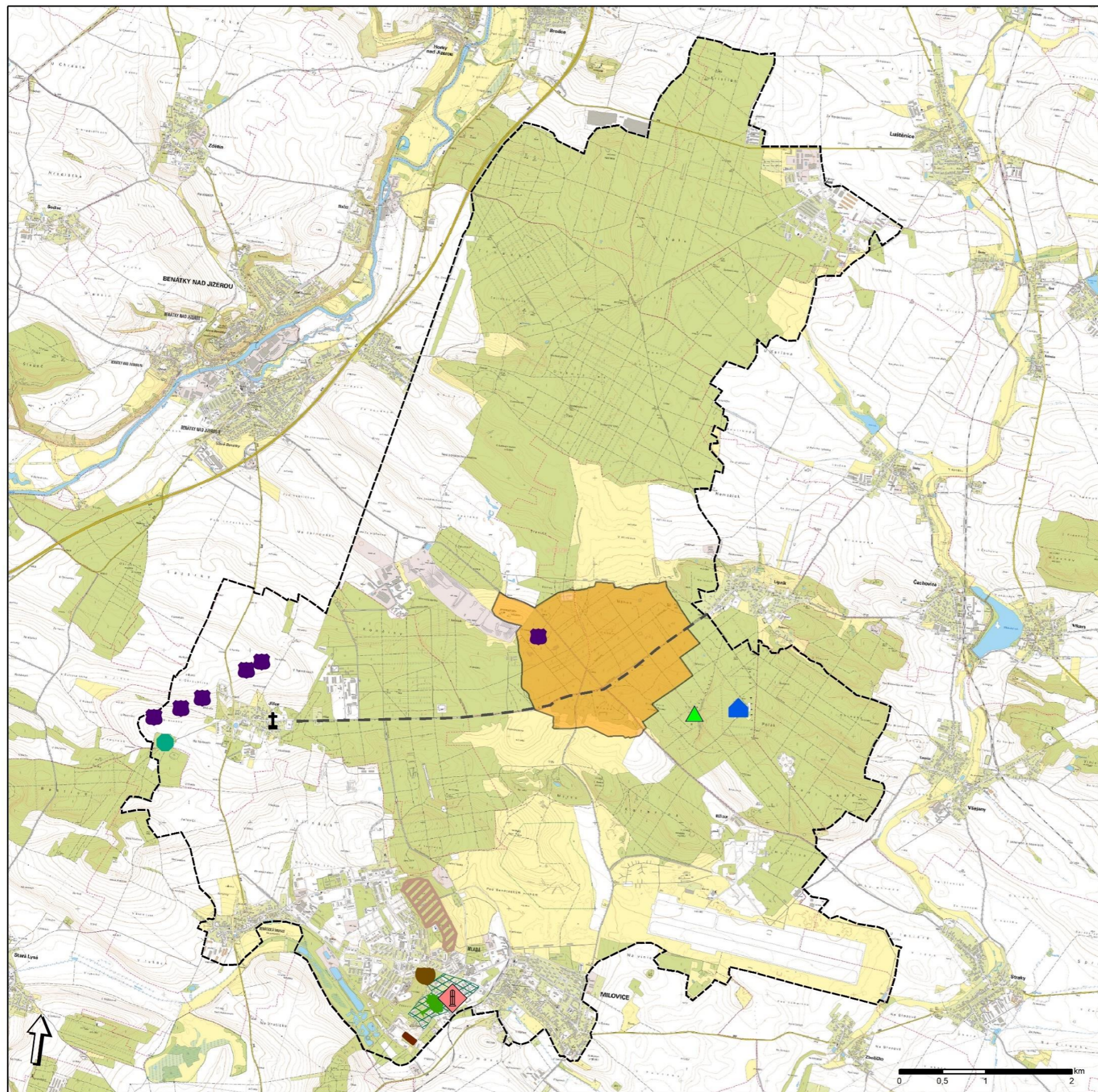
- ⬜ vymezený celek HiKK
- ▨ jednotka č. 1
- ▨ jednotka č. 2
- ▨ jednotka č. 2: území náhradní výstavby za zrušenou obec Mladá
- ▨ území ostatních znaků HiKK
- kulturní památka

- 1 kostel sv. Kateřiny Alexandrijské – č. ÚSKP 100399
- 2 socha sv. Antonína Paduánského – č. ÚSKP 28464/2-1884
- 3 hangár č. 12 (na vratech 10) – ÚSKP 105254
- 4 kaple sv. Jana Nepomuckého – č. ÚSKP 22461/2-3134
- 5 brána usedlosti čp. 22 – č. ÚSKP 104837
- 6 mostek – č. ÚSKP 104273
- 7 zvonice – č. ÚSKP 16049/2-1830

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE		
Krajina bývalého vojenského prostoru Milovice – Mladá		
Stávající památková ochrana		
Zpracovala: Bc. Petra Košátková		
Datum: leden 2024	ČÚZK ©	Mapa č. 5

Mapa 5 Překryv celku: "Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá" se stávající památkovou ochranou.

Návrh na doplnění územně analytických podkladů a ochrany státní památkové péče

Jev č. 11 Urbanistické a krajinné hodnoty

- Ruská cesta
- platanová alej
- Lesopark Lišky
- intravilán zaniklé obce Mladá

Jev č. 13 Architektonicky nebo urbanisticky cenné stavby nebo soubory staveb, historicky významné stavby, místa nebo soubory staveb

- německá střelecká pozorovatelna
- vodojem
- radiová stanice Jiřice
- Kozí Hřbety
- Mordová rokle
- trafostanice
- Mezinárodní vojenský hřbitov
- Rakouský tábor

Návrh ochrany státní památkové péče

Trafostanice je navržena do jevu č. 13
ÚAP i ochrany státní památkové péče

kaplička

vymezený celek HIKK

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE		
Krajina bývalého vojenského prostoru Milovice – Mladá		
Návrh na doplnění územně analytických podkladů a ochrany státní památkové péče		
Zpracovala: Bc. Petra Košátková		
Datum: leden 2024	ČÚZK ©	Mapa č. 6

Mapa 6 Návrh na doplnění územně analytických podkladů.

Seznam zdrojů použitých v tabulce č. 4

- Adamec V., 2018: Benátecká Vrutice střed obce. Pomník obětem 1. světové války. Zpráva z vizuálního restaurátorského průzkumu a restaurátorský záměr, 3 s.
- Adamec V., 2020: Benátecká Vrutice Kaplička se sochou sv. Jana Nepomuckého. Restaurování kovaných vrátek a schodiště kapličky, Restaurátorská zpráva, 6 s.
- Adamec V., 2012: Milovice v parku při silnici na Lysou nad Labem, Pomník obětem 1. světové války, 4 s.
- AOPK, ©2023: Maloplošná zvláště chráněné území (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?SHOW_ONE=1&ID=14997>.
- Česká krajina, ©2023: Přírodní rezervace Milovice (online) [cit.2023.12.05.], dostupné z <<https://www.ceska-krajina.cz/rezervace/>>.
- Česká stopa, ©2023: Stránský M., Jiřice (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://ceskastopa.webnode.cz/okres/nymburk/jirice/>>.
- Korbelová T., 2021: Záměr restaurování kříže a rozpočet prací. Město Milovice, Kamenný kříž u hřbitova ul. Zahradní, 5 s.
- Památné stromy, ©2023: Topol černý v Benátecké Vrutici(online) [cit.2023.10.20.], dostupné z <https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/pstromy/index.php?SHOW_ONE=1&ID=13933>.
- Přátelé a rodáci Milovic o.s., ©2023: Vojáček J., Stará škola (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <http://www.pratele-milovic.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=100&Itemid=77>.
- Městská knihovna v Milovicích, 2023: Obecní kronika Benátecká Vrutice z let 1922–1947.
- Město Milovice, ©2023: Tůně Josefov (online) [cit.2023.10.20.], dostupné z <https://mesto-milovice.cz/assets/File.ashx?id_org=9519&id_dokumenty=9182>.
- Město Milovice, ©2023: Platanová alej (online) [cit.2023.10.20.], dostupné z <<https://mesto-milovice.cz/platanova-alej/d-9378>>.
- Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog, socha sv. Antonína Paduanského (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-antonina-paduanskeho-2150765>>.

Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog, Brána usedlosti čp 22 (online) [cit.2023.10.20.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/brana-usedlosti-cp-22-14260064>>.

Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog (online) [cit.2023.10.20.], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/kulturni-dum-s-divadlem-11118078>>.

Národní památkový ústav, ©2023: Památkový katalog, Zvonička (online) [cit.2023.10.20.], dostupné z <<https://www.pamatkovykatalog.cz/zvonicka-14260828>>.

Technik J., 2023: Základní stavebně – historický průzkum, 11 s.

Turský J., Eliášová J., Chalupa H., 2009: Restaurátorská zpráva. Restaurování sochy sv. Antonína Paduánského v Milovicích a vytvoření její kopie, 4 s.

Seznam obrázků:

Obrázek 120 Kaplička sv. Jana Nepomuckého Benátecká Vrutice.....	111
Obrázek 121 Socha sv. Antonína Paduánského (Archiv SokA Nymburk, Inventární číslo 213, 1930-1940, Fotoalbum obce Milovice II (101 fotografií), 2023).....	111
Obrázek 122 Originál sochy sv. Antonína Paduánského v atriu radnice v Milovicích.....	112
Obrázek 123 Kopie sochy sv. Antonína Paduánského na původním místě originálu.....	112
Obrázek 124 Kamenný mostek v Benátecké Vrutici.....	112
Obrázek 125 Památník obětem první světové války v Benátecké Vrutici.....	113
Obrázek 126 Památník osvobození v ulici 5. května v Milovicích.....	113
Obrázek 127 Památník věnován obětem 1. světové války Milovice.....	113
Obrázek 128 Památník nuceného vystěhování z Benátecké Vrutice v době 2. světové války.....	113
Obrázek 129 Obecná škola v Milovicích byla postavena v roce 1860 (Archiv SokA Nymburk, Inventární číslo 213, 1930-1940, Fotoalbum obce Milovice II (101 fotografií), 2023).....	114
Obrázek 130 Přestavěná škola sloužila jako obecní úřad.....	114
Obrázek 131 Stavba nové školy v ulici Pionýrů cca z roku 1930 (Archiv SokA Nymburk, Inventární číslo 213, 1930-1940, Fotoalbum obce Milovice II (101 fotografií), 2023).....	114
Obrázek 132 Škola v ulici Pionýrů byla slavnostně otevřena v roce 1931 (Archiv SokA Nymburk, Inventární číslo 213, 1930-1940, Fotoalbum obce Milovice II (101 fotografií), 2023).....	115
Obrázek 133 Budova ZŠ T.G.M. v ulici Pionýrů.....	115

8 Diskuse

Vývoj historické kulturní krajiny v bývalém vojenském výcvikovém prostoru Milovice – Mladá v průběhu posledních 120 let byl v celé historii největší. Z původní zemědělské oblasti v krátké době vznikl vojenský újezd a došlo ke zrušení obce Mladá, z krajiny zemědělské vznikla krajina militární (Loudilová, 1993). Následoval rozvoj kasáren a mnoha vojenských objektů včetně letiště. V červnu roku 1991 odešel poslední sovětský voják z újezdu, a ještě ve stejném roce byl újezd zrušen (Řehounek, 2006). Po několika letech vyčištění vojenského prostoru od nevybuchlé munice a ekologických zátěží se opět začala krajina měnit, hlavně v městské části Mladá. Většina starých a zchátralých budov byla buď rekonstruována nebo odstraněna.

O bývalém vojenském výcvikovém prostoru Milovice – Mladá vzniklo již několik bakalářských a diplomových prací, řada z nich se věnuje obnově území nebo vojenským brownfieldům (Korýdková, 2021; Trpišovská, 2013). Blahová (2016) popisuje historický vývoj BVVP a dále se zabývá i památkami v okolních vesnicích a městě Lysé nad Labem, popisuje památky, které jsou již vyhlášené, ale na rozdíl od této práce již žádné nové nenavrhuje.

Důležitým krokem pro možný rozvoj území je identifikace cenných území harmonicky dochovaných krajinných celků s určením jejich památkové hodnoty a návrhem ÚAP nebo památkové ochrany. Je žádoucí pečovat nejenom o území, která jsou již pod ochranou památkového zákona, ale i o území, která se nachází mimo tuto ochranu (Kuča a kol., 2020). Nedostatečné zařídění a hodnocení historické kulturní krajiny není jen problémem České republiky a zemí Evropské unie (Romportl a kol., 2013), na obdobný problém upozorňuje i Ursu (2022) v Moldavské republice. Historické kulturní památky nazývá dědictvím společnosti, které rozvíjí kontinuitu generacím, vlastenecké vzdělání a národní hrdost. V analýze se věnuje mezinárodní a národní legislativě a její účinnosti.

První zmínky klasifikace České republiky se začaly objevovat již v sedmdesátých letech 20. století, bohužel nebyly dostačující. Snahy uceleného hodnocení krajiny byly realizovány i na Evropské úrovni v rámci EU. Na základě *Úmluvy Rady Evropy o krajině* vznikla certifikovaná *Typologie historické kulturní krajiny České republiky*, která je zaměřená na vymezení typů kulturně historických hodnot území, kterou zpracovali Ehrlich a kol. (2020). Podrobně zpracovaných typologií je prozatím z důvodu poměrně mladé metodiky málo, proto by bylo vhodné

její rozšíření na celé území České republiky s vytvořením národní typologie historické kulturní krajiny v souladu s *Úmluvou Rady Evropy o krajině* (Úmluva Rady Evropy o krajině, ©2000).

Například Kuča a kol. (2020) zpracovali názornou rozsáhlou publikaci, ve které ke každému typu historické kulturní krajiny z celkově 34 typů vybrali území, které tento typ nejlépe představuje. Zástupcem typu č. 27: Krajina vojenských prostor, byl shodně s touto diplomovou prací vybrán vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá. Tento újezd byl zvolen pro svou dlouhou vojenskou historii reliktního území, i přestože dochází k jeho dynamickému rozvoji a většina objektů byla již zrekonstruována nebo zdemolována. Stále je možné nalézt značné množství objektů mnoha druhů, komunikací a terénního reliéfu, které svou koncentrací a typologickou pestrostí představují ukázkovou militární krajinu. Na rozdíl od Kučy a kol. (2020) tato diplomová práce je rozšířena o návrhy jevů Územně analytických podkladů a státní památkové péče vhodných pro územní plánování a další návrhy ochrany historické kulturní krajiny (IWÚP ©2023), které jsou v této práci vymezeny.

I Bártová (2023) analyzovala typologii Krajiny bývalého vojenského prostoru Brdy ve své diplomové práci. Shodně s touto diplomovou prací vyhledala dochované znaky Krajiny vojenských prostorů a Krajiny vysídlených obcí s návrhem územně analytických podkladů. Na rozdíl od Milovic toto území ještě neprošlo rozsáhlou rekonstrukcí a na území bývalého vojenského újezdu Brdy se nachází CHKO. Je velice zajímavé porovnání vývoje obou území, jejichž historie byla totožná s odlišným současným stavem. Dá se predikovat, že velký vliv na vývoj krajiny má jeho umístění a poloha. V blízkosti velkých měst a dostatku pracovních příležitostí dochází k rychlé urbanizaci a v oblasti malého zájmu o bydlení a nedostatku pracovních míst se spíše rozvíjí příroda a její ochrana.

Tento názor zastává i Tomek (2017), kdy podobný osud jako Brdy potkal i bývalý vojenský újezd Ralsko, jehož rozvoj je limitován nedostatkem pracovních příležitostí. Výhodou Milovic je jeho již zmíněná poloha s přímým vlakovým spojením do Prahy a zájmem mladých rodin o bydlení v přírodě. V Ralsku vidí Tomek (2017) budoucnost v podobě místní přírody, byla vybudována přírodní rezervace pro vzácná zvířata a geopark. Tento názor zastává i Honců (2010), který popisuje ve své publikaci 11 vyhlášených maloplošných chráněných území v prostoru bývalého vojenského cvičiště Ralsko. Oproti tomu v Milovicích bylo vyhlášeno jen jedno

maloplošné chráněné území – Národní přírodní památka Mladá na území bývalého vojenského cvičiště o rozloze 1 244 ha a Evropsky významná lokalita (AOPK ČR ©2024). Na základě srovnávací analýzy vojenských újezdů Brdy, Ralsko a Milovice – Mladá, je zřejmé, že území BVVP Milovice – Mladá prošlo celkovou revitalizací, ale částečně s opomíjenou ochranou přírody. Město Milovice bylo v minulosti prezentováno jako město v zeleni, ale vlivem revitalizací budov a areálů zeleň postupně ubývá. Bylo by proto žádoucí se zaměřit více na ochranu a podporu přírody. Vhodným návrhem může být např. vyhlášení přírodního parku na základě vymezeného krajinného rázu 1. Benátecký vrch, 1.13 Mladá (T – mapy, 2020). Důvodem tohoto návrhu je území největšího rozvoje, ke kterému dochází v Mladé. Konkrétně se jedná o převážně dubový lesopark V Liškách a Pod Liškami, jehož území je cenné výskytem chráněných rostlin a živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb.

Vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá byl nejstarší v historii vojenských újezdů. Z důvodu potřeby výcviku vojenské armády byly později zakládány i další cvičiště, jako například Březina, Prameny, Boletice, Hradiště, Dobrá Voda, nejvíce jich bylo založeno bezprostředně po skončení druhé světové války. Podobně jako obec Mladá byla zrušena i řada jiných obcí, např. při zakládání VVP Libavá se jednalo o 24 lokalit, jak uvádí Glonek (2006). Při zakládání VVP Prameny bylo zničeno přes dva tisíce objektů, pět kostelů a tři hřbitovy (Tomíček, 2006). Po prostudování historie těchto dvou vojenských výcvikových prostorů se dá konstatovat, že tehdejší ministerstvo války rakousko-uherské monarchie vybralo nejlepší možné území pro založení vojenského újezdu Milovice – Mladá, protože byla zrušena jen jedna obec a to Mladá.

9 Závěr a přínos práce

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zhodnocení území bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá podle certifikované metodiky Ehrlich a kol. (2020) *Typologie historické kulturní krajiny České republiky*. Území BVVP bylo vymezeno typem č. 27: Krajina vojenských prostorů a v důsledku zrušení obce Mladá i typem č. 30: Krajina vysídlených území. Při zpracování této práce byla analyzována potřeba rozšíření jednotek i o ostatní znaky, které do celku krajiny patří, ale nedají se zařadit ani do jedné z předešlých jednotek. Dále byly identifikovány objekty s památkovou ochranou.

Na první pohled se může zdát, že bývalý vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá prošel celkovou revitalizací a památek připomínající vojenskou historii již mnoho není. Bližším terénním průzkumem však bylo zjištěno, že tato krajina bude s vojenskou historií spojena ještě mnoho let. Je žádoucí, aby jednotlivé objekty připomínající vojenskou minulost byly nadále uchovávány pro další generace, proto je vhodné začlenění navržených územně analytických podkladů do územního plánu, regulačních plánů a územních studií s návrhem objektů na ochranu státní památkovou péčí.

Nejvíce objektů bylo identifikováno v lesích mimo městskou zástavbu v okolí cvičiště v různých stupních rozpadu. Majoritní podíl objektů staticky narušených se nachází v části Zelená, kde již ochrana není možná, naopak objekty, jako například Mordová rokle a Kozí hřbety jsou názornou ukázkou vojenské minulosti, o které se dobrovolně starají vojenské kluby a přátelé vojenské historie. S jejichž přispěním jsou tyto objekty hodnotnou ukázkou vojenské minulosti. Městská část Boží Dar na svůj rozvoj a další využití území stále čeká. V období pobytu sovětské armády zde bylo vystavěno více než 350 objektů, které byly po odchodu sovětské armády zdemolovány a zůstaly zde jen čtyři rekonstruované domy a letiště, které má jen částečné využití.

Oproti tomu znaků připomínající zaniklou obec Mladá již mnoho není, proto je vhodné udržovat památku na zaniklou obec v povědomí lidí v podobě obnovování kříže v místě bývalého kostela, informačními tabulemi a například prostřednictvím Vojenského muzea v Milovicích, které představuje historii vojenského výcvikového

prostoru od jeho založení až po odchod sovětské armády, včetně zrušené obce Mladá. V muzeu je i sbírka mozaik, které byly převezeny ze demolovaných, či rekonstruovaných objektů.

Přínosem této diplomové práce může být zmapování jednotlivých znaků historické kulturní krajiny na území bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá v souladu s metodikou *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* (Ehrlich a kol., 2020) a její následné použití do celorepublikové typologie, dále osobní zkušenost autorky o možné aplikovatelnosti metodiky v praxi. Výsledky této diplomové práce rovněž mohou být hodnotným výstupem pro orgány památkové péče, orgány životního prostředí a celkově státní správu, ale i samosprávu města Milovice, zájmové subjekty a širokou veřejnost. Každý občan by se měl zajímat v jakém prostředí žije, získat k němu vztah a naučit se ho chránit.

10 Přehled literatury a použitých zdrojů

Odborné zdroje

Zdroje použité pro charakteristiku jednotlivých typologií jsou uvedeny na konci textu každé vymezené jednotky typologie historické kulturní krajiny zvlášť zpracované v souladu s metodikou od autorů Ehrlich a kol., (2020).

Albert K., 2020: Introducing historical landscape in the cultural heritage conservation through the example of the Tokaj wine region in Hungary. *AUC Geographica* 55 (1). 112–122.

Anderlová J., 2001: Region Nymburk. Města a obce. Tiskárna Petr Pošík, Poděbrady, 197 s.

Bártová D., 2023: Krajina bývalého vojenského prostoru Brdy. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, 116 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. UIS ČZU v Praze.

Bastian O., Steinhardt U., 2002: *Development and Perspectives of Landscape Ecology*. Dordrecht, Kluwer academic Publishers, 498 s.

Bašeová O., Vošahlík A. Nepublikovaný rukopis citovaný v Novák, (2017).

Balatka B. a kol., 1975: Typologické třídění reliéfu ČSR. Sborník Československé společnosti zeměpisné 80. 177–183.

Balatka B., Czudek T., Demek J., Sládek J., 1973: Regionální členění reliéfu ČSR. Sborník československé společnosti zeměpisné, Praha, 78, č. 2. 81–85.

Beneš M., Beneš J., Bradáč M., Svoboda T., Ráboň M., 1999: Cvičné objekty v ženíjním zkušebním dvoře Milovice. Fortsborník č. 6. 7–14.

Bičík I., 2004: Long term changes in land use of the Czech Republic territory. *Životné prostredie*, 38. 81–85.

Bičík I., 2010: Vývoj využití ploch v Česku. Česká geografická společnost, Praha, 250 s.

Blahová V., 2016: Historie bývalého vojenského prostoru Milovice a památek v okolních obcích. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Historický ústav, 81 s. (bakalářská práce). „nepublikováno“. Dep. Theses.cz v Praze.

Blažek P., Jech K., Kubálek M., 2010: Akce „K“. Vyhledání sedláků a jejich rodin z událostí v padesátých letech. Praha, Pulchra, 636 s.

Blažek P., Kubálek M., (eds.), 2008: Kolektivizace venkova v Československu 1948–1960 a střeoevropské souvislosti. Dokořán, Praha, 360 s.

Bobek H., Shmithüsen J., 1949: Die Landschaft im logischen System der Geographie. Erdkunde 3. 112–118.

Boucníková E., Kučera T., 2005: How natural and cultural aspects influence land cover changes in the Czech Republic. Ekológia 24. 69–82.

Brožová K., Dlouhá J., Fereš J., Horatius D., Jungvirtová E., Kovář J., Kubelka F., Kulich J., Matoušková L., Mertl J., Milatová M., Nosková B., Podhajska Z., Pokorný J., Sůsa J., Volaufová L., Vrtišková L., Zeman J., 2008: Hospodářství a životní prostředí v České republice po roce 1989. CENIA, česká informační agentura životního prostředí, Praha, 190 s.

Brůna V., Křováková K., 2006: Interpretation of stable cadastre maps for landscape ecology purposes. ReserchGate. 1–10.

Bunce R. G. H., Barr C. J., Clarke R. T., Howard D. C., Lane A., M., J., 1996: Land Classification for Strategic Ecological Survey. Journal of Environmental Management, 47. 37–60.

Capelo S., Barata F.T., Mascarenhas J.M., 2011: Why are Cultural Landscapes of Various Values? Thinking About Heritage Landscape Evolution and Monitoring Tool. Journal of Landscape Ecology, 4, 1. 5–17.

Cílek V., 2005: Krajiny vnitřní a vnější. Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablečného štrúdlu a také o tom, proč ležeme na rozhledny. Nakladatelství Dokořán, Praha, 269 s.

Cílek V., Dreslerová D., Hájek P., Pokorný P., Sádlo J., 2005: Krajina a revoluce: Významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí, Malá Skála, Praha, 256 s.

Cílek V., Loužek V., Mudra P., Kubíková J., Špryňar P., Čtverák V., Schmelzová R., Obermajer J., Kubík M., Gremlica T., Daněček V., Žák V., 2011: Obraz dějin. Dokořán, Praha, 310 s.

- Čada V., Vichrová M., 2007: Rukopisné mapy Jana Kryštofa Müllera. *Kartografické listy*, 17, 7. 21–30.
- Čapková V., Tatarová P., 2004: Milovice aneb 100 let od založení vojenského cvičiště. *Muzeum Milovicka*, 94 s.
- Černá M., 2021: Sovětská armáda a česká společnost 1968–1991. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., 372 s.
- Černý E., 1979: Zaniklé středověké osady a jejich plužiny. *Academia*, Praha, 167 s.
- David J., ed., 2016: *Toponyma: Kulturní dědictví a paměť měst*. Ostravská univerzita, Ostrava, 240 s.
- Demek J., Mackovčín P., Balatka B., Buček A., Cibulková P., Culek M., Čermák P., Dobiáš D., Havlíček M., Hradek M., Kirchner K., Lacina J., Pánek T., Slavík P., Vašátko J., 2006: *Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČR*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Brno, 580 s.
- Drápala M., Podhrázský Z., Stachoň Z., Tajovská K., 2005: *Multimediální učebnice Dějin kartografie*. Geografický ústav PřF MU, Brno.
- Dreslerová D., Sádlo J., 2000: The Forest as a Component of the Prehistoric Cultural landscape, *ARLII*. 330–346.
- Ehrlich M., Kuča K., Kučová V., Pacáková B., Pavlátová M., Salašová A., Šantrůčková M., Vorel I., Weber M., 2020: *Typologie historické kulturní krajiny České republiky*. Národní památkový ústav, České Budějovice, 170 s.
- Ellenberg H., 2009: *Vegetation Ecology of Central Europe*. Cambridge University Press, Cambridge, 756 s.
- Fejtl M., 2021: *Sovětské Milovice očima pamětníků*. Školní projekt ZŠ Juventa Milovice, 24 s.
- Fňukalová E., Romportl D., 2014: A typology of natural landscapes of Central Europe. *AUC Geographica*, 49, 2. 57–63.
- Forman T.T., Godron M., 1993: *Krajinná ekologie*. Academia, Praha, 583 s.
- Griot Ch., 2016: *Course of Landscape Architecture*. Thames & Hudson, Londýn, 352 s.

- Gojda M., 2000: Archeologie krajiny. Vývoj archetypu kulturní krajiny. Academia, Praha, 238 s.
- Glonek J., 2007: Zaniklé obce, Vojenského újezdu Libavá. Společnost přátel Poodří, Ostrava, 294 s.
- Hadač E., 1982: Krajina a lidé. Academia, Praha, 156 s.
- Hájek P., 2019: Česká krajina a baroko. Urbanismus českého baroka na příkladu města Jičína a jeho okolí. Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně, Jičín, 67 s.
- Head L., 2012: Conceptualising the Human in cultural landscapes and resilience thinking. In: Plieninger T., Bieling C. (eds.): Resilience and the Cultural Landscape: Understanding and Managing Change in human-shaped Environments. Cambridge University Press, New York. 65–76.
- Honců M., 1998: Sborník České geografické společnosti, 103 (3), 156–170.
- Horký J., Vorel I., 1980: Tvorba krajiny. ČVUT, Praha, 211 s.
- Hronovská Štrébllová K., Kupka J., 2013: Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel. Vysoké učení technické v Praze, Praha, 132.
- Hurt R., 1960: Dějiny rybníkářství na Moravě a ve Slezsku I. Krajské nakladatelství, Opava, 274 s.
- Huyghe R., 1970: Umění renesance a baroku. Odeon, Praha, 475 s.
- Chmelová Pavelková R., Netopil P., 2007: Historické letecké snímky v geografickém významu – problémy při jejich zpracování a možná řešení. *Miscellanea Geographica* 13. 129–136.
- Chrastina P., 2009: Vývoj využívania krajiny Trenčianskej kotliny a jej horskej obruby. Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra, 285 s.
- Chrastina P., Trojan J., Olah B., Brůna V., Valášek P., 2016: Modeling historical forest development on the profiles of cultural-landscape layers. STEF 92 Technology Ltd. 147–154.
- Chuman T., Romportl D., 2010: Multivariate classification analysis of cultural landscapes. An example from the Czech Republic. *Landscape and Urban Planning*, 98, (3–4). 200–209.

Jackson J. B., Lewis P. F., Lowenthal D., Meinig D. W., Samuels M. S., Sopher D. E., Tuan Y. F., 1979: *The Interpretation of Ordinary Landscapes. Geographical Essays.* Oxford: Oxford University Press, New York 255 s.

Jaňurová M., Krajíčková A., 2018: Military training areas and their hinterland in the Czech republic with focus on Tourism. *Proceedings of 25th Central European Conference Useful Geography: Transfer from Research to Practice.* Brno, Masaryk University. 413–424.

Jelen J., Šantrůčková M., Komárek M., 2021: Typology of historical cultural landscapes based on their cultural elements. *Geografie* 126. 243–261.

Just T., 2003: *Revitalizace vodního prostředí.* Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 144 s.

Kocáb M., 2019: *Vabank 1989–1991 Sametová revoluce Odsun sovětských vojsk.* Euromedia, Praha, 592 s.

Kochánek V., 2016: *Archiv obce Milovice (1842) 1851–1945 (1947), Inventář.* Lysá nad Labem, evidenční číslo 97.

Kolejka J., Krejčí T., Nováková E., 2020: The Pre-industrial landscape in Moravia. The case study of inventory and analysis of the ancient land use structures in the Czech Republic. *Land Use Policy*, 97, 9. 1–10.

Komár A., 1998: The Military Training Area Ralsko and the Army. *Geografie*, 103, 3. 320–330.

Krönert R., Steinhardt U., Volk M., 2001: *Landscape Balance and Landscape Assessment.* Springer, Berlin, 313 s.

Korýdková S., 2021: *Vyhodnocení procesu revitalizace vybraného vojenského brownfielu.* AMBIS – vysoká škola a.s., Katedra regionálního rozvoje, 88 s. (bakalářská práce). „nepublikováno“. Dep. AMBIS – Vysoká škola v Praze.

Kuzmová E., 2023: Jak nabývá účinnosti nový stavební zákon aneb odkdy a čím se v příštím roce 2024 budeme řídit?. *Z+i*, 3/1. 8–15.

Městská knihovna Milovice, 1927: *Kronika obce Milovice, Dějiny obce milovické,* 230 s.

- Multušová L., 2023: Typologie historické kulturní krajiny ORP Domažlice. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, 146 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. UIS ČZU v Praze.
- Krupauer V., 1988: Zastavení na břehu. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 231 s.
- Kuča K., 2014: Oblasti dochovaných strukturálně výrazných plužin v České republice. Zpráva památkové péče, 74 (1). 34–49.
- Kuča K., 2013: Ochrana kulturní krajiny z hlediska památkové péče. Ochrana kulturní krajiny, Hledání cílů, možností a pravidel, Vysoké učení technické, Praha. 79–84.
- Kuča K., Kučová V., 2000: Principy památkového urbanismu. Státní ústav památkové péče, Praha, 104 s.
- Kuča K., Kučová V., Salašová A., Vorel I., Weber M. a kol., 2015: Krajinné památkové zóny České republiky. Národní památkový ústav, Praha, 511 s.
- Kuča K., Malina O., Salašová A., Weber M., 2020: Historické kulturní krajiny České republiky. Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., Průhonice, 607 s.
- Kučera Z., Kučerová-Kuldová S., Chromý P., 2008: Landscape heritage between areal preservation and areal development – The case of Czechia. *Geographia Polonica* 81/2. 5–23.
- Kučová V., Stroblová L., Weber M., 2013: Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu v České republice prostřednictvím institutu krajinných památkových zón (SWOT analýza). Zprávy památkové péče, roč. 73, č. 4. 340–346.
- Kupka J., 2010: Krajiny kulturní a historické. Vysoké učení technické v Praze, Praha, 180 s.
- Kupka J., 2017: Sustainable development of the Landscape and its Cultural Identity. In *Agenda 2030 in the Czech Republic. Vision and Opportunity*, Ostrava, KEY Publishing. 51–60.
- Kupka J., 2017: Sustainable Development of the Landscape and its Cultural Identity. In *Agenda 2030 in the Czech Republic: Vision and Opportunity*. Ostrava: KEY Publishing. 51–60.

- Kupka J., Vondráčková S., 2020: Nástroje krajinného plánování. Katedra urbanismu a územního plánování, České vysoké učení technické v Praze, Praha, 67 s.
- Kupka J., Vorel I., 2017: Analýza historické krajinné struktury na krajské úrovni. TZB-info, č. 19.
- Laine M., K., 2014: The Textual Ecology of the Palimpsest. Environmental Entanglement of Present and Past. *Aisthesis VII*, No. 2/2014. 63–72.
- Langer J. & Vařeka J., 1983: Naše lidové stavby. Albatros, Praha, 348 s.
- Láznička Z., 1946: Typy venkovského osídlení na Moravě: The Types of Rural Habitation in Moravia. Čsl. Národní rada badatelská v Praze, Brno, 57 s.
- Lioubimtseva E., Defourny P., 1999: GIS-based Landscape Classification and Mapping of European Russia. *Landscape and Urban Planning*, 44. 63–75.
- Lípa J., Camara A., Hájek M., 2015: Stav životního prostředí ve vojenských újezdech České republiky. ResearchGate. 81–87.
- Ling Ch., Handley J., Rodwell J., 2007: Restructuring the post-industrial landscape: a multifunctional approach. *Landscape Research*, 32, 3. 285–309.
- Lipský Z., 1999: Kam se ubírá česká krajina? *Geografické rozhledy* 4/1999-2000, 88–89.
- Lipský Z., 2000: Sledování změn v kulturní krajině. *Lesnická práce, s.r.o., Kostelec nad Černými lesy*, 78 s.
- Lipský Z., Kvapil D., 2000: Contemporary land use changes (New functions of rural landscape? *Životní prostředí* 34. 148–153.
- Lokoč R., Lokočová M., 2010: Vývoj krajiny v České republice. *Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání*, Brno, 88 s.
- Lokoč R., Lokočová M., Šulcová, Kolářová M., 2010: Vývoj krajiny v České republice. *Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání*, Brno, 85 s.
- Loudilová M., 1996: Milovice 600 let, Pohled do jejich vývoje v průběhu dějin 1396–1996. DTP Studio, Lysá nad Labem, 59 s.
- Losík J., Háková A., 2007: Vojenský újezd Libavá. *Ochrana přírody*, ročník 62, číslo 4. 2–5.

- Lowenthal D., 2007: Living with and looking at landscape. *Landscape research* 32/5. 635–656.
- Löw J., Míchal I., 2003: *Krajinný ráz*. Lesnická práce, Kostelec nad černými lesy, 552 s.
- Ložek V., 1973: *Příroda ve čtvrtohorách*. Academia, Praha, 372 s.
- Lucas G., 2012: *Understanding the Archaeological Record*. Cambridge University Press, 306 s.
- Matoušek P., 2009: *Obce živé i zaniklé, Bývalý vojenský prostor Ralsko*. Mikroregion Podralsko, Kuřivody, 33 s.
- Meeus J., H., A., 1995: Pan-European Landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 31, č. 1-3, Elsevier, Amsterdam, 57–79.
- Metzger M. J., Bunce R. G. H., Jongman R. H. G., Mücher C. A., Watkins J. W., 2005: A Climatic Stratification of the Environment of Europe. *Global Ecology and Biogeography*, 14. 549–563.
- Míka A., Štorchl S., 1963: *Naše rybníky a přehradní jezera*. Orbis, Praha, 255 s.
- Mikšovský M., 2008: Vývoj vydávání turistických map na našem státním území. *Kartografické listy*, 16. 23–29.
- Mücher C. A., Bunce R. G. H., Jongman R. H. G., Klijn J. A., Koomen A. M. J., Metzger M. J., Wascher D. M., 2003: Identification and Characterisation of Environmnets and Landscapes in Europe. *Alterra – report 832*, Alterra, Wageningen, 120 s.
- Mücher C. A., Klijn J. A., Wascher D. M., Schaminée J. H. J., 2010: A new European Landscape Classification (LANMAP): A transparent, flexible and user-oriented methodology to distinguish landscapes. *Ecological Indicators*, 10 (1). 87–103.
- Nedbal V., Křováková K., Brůna V.: 2008. Historická struktura krajiny a hospodaření v pramenné oblasti Blanice. *Silva Gabreta* 14. 199–220.
- Němec J., Pojer F., ed., 2007: *Krajina v České republice*. Consult, Praha, 399 s.
- Neustupný E., 1985: K holocénu Komořanského jezera, *Památky archeologické* 76. 9–70.

- Novák Z., 2017: Metodika péče o umělecky ztvárněnou kulturní krajinu. Národní zemědělské muzeum, 61 s.
- Pecka J., 1996: Odsun sovětských vojsk z Československa 1989–1991. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 351 s.
- Pešta J., 2003: Encyklopedie českých vesnic I. – Střední Čechy a Praha. Libri, Praha, 328 s.
- Ponting C., 1992: A Green History of the World. Penguin Books, Londýn, 448 s.
- Pott R., 1986: Der pollenanalytische Nachweis extensiver Waldbewirtschaftungen in den Haubergen des Siegerlandes. K. E. Behre (ed), Anthropogenic Indicators in Pollen Diagrams, Balkema, Rotterdam/Boston. 125–134.
- Prats M., Salin E., 2016: Cultural landscape: a promising category. Proceedings of TCL 2016 conference. Infota, Budapest. 451–465.
- Romportl D., Chuman T., Lipský Z., 2013: Landscape typology of Czechia. Geografie 118 (1). 16–39.
- Rössler M., 2006: World Heritage cultural landscapes: A UNESCO flagship programme 1992–2006. Landscape Research, 31 (4). 333–353.
- Rozkošná B., 2010: Židé v Lysé nad Labem, Milovicích a okolí. Kufr, Praha, 50 s.
- Řehounek J., 2006: Osudové okamžiky. Sto let vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá. Kaplanka, Nymburk, 105 s.
- Řezníček M., 2017: Archiv obce Mladá (1842) 1869–1908 (1940), Inventář. Lysá nad Labem, evidenční číslo pomůcky: 742.
- Salzmann K., Jeníková E., Semančíková E., 2020: Krajina jako veřejný prostor – plánování krajiny. Academia, Živa 5. 115–118.
- Sádlo J., Cílek V., Dreslerová D., Hájek P., Pokorný P., 2005: Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí. Malá Skála, Praha 255 s.
- Salašová A., 2020: Designed Landscapes of the Czech Republic and their Formation. Životné prostredie, 54, 3. 166–177.
- Sedláček J., Salašová A., 2016: GIS analysis in cultural landscape protection. Example from Czech Republic: Third European SCGIS Conference „Geoinformation technologies for natural and cultural heritage conservation“. 176–182.

- Sklenička P., 2003: *Základy krajinného plánování*. Naděžda Skleničková, Praha, 321 s.
- Sklenička P., Molnárová K., Brabec E., Kumble P., Pittnerová B., Pixová K., Šálek M., 2009: Remnants of medieval field patterns in the Czech Republic: Analysis of driving forces behind their disappearance with special attention to the role of hedgerows. *Science Direct*, 129, 4. 465–473.
- Skokanová H., Eremiášová R., 2012: Changes in the secondary landscape structure and the connection to ecological stability: the cases of two model areas in the Czech Republic. *Ekológia* 31, 1. 33–45.
- Smetánka Z., 2010: *Legenda o Ostojovi*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 364 s.
- Sommer P., Třeštík D., Žemlička J., 2009: *Přemyslovci Budování českého státu*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 880 s.
- Stehlík O., 1981: Vývoj eroze půdy v ČSR. *Studia Geographica* 72, Brno, 37 s.
- Steinová Š., 2020: *Zahrada období baroka a její interpretace na konci 19. a počátkem 20. století*. Národní památkový ústav, Josefov, 425 s.
- Šantrůčková M., Kučera Z., Chromý P. 2018: Kulturní krajiny periferií: jejich ochrana a regionální distribuce v Česku, *Životné prostredie*, 52, 4. 228–232.
- Šantrůčková M., Hůrková L., Horáček M., Jesenský V., Matoušek A., Solař M., Uhlík J., 2019: *Teoretické základy památkové péče na prahu 21. století*. Artefactum, nakladatelství Ústavu dějin umění AV ČR, Praha, 169 s.
- Šantrůčková M., Salašová A., Sokolová K., Sedláček J., 2020: Mapping military landscape as a cultural heritage: Case study of the Austerlitz/Slavkov battlefield site. *AUC Geographica*, 55(1). 66–76.
- Šimůnek R., 2008: *Regiony – časoprostorové průsečíky?* Historický ústav AV ČR, Praha, 298 s.
- Šitnerová I., Beneš J., Kottová B., Bumerl J., Majerovičová T., Janečková K., 2020: Archeologický výzkum plužin a zemědělských teras jako fenoménu historické krajiny České republiky. *Archaeologia historica* 45, 1. 141–165.
- Škabrada J., 1999: *Lidové stavby architektura českého venkova*. Agro, Praha, 246 s.

Škabrada J., 2022: Nástin vývoje vesnických půdorysů a plužin v Čechách. Společnost pro obnovu vesnice a malého města, Brno, 348 s.

Škabrada J., Kuča K., Náprstek I., Pešta J., Tykal R., Minář I., Šnejd D., 2021: Lidová architektura v jižních Čechách. Společnost pro obnovu vesnice a malého města, Brno, 726 s.

Tomek P., 2018: Sovětská základna uprostřed Čech. Soudobé dějiny č. 3-4, 433–488.

Tomek P., 2017: Life with Soviet troops in Czechoslovakia and after their withdrawal. Folklor 70, 97–120.

Tomíček R., 2006: Historie Vojenského újezdu Prameny, aneb, Chlapci z Opičích hor. Okresní muzeum, Sokolov, 181 s.

Troll C., 1950: Die geographische Landschaft und ihre Erforschung. Studium Generale 3. 163–181.

Trpáková L., 2014: Metodika identifikace komponovaných krajín. Mendelova univerzita, Brno, 187 s.

Trpišovská L., 2013: Obnova území po odsunu sovětských vojsk (na příkladu areálu Milovice). Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Ústav regionálních a bezpečnostních věd, 83. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální knihovna univerzity v Pardubicích.

T – mapy ©2020: 5. úplná aktualizace územně analytických podkladů. Správní obvod obce s rozšířenou působností Lysá nad Labem, 218 s.

Ursu V., 2022: Protection of Historical and Cultural Monuments: An Analysis of The Legislative Framework. Technium Social Sciences Journal, 37. 179–200.

Van Eetvelde V., Antrop M., 2009: A Stepwise Multi-Scaled Landscape Typology and Characterization for Trans-regional Integration, Applied on the Federal State of Belgium. Landscape and Urban Planning, 91. 160–170.

Vařeka J., Frolec V., 2007: Lidová architektura: encyklopedie druhé, přepracované vydání. Grada, Praha, 427 s.

Vokurka M., 2022: Barokní krajínotvorba na Sasko–Lauenburských panstvích 1632–1740. Academia, Praha, 256 s.

Vorel I., Kupka J., Culek M., Löw J., Bukáček R., Dujka V., Vondráčková S., Dohnal T., Boušková Z., 2021: Krajinný ráz: analytické a plánovací přístupy a metody. ČVUT, Praha, 239 s.

Votrubeč C., 1980: Lidská sídla, jejich typy a rozmístění po světě. Academia, Praha, 394 s.

Zvelebil M., Beneš J., Kuna M., 1993: Ancient Landscape Reconstruction in Northern Bohemia – Landscape and settlement programme. Památky archeologické LXXXIV, Praha. 93–158.

Žemlička J., 1996: České země za posledních Přemyslovců (1253-1310) = The Czech lands during the reign of the last Přemyslids (1253-1310). Litera, Praha, 96 s.

Legislativní zdroje:

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č. 186/2006 SB., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění.

Zákon 283/2021 Sb., stavební zákon, v platném znění.

Internetové zdroje

AOPK ČR, ©2024: Maloplošná zvláště chráněná území, Mladá (online) [cit. 2024.02.16.], dostupné

z <https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?SHOW_ONE=1&ID=14997>.

CENIA, ©2023: Portál životního prostředí (online) [cit. 2023.08.10.], dostupné z <https://portal.cenia.cz/eiasea/STC398_oznameni>.

Československá armáda, ©2023: Letiště Boží Dar – Milovice – Mladá v proměnách času (online) [cit. 2023.08.23.], dostupné z <<https://armada.vojenstvi.cz/povalecna/studie-a-materialy/letiste-bozi-dar-milovice-mlada-v-promenach-casu.htm>>.

ČSÚ, ©2023: Vývoj obyvatelstva ve městě (online) [cit.2023.08.05.], dostupné z <<https://www.czso.cz/documents/11240/17829520/Milovice.pdf/063a3490-254e-4670-9a65-f8ed6b956391>>.

ČÚZK, ©2023: Český úřad zeměměřický a katastrální (online) [cit. 2023.07.16.], dostupné z <<https://www.cuzk.cz/>>.

eAGRI.CZ, ©2023: Dotace (online) [cit.2023.07.02.], dostupné z <<https://www.eagri.cz/public/web/mze/dotace/?fullArticle=1/>>.

EEA ANNUAL REPORT, ©1995: European Environment agency (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <https://www.eea.europa.eu/publications/corporate_document_1995_1>.

Europe's Environment Agency, ©1995: The Dobris Assessment (online) [cit.2023.12.02.], dostupné z <<https://www.eea.europa.eu/publications/92-827-5122-8/page001.html>>.

ESRI, ©2023: Environmental Systems Research Institute (online) [cit. 2023.07.06], dostupné z <<https://www.esri.com/en-us/home>>.

Evropská úmluva o krajině, ©2023: Rada Evropy, ETS 176 (online) [cit.2023.07.02.], dostupné z <<https://rm.coe.int/16802f3fa6>>.

iDNES, ©2023: Ježek T., Milovice jako po zemětřesení. Velká demolice domů začala (2014) (online) [cit.2023.07.02.], dostupné

z <https://www.idnes.cz/praha/zpravy/milovice-demolice-armada.A140228_143423_praha-zpravy_itu>.

IWÚP, ©2023: Vybrané pojmy územního plánování (online) [cit.2023.07.02.], dostupné z <<https://portal.uur.cz/teorie-metodiky-publikace/vybrane-pojmy-uzemniho-planovani.asp>>.

KRAPR-NAKI.CZ, ©2023: Aktivita (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <<https://www.krapr-naki.cz/clanky/aktivita>>.

KČT, ©2023: Mapy / Trasa (online) [cit.2023.07.26.], dostupné z <<https://kct.cz/mapy-trasa>>.

Kupka J., 2023: Rekonstrukce Dymokurské rybníční soustavy (online) [cit.2024.02.07.], dostupné z <<https://dspace.cvut.cz/handle/10467/111036>>.

Meeus J., 1995: EEA ANNUAL REPORT, ©1995: European Environment agency (online) [cit.2023.02.05.], dostupné z <https://www.eea.europa.eu/publications/corporate_document_1995_1>.

Město Milovice, ©2023a: Základní informace o městě (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z <<https://www.mesto-milovice.cz/zakladni-informace-o-meste/ds-1114/p1=8991>>.

Město Milovice, ©2023b: Zaniklá obec Mladá (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z <<https://mesto-milovice.cz/zanikla-obec-mlada/d-9389>>.

Město Milovice, ©2023c: Mezinárodní vojenský hřbitov Milovice (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z <<https://mesto-milovice.cz/mezinarodni-vojensky-hrbitov-milovice/d-9385>>.

Microsoft 365, ©2023: Microsoft Excel (online) [cit. 2023.12.06], dostupné z <<https://www.microsoft.com/cs-cz/microsoft-365>>.

Ministerstvo kultury, ©2023: Program NAKI III – program na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity na léta 2023 až 2030 (online) [cit.2023.07.02.], dostupné z <<https://www.mkcr.cz/program-naki-iii-program-na-podporu-aplikovaneho-vyzkumu-v-oblasti-narodni-a-kulturni-identity-na-leta-2023-az-2030-cs-2500>>.

Národní památkový ústav, ©2023: Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) (online) [cit.2023.07.09.], dostupné z <<https://www.npu.cz/cs/o-nas/veda-a-vyzkum/financovani-vyzkumu/4860-program-aplikovaneho-vyzkumu-a-vyvoje-narodni-a-kulturni-identity-naki>>.

Pamětní kniha Všejanya, ©1923: (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z <<https://ebadatelna.soapraha.cz/a/358/2>>.

Povodí Vltavy, ©2023: Vltavská kaskáda (online) [cit. 2023.05.03.], dostupné z <<https://www.pvl.cz/vodohospodarske-informace/vodni-dila/vltavska-kaskada/>>.

Offroad Milovice, ©2023: Život Žábronožky na lesostepích Milovic (online) [cit. 2023.08.23.], dostupné z <<https://www.offroadmilovice.cz/o-nas/>>.

Oldmaps, ©2023: I. vojenské mapování – josefské (online) [cit.2023.07.02.], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=1vm>.

Směrnice rady, ©1985: 85/337/EHS (online) [cit.2023.07.02.], dostupné z <<https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=31985L0337>>.

Státní okresní archiv Nymburk, ©2023: Historie archivu (online) [cit. 2023.08.25.], dostupné z <<http://www.soapraha.cz/nymburk/ohistorii/>>.

UNESCO, ©1992: Report of the Expert Group on Cultural Landscapes. La Petite Pierre (France) 24-26. October 1992. (online) [cit. 2023.07.09.], dostupné z <https://www.google.com/search?q=WHC-92%2FCONF.+002%2F12&oq=WHC-92%2FCONF.+002%2F12&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIGCAEQRRg60gEPMTUzNjYwNzA4M2owajElqAIAsAIA&sourceid=chrome&ie=UTF-8>.

Státní okresní archiv Praha, ©2023: E badatelna, Všejanya, Kronika obce do roku 1921(online) [cit. 2023.12.25.], dostupné z <<https://ebadatelna.soapraha.cz/a/358/138>>.

Středočeská rozvojová – Mladá, ©2023: (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z <<https://docplayer.cz/1911110-Byvaly-vojensky-vycvikovy-prostor-milovice-mlada-jedinecna-rozvojova-lokalita-ve-stredoceskem-kraji-www-bvvpmlada-com-www-strmlada.html>>.

Středočeský kraj, ©2023: Okresy (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z <<https://stredocesky2011.webnode.cz/mesta/>>.

Vojenský historický ústav Praha, ©2023: Tomek P., Mizející vojenské Milovice. Portrét městečka spojeného s armádou, a nejen tou sovětskou (online) [cit. 2023.08.23.], dostupné z <<https://www.vhu.cz/mizejici-vojenske-milovice-portret-nekdejsiho-vojenskeho-mestecka/>>.

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., ©2023: Projekt výzkumu a vývoje NAKI DF12P01OVV001, Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu prostřednictvím institutu krajinných památkových zón (online) [cit.2023.07.02.], dostupné z <http://www.kpz-naki.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=75&Itemid=131>.

Zaniklé krajiny, ©2023: Digitální atlas zaniklých krajin (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z <<http://web.natur.cuni.cz/sekce-gr/zaniklekrajiny/atlas/promeny-krajiny-39/130-modelova-uzemi/milovice/charakteristika-uzemi>>.

ZŠ Milovice, ©2024: Historii je třeba znát aneb památky zaniklé obce Mladá (online) [cit. 2024.02.25.], dostupné z <<https://zsmilovice.cz/historii-je-treba-znat/>>.

11 Seznam obrázků, tabulek a map

Seznam obrázků

Obrázky použité pro charakteristiku jednotlivých typologií jsou uvedeny na konci textu každé vymezené jednotky typologie historické kulturní krajiny zvlášť zpracované v souladu s metodikou od autorů Ehrlich a kol., (2020).

Obrázek 1 Studijní území na mapě České republiky.....	23
Obrázek 2 Protokol při schůzích obecního výboru v Mladé z roku 1905 (Archiv Soka Nymburk, Inventární číslo 20, 1905, NAD 1185, 2023).....	25
Obrázek 3 Trasa kolem bunkrů – BVVP Milovice – Mladá (Military Experience ©2023 (online) [cit. 2023.08.16.], dostupné z < ">https://www.mapotic.com/byvaly-vojensky-prostor-mlada/route/1356932-okruzni-trasa-za-bunkry-> .).....	27
Obrázek 4 BVVP Milovice – Mladá (Zaniklé krajiny ©2023: Digitální atlas zaniklých krajin (online) [cit. 2023.12.16.], dostupné z < ">https://web.natur.cuni.cz/sekce-gr/zaniklekrajiny/atlas/123-modelova-uzemi/milovice > .).....	31
Obrázek 5 Studijní území na mapě České republiky.....	31
Obrázek 6 Členitost terénu BVVP Milovice – Mladá (Kuča K., Malina O., Salašová A., Weber M., 2020: Historické kulturní krajiny České republiky. Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., Průhonice, 607 s.).....	33
Obrázek 7 Přírodní rezervace Milovice.....	34
Obrázek 8 I. vojenské mapování 1764–1768, obec Milovice (Oldmaps ©2023 (online) [cit. 2023.12.08.], dostupné z < ">http://chartae-antiquae.cz/cs/mapsets/13/> .).....	36
Obrázek 9 Mapa stabilního katastru 1842, obec Milovice (ČÚZK ©2024 (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < ">https://geoportal.cuzk.cz/(S(lfp3iu1kdh2ad1wpgwtporpg))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=dSady_archiv&metadataID=CZ-CUZK-MKULS-R&head_tab=sekce-02-gp&menu=2916> .).....	36
Obrázek 10 Ortofoto snímek 1954, obec Milovice (ČÚZK ©2024 (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < ">https://ags.cuzk.cz/archiv/> .).....	37

Obrázek 11 Ortofoto snímek současnosti, obec Milovice (ČÚZK ©2023 (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < https://ags.cuzk.cz/archiv/ >.).....	37
Obrázek 12 I. vojenské mapování 1764–1768, bývalá obec Mladá (Oldmaps ©2023 (online) [cit. 2023.12.08.], dostupné z < http://chartae-antiquae.cz/cs/mapsets/13/ >.).....	38
Obrázek 13 Mapa stabilního katastru 1842, bývalá obec Mladá (ČÚZK ©2023 (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < https://geoportal.cuzk.cz/(S(1fp3iu1kdh2ad1wpgwtporpg))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=dSady_archiv&metadataID=CZ-CUZK-MKULS-R&head_tab=sekce-02-gp&menu=2916 >.).....	38
Obrázek 14 Ortofoto snímek 1954, bývalá obec Mladá (ČÚZK, ©2023 (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < https://ags.cuzk.cz/archiv/ >.).....	38
Obrázek 15 Ortofoto snímek současnosti, bývalá obec Mladá (ČÚZK ©2023 (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < https://ags.cuzk.cz/archiv/ >.).....	38
Obrázek 16 Mapa obce Mladá, Pamětní kniha obce Všejanya do roku 1921 (SoA Praha, ©2023, Inventární číslo 518 (online) [cit. 2023.02.02.], dostupné z < https://ebadatelna.soapraha.cz/a/358/138 >.).....	39
Obrázek 17 Kostel a fara obce Mladá (Archiv Votava Z., 2023).....	40
Obrázek 18 Pohlednice z bývalé obce Mladá (Archiv Votava Z., 2023).....	41
Obrázek 19 Pamětní deska dochovaná ze hřbitova v Mladé.....	41
Obrázek 20 Pozůstatky kostela v obci Mladá ze třicátých let 20. století (Čapková & Tatarová, 2004).....	41
Obrázek 21 Situační plán lágru Milovice, 1917 (Řehounek, 2006).....	43
Obrázek 22 Kasárna a hangár balonové roty v Milovicích z roku 1930 (Archiv Soka Nymburk, Inventární číslo 213, 1930, Fotoalbum letecká povětrnostní stanice, 2023).....	44
Obrázek 23 Mapa rozšíření vojenského tábora z roku 1939 (Archiv Soka Nymburk, Inventární číslo 192, 1930, Mapa vojenského cvičiště u Milovic, 2023).....	45

Obrázek 24 Vnitroblok kasáren v pozadí s kinosálem v ulici Topolová – Mladá, 1979 (Archiv SokA Nymburk, Inventární číslo 212, 1979, Fotoalbum obce Milovice (72 fotografií), 2023).....	46
Obrázek 25 Odsun sovětské armády z roku 1991 (ct24. Česká televize, Kyndrová D., Před třiceti lety odešli sovětsí vojáci z Československa. Poslední byl generál Vorobjov (online) [cit. 2023.12.02.], dostupné z < https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/pred-triceti-lety-odesli-sovetsti-vojaci-z-ceskoslovenska-posledni-byl-general-vorobjov-32573#galerie=2515 >.)...47	47
Obrázek 26 Managementová opatření v Národní přírodní památce Mladá.....	49

Seznam tabulek

Tabulka 1 Administrativní a územní údaje Vojenský výcvikový prostor Milovice – Mladá.....	32
Tabulka 2 Jednotka historické kulturní krajiny č. 1: Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.	60
Tabulka 3 Jednotka historické kulturní krajiny č. 2 Krajina zaniklé obce Mladá.....	88
Tabulka 4 Ostatní znaky historické kulturní krajiny patřící do krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.....	105
Tabulka 5 Aktuální památková ochrana v rámci vymezených jednotek a celku historické kulturní krajiny.	106

Seznam map

Mapa 1 Jednotka historické kulturní krajiny č. 1: Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.	61
Mapa 2 Jednotka historické kulturní krajiny č. 2 Krajina bývalé obce Mladá.	89
Mapa 3 Ostatní znaky historické kulturní krajiny.....	109
Mapa 4 Celek historické kulturní krajiny bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá.	110
Mapa 5 Překryv celku: "Krajina bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá" se stávající památkovou ochranou.....	116
Mapa 6 Návrh na doplnění územně analytických podkladů.	117